

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΗ ΣΧΟΛΗ

ΤΜΗΜΑ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ

Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών σπουδών

«Επιστήμες της Αγωγής»

Διπλωματική εργασία

**«Το άρθρο ως κειμενικό είδος και η αξιοποίησή του στο πλαίσιο του
κριτικού γραμματισμού στο Γυμνάσιο»**

Μεταπτυχιακή Φοιτήτρια: Ναταλία Μίγδου

Επιβλέπων καθηγητής: κ. Κωνσταντίνος Γκαραβέλας

Ιωάννινα, 2023-24

*Στους γονείς μου Χρήστο και Γκέλυ
και στον αδερφό μου Κωνσταντίνο...*

Ευχαριστίες

Θα ήθελα να ευχαριστήσω θερμά τον καθηγητή μου κύριο Κωνσταντίνο Γκαραβέλα, που με την πολύτιμη καθοδήγησή του με βοήθησε να ολοκληρώσω την διπλωματική μου εργασία.

Περίληψη

Στην παρούσα εργασία μελετάται το άρθρο ως κειμενικό είδος και η αξιοποίησή του στο πλαίσιο της προώθησης του Κριτικού Γραμματισμού στο Γυμνάσιο. Συγκεκριμένα, αναλύονται τέσσερα άρθρα που αντλούνται από το διαδίκτυο, με κοινή θεματολογία τις γλωσσικές ποικιλότητες. Το άρθρο αποτελεί ένα κειμενικό είδος με ιδιαίτερα τυπολογικά χαρακτηριστικά που συναντάται συχνά στην καθημερινότητα των μαθητών. Ειδικότερα, στην παρούσα εργασία μελετάται ο τρόπος με τον οποίο οι γλωσσικές επιλογές των συντακτών των άρθρων οικοδομούν νοήματα και υποκειμενικότητες και συμβάλλουν στην αναπαραγωγή ή κατάρριψη των ηγεμονικών ιδεολογιών για τις γλωσσικές ποικιλίες και τους ομιλητές τους. Επιπλέον, μελετώνται οι γλωσσικές επιλογές με βάση την επικοινωνιακή περίσταση, καθώς και ο λόγος ως μέσο κατασκευής ταυτοτήτων. Στη συνέχεια, επιχειρείται η δημιουργία μίας διδακτικής πρότασης, που βασίζεται σε ένα εκ των άρθρων που αναλύονται.

Ως μεθοδολογικό εργαλείο αξιοποιείται η Κριτική Ανάλυση Λόγου (ΚΑΛ) σε συνδυασμό με τους τέσσερις άξονες που προτείνει η Στάμου για την ανάλυση των δευτερογενών αναπαραστάσεων της γλωσσικής ποικιλότητας στα κείμενα μαζικής κουλτούρας, καθώς και η προσέγγιση του Coupland για τα «ομιλιακά ύφη». Ειδικότερα, τα άρθρα εξετάζονται σε επίπεδο κοινωνιογλωσσικό, όπου αναλύονται τα κειμενικά εναύσματα που είναι δηλωτικά του τρόπου ομιλίας συγκεκριμένων κοινωνικών ομάδων και εξετάζεται η κοινωνική αναπαράσταση των γλωσσικών ποικιλιών και η ταύτισή τους με συγκεκριμένα κοινωνικά χαρακτηριστικά, σε επίπεδο σημειωτικό, όπου αναλύονται τα στοιχεία του σημειωτικού συστήματος που συμβάλλουν στην αναπαράσταση των γλωσσικών ποικιλιών, και σε επίπεδο ιδεολογικό, όπου εξετάζεται η αναπαραγωγή των κυρίαρχων γλωσσικών ιδεολογιών μέσω του συνδυασμού των προηγούμενων αξόνων ανάλυσης. Οι ταυτότητες αντιμετωπίζονται υπό το πρίσμα της κοινωνικής κατασκευής. Για τη διδακτική πρόταση αξιοποιείται το μοντέλο των Πολυγραμματισμών. Αυτό που προκύπτει από την ανάλυση είναι ότι η χρήση μη πρότυπων ποικιλιών στα άρθρα εξυπηρετεί συγκεκριμένους στόχους, συχνά ρητορικούς. Επιπλέον, προκύπτει ότι οι γλωσσικές επιλογές και η υιοθέτηση επίσημου ύφους κατασκευάζουν το υψηλό

κοινωνικό προφίλ του αρθρογράφου, ενισχύοντας την αντίληψη ότι οι γλωσσικές του απόψεις που (υπό)δηλώνονται στο άρθρο είναι έγκυρες.

Λέξεις – Κλειδιά

Κριτική Ανάλυση Λόγου, Πολυγραμματισμοί, Κριτικός Γραμματισμός, κριτική γλωσσική επίγνωση, κειμενικά είδη, Άρθρο, ομιλιακά ύφη, ταυτότητες, γλωσσική ποικιλότητα, μαζική κουλτούρα

Abstract

This thesis studies the article as a genre and its utilization in the context of Critical Literacy in High School. Specifically, four articles discussing the common topic of language variety and drawn from internet sources are being analysed. The article is a textual genre with particular typological characteristics that is often encountered in the daily life of students. In particular, this paper examines the way in which the columnists' linguistic choices construct meanings and subjectivities and contribute to the reproduction or overthrow of hegemonic ideologies about language variety and its speakers. In addition, the linguistic choices are studied based on the communicative occasion, as well as language as a means of constructing identities. Then, an attempt is made to create a didactic proposal, based on one of the articles analysed.

Critical Discourse Analysis (CDA) is used as a methodological tool combined with the four-plane analytical framework proposed by Stamou for the analysis of secondary representations of language variety in mass culture texts, as well as Coupland's approach to "speech styles". In particular, the articles are examined at a sociolinguistic stance, where the textual triggers that are indicative of the way of speaking of specific social groups and the social representation of language variety and its identification with specific social characteristics are being analysed, at a semiotic stance, where the elements of the semiotic system that contribute to the representation of language variety are analysed, and at an ideological level, where the reproduction of dominant linguistic ideologies is examined through the combination of the previous levels of analysis. Identities are viewed through the lens of social construction and the Multiteracies are used for the didactic proposal. What emerges from the analysis is that the use of non-standard variety in articles serves specific, often rhetorical, objectives. Moreover, it appears that the linguistic choices and the adoption of a formal style build a high social profile of the author, reinforcing the perception that his linguistic views (under)stated in the article are valid.

Key words

Critical Discourse Analysis, Multiteracies, Critical Literacy, critical language awareness, genre, article, speech styles, identities, language variety, mass culture

Περιεχόμενα

Περίληψη.....	
Abstract.....	
1. Εισαγωγή.....	1
2. Θεωρητικό πλαίσιο.....	4
2.1 Οι διαστάσεις της γλωσσικής ποικιλότητας.....	4
2.1.1 Στάσεις απέναντι στη γλωσσική ποικιλότητα.....	6
2.1.2 Γλωσσική ποικιλότητα και Διαδίκτυο.....	7
2.1.3 Λειτουργικές ποικιλίες και επικοινωνιακή περίσταση.....	8
2.2 Κειμενικά είδη και γραμματισμός.....	9
2.2.1 Τα κειμενικά είδη στα νέα αναλυτικά προγράμματα σπουδών.....	10
2.2.2 Το άρθρο ως κειμενικό είδος στην ελληνική γλωσσική εκπαίδευση.....	12
2.2.3 Τα χαρακτηριστικά του άρθρου.....	13
2.3 Διαπραγμάτευση της έννοιας ταυτότητα.....	14
2.3.1 Κατασκευή ταυτοτήτων: Θεωρητικές προσεγγίσεις.....	15
2.3.1.1 Ουσιοκρατική προσέγγιση.....	16
2.3.1.2 Προσέγγιση της κοινωνικής κατασκευής.....	17
2.4 Κριτική ανάλυση λόγου.....	18
2.4.1 Το τρισδιάστατο μοντέλο του Fairclough.....	21
2.4.2 Η Συστημική Λειτουργική Γλωσσολογία του Halliday.....	22
2.5 Η παιδαγωγική του κριτικού γραμματισμού.....	24
2.5.1 Το μοντέλο των πολυγραμματισμών.....	26
3. Στόχοι και Μεθοδολογία.....	29
3.1 Στόχοι και ερευνητικά ερωτήματα.....	29
3.2 Μεθοδολογία.....	30
3.3 Η επιλογή των άρθρων.....	32
3.3.1 Τα άρθρα.....	34
4. Ανάλυση κειμένων.....	36
4.1 Ανάλυση 1 ^{ου} κειμένου.....	36
4.1.1 Γλωσσολογικός άξονας.....	36

4.1.2 Κοινωνιογλωσσολογικός άξονας.....	40
4.1.3 Σημειωτικός άξονας.....	43
4.1.5 Ιδεολογικός άξονας.....	45
4.2 Ανάλυση 2 ^{ου} κειμένου.....	45
4.2.1 Γλωσσολογικός άξονας.....	46
4.2.2 Κοινωνιογλωσσολογικός άξονας.....	49
4.2.3 Σημειωτικός άξονας.....	52
4.2.4 Ιδεολογικός άξονας.....	54
4.3 Ανάλυση 3 ^{ου} κειμένου.....	54
4.3.1 Γλωσσολογικός άξονας.....	55
4.3.2 Κοινωνιογλωσσολογικός άξονας.....	58
4.3.3 Σημειωτικός άξονας.....	61
4.3.4 Ιδεολογικός άξονας.....	62
4.4 Ανάλυση 4 ^{ου} κειμένου.....	63
4.4.1 Γλωσσολογικός άξονας.....	64
4.4.2 Κοινωνιογλωσσολογικός άξονας.....	67
4.4.3 Σημειωτικός άξονας.....	70
4.4.4 Ιδεολογικός άξονας.....	71
5. Διδακτική πρόταση στο πλαίσιο των Πολυγραμματισμών.....	73
6. Συμπεράσματα – Συζήτηση.....	79
7. Βιβλιογραφία.....	83
8. Παράρτημα.....	91

1. Εισαγωγή

Η σύγχρονη κοινωνική πραγματικότητα, με την ευρεία τεχνολογική χρήση και την πολυπολιτισμικότητα που διακρίνει τις σύγχρονες κοινωνίες, έχουν οδηγήσει στη μεταβολή των αναγκών των ανθρώπων. Καθώς οι κοινωνικές συνθήκες και οι ανάγκες μεταβάλλονται συνεχώς, μεταβάλλονται και οι στόχοι που καλείται να υλοποιήσει το εκπαιδευτικό σύστημα (Μπασλής, 1988: 25). Ως εκ τούτου, τα σύγχρονα εκπαιδευτικά συστήματα καλούνται να λάβουν υπόψη αφενός την ετερογένεια της σύγχρονης κοινωνίας, και αφετέρου, την εκτεταμένη παρουσία του διαδικτύου στην καθημερινότητα των μαθητών, και κατ' επέκταση, την επαφή τους με πληθώρα πολυτροπικών κειμένων. Τα σύγχρονα δεδομένα οδήγησαν στον επαναπροσδιορισμό της έννοιας του γραμματισμού. Σύμφωνα με τη Μητσοικοπούλου (2001), ο όρος γραμματισμός αποτελεί μία ευρεία έννοια που προϋποθέτει τον αλφαριθμητισμό και την ικανότητα του ατόμου να λειτουργεί αποτελεσματικά σε διάφορα επικοινωνιακά περιβάλλοντα μέσα από τη χρήση προφορικών, γραπτών και μη γλωσσικών κειμένων.

Η γλώσσα, όπως υποστηρίζουν οι εκπρόσωποι των μεταδομιστικών αντιλήψεων (Althusser, 1977· Foucault, 1980) αποτελεί μέσο αναπαραγωγής των κυρίαρχων ιδεολογιών και των εξουσιαστικών ασυμμετριών, με αποτέλεσμα την φυσικοποίηση ιδεολογιών και την επιβολή κοινωνικών ταυτοτήτων (Αρχάκης & Τσάκωνα, 2011: 46-49). Το νέο πλαίσιο γραμματισμού, το οποίο κινείται προς μία κριτική και εθνογραφική κατεύθυνση, δίνει έμφαση στην κριτική ανάλυση των πολυτροπικών κειμένων με σκοπό να διαμορφώσει κριτικούς αναλυτές ικανούς να ανιχνεύσουν και να αμφισβητήσουν λανθάνουσες και φυσικοποιημένες ιδεολογίες (Φτερνιάτη, Τσάμη & Αρχάκης, 2016). Ο κριτικός γραμματισμός θέτει στο επίκεντρο το κείμενο, στηρίζοντας τη γλωσσική διδασκαλία στα κειμενικά είδη. Από τη βιβλιογραφική ανασκόπηση, γίνεται αντιληπτό ότι το κειμενικό είδος της αφήγησης βρίσκεται στο επίκεντρο της γλωσσικής διδασκαλίας, καθώς εντοπίζεται πληθώρα ερευνών για αφηγηματικά κείμενα,

δημιουργώντας εγείροντας ερωτήματα σχετικά με τις δυνατότητες και τα όρια άλλων κειμενικών ειδών.

Με αφετηρία τα παραπάνω, η παρούσα εργασία μελετά το άρθρο ως κειμενικό είδος στο πλαίσιο μιας κριτικής γλωσσικής εκπαίδευσης. Συγκεκριμένα, διερευνάται ο τρόπος που αναπαρίστανται οι γλωσσικές ποικιλίες σε τέσσερα άρθρα που αντλούνται από διαδικτυακές πηγές, με κοινή θεματολογία τη γλωσσική ποικιλότητα. Το άρθρο αποτελεί ένα κειμενικό είδος που συναντάται στην καθημερινότητα των μαθητών, τόσο σε έντυπες, όσο και σε διαδικτυακές πηγές, έχει επίκαιρο χαρακτήρα και πραγματεύεται ζητήματα της σύγχρονης πραγματικότητας. Ως εκ τούτου, εξετάζεται ο τρόπος με τον οποίο αναπαρίστανται οι γλωσσικές ποικιλίες στα άρθρα σε σχέση με το καταστασιακό πλαίσιο, καθώς και οι ιδεολογίες που προωθούνται για τις γλωσσικές ποικιλίες και τους ομιλητές τους μέσα από τα νοήματα που υποδηλώνονται από τις γλωσσικές επιλογές των αρθρογράφων. Επιπλέον, διερευνάται ο τρόπος με τον οποίο οικοδομούνται οι ταυτότητες των αρθρογράφων μέσα από τις γλωσσικές τους επιλογές, καθώς και η χρήση υφολογικών πόρων προκειμένου να επιτευχθούν συγκεκριμένοι στόχοι. Αξιοποιώντας το μοντέλο της Στάμου (2012) για την ανάλυση της δευτερογενούς αναπαράστασης των γλωσσικών ποικιλιών στα κείμενα μαζικής κουλτούρας, η ανάλυση των άρθρων εστιάζει στα κοινωνιογλωσσολογικά και σημειωτικά στοιχεία που αξιοποιούνται από τους συντάκτες των άρθρων για την αναπαράσταση των γλωσσικών ποικιλιών, και λειτουργούν συνδυαστικά για την προώθηση ή την κατάρριψη των ηγεμονικών ιδεολογιών για τις ίδιες και τους ομιλητές τους.

Η εργασία χωρίζεται σε έξι (6) μέρη. Η παρούσα εισαγωγή αποτελεί το πρώτο μέρος της. Στο δεύτερο μέρος γίνεται μία σύντομη θεωρητική πλαισίωση των βασικών εννοιών, όπως της γλωσσικής ποικιλότητας, τους ύφους και του κριτικού γραμματισμού, και παρατίθενται τα χαρακτηριστικά του άρθρου ως κειμενικό είδος. Έμφαση δίνεται στην έννοια της ταυτότητας, η οποία αντιμετωπίζεται στην παρούσα εργασία υπό το πρίσμα της κοινωνικής κατασκευής. Επιπλέον, στο θεωρητικό πλαίσιο περιγράφονται τα βασικά στοιχεία της Κριτικής Ανάλυσης Λόγου (ΚΑΛ), καθώς αποτελεί το μεθοδολογικό εργαλείο για την ανάλυση των άρθρων. Στο τρίτο μέρος παρατίθεται αναλυτικά το μεθοδολογικό πλαίσιο της παρούσας εργασίας. Ειδικότερα, αναφέρονται οι στόχοι και τα

ερευνητικά ερωτήματα που τίθενται, τα μεθοδολογικά εργαλεία που χρησιμοποιούνται, ο τρόπος επιλογής του ερευνητικού υλικού και τα άρθρα που μελετώνται. Στο τέταρτο μέρος γίνεται η ανάλυση των άρθρων, αξιοποιώντας την ΚΑΛ και το μοντέλο της Στάμου (2012) για τη δευτερογενή αναπαράσταση των γλωσσικών ποικιλιών σε κείμενα μαζικής κουλτούρας, καθώς και την προσέγγιση του Coupland (2007) για τα ομιλιακά ύφη. Λαμβάνοντας υπόψη ότι τα άρθρα που αντλούνται από διαδικτυακές πηγές αποτελούν για τους μαθητές εξωσχολικές εμπειρίες γραμματισμού, επιχειρείται στο πέμπτο μέρος της παρούσας εργασίας η δημιουργία μίας διδακτικής πρότασης βασισμένης σε ένα από τα άρθρα που αναλύονται στο τέταρτο μέρος, αξιοποιώντας το μοντέλο των Πολυγραμματισμών (Kalantzis & Cope, 2000), με στόχο την καλλιέργεια της κριτικής γλωσσικής επίγνωσης των μαθητών. Στο έκτο μέρος, παρατίθενται τα συμπεράσματα των αναλύσεων και γίνονται προτάσεις για μελλοντική έρευνα.

2. Θεωρητικό πλαίσιο

2.1 Οι διαστάσεις της γλωσσικής ποικιλότητας

Η γλώσσα είναι ένα πολύπλοκο κοινωνικό προϊόν που καθρεφτίζει τα στοιχεία κάθε κοινωνίας και χαρακτηρίζεται από ποικιλομορφία και ετερογένεια (Ντίνας, 2013: 266). Με αφετηρία την ανομοιογένεια της κοινωνίας, οι κοινωνιογλωσσολόγοι καταλήγουν ότι καμία κοινωνία δεν είναι γλωσσικά ομοιογενής, ενώ η ομοιογένεια στο εσωτερικό μιας γλώσσας αποτελεί «μύθο» (Μπασλής, 1988: 18). Κάθε γλώσσα αποτελεί παραλλαγή της εθνικής γλώσσας, που έχει υποστεί μικρότερες ή μεγαλύτερες τροποποιήσεις. Ως εκ τούτου, δεν υπάρχει μία γλώσσα που να μιλιέται με τον ίδιο ακριβώς τρόπο από δύο ανθρώπους, ανεξάρτητα από το αν καταλαβαίνουν ο ένας τον άλλο (Holmes, 2016: 168· Αρχάκης & Κονδύλη, 2011: 35· Ντίνας, 2013: 268). Έτσι, ο όρος ποικιλία χρησιμοποιείται για να εξηγήσει την ύπαρξη διαφορετικών γλωσσικών μορφών στο εσωτερικό μιας γλώσσας. Η ποικιλία μπορεί να εμφανίζεται ως διαφοροποίηση σε επίπεδο φωνητικής και φωνολογίας, λεξιλογίου, μορφολογίας, σύνταξης, επικοινωνιακής πρακτικής κ.λπ (Γκαραβέλας, 2013: 22-23).

Σύμφωνα με τους Halliday & Hasan (1985), η γλωσσική ποικιλότητα είναι η διαφοροποίηση στο εσωτερικό μιας γλώσσας και αποδίδεται σε εξωγλωσσικούς παράγοντες, όπως ο γεωγραφικός χώρος, το κοινωνικοπολιτισμικό επίπεδο, το επικοινωνιακό πλαίσιο κ.λπ (Φτερνιάτη, Τσάμη, Αρχάκης: 2016). Για τη γλωσσική ποικιλότητα έχουν προταθεί κατά καιρούς πολλές κατηγοριοποιήσεις. Η πλέον αποδεκτή κατηγοριοποίηση για τα σύγχρονα κοινωνιογλωσσικά δεδομένα είναι εκείνη του λειτουργικού γλωσσολόγου M. A. K. Halliday, ο οποίος διέκρινε τη γλωσσική διαφοροποίηση σε ποικιλίες *σύμφωνα με τον χρήστη* και σε ποικιλίες *σύμφωνα με τη χρήση*. Στην πρώτη κατηγορία εντάσσονται οι *γεωγραφικές* ή *διαλεκτικές* ποικιλίες και οι *κοινωνικές* ποικιλίες. Η διαφοροποίηση ανάμεσα στις γεωγραφικές με τις διαλεκτικές ποικιλίες αποδίδεται στη γεωγραφική απόσταση που δυσχεραίνουν την ανθρώπινη επικοινωνία. Επομένως, όσο μεγαλύτερη είναι η γεωγραφική απόσταση τόσο μεγαλύτερη είναι και η γλωσσική τους ανομοιότητα (Μπασλής, 1988: 18). Στις κοινωνικές ποικιλίες εντάσσονται οι κοινωνικές διάλεκτοι και οι κοινωνιόλεκτοι, οι οποίες διαφοροποιούνται

ανάλογα με το φύλο, την ηλικία, την κοινωνική τάξη κ.λπ. Στη δεύτερη κατηγορία εντάσσονται οι λειτουργικές ποικιλίες, οι οποίες θα μας απασχολήσουν περισσότερο στην παρούσα εργασία. Συγκεκριμένα, στις λειτουργικές ποικιλίες εντάσσονται οι ποικιλίες του μέσου, του τόνου και του πεδίου. Μέσα από αυτές τις ποικιλίες διαφαίνεται η σημασιολογική διαφοροποίηση, ως προς τη γραμματική, το λεξιλόγιο και την φωνητική, πάντοτε με βάση την επικοινωνιακή περίσταση (Αρχάκης & Κονδύλη, 2011: 93).

Μία άλλη γλωσσική διαφοροποίηση γίνεται με βάση την κοινωνική θέση και αφορά τους τρόπους με τους οποίους μπορεί να χρησιμοποιηθεί η γλώσσα στην κοινωνία. Ο Bernstein διακρίνει δύο γλωσσικούς κώδικες, τον *διευρυμένο* και τον *περιορισμένο*. Ο διευρυμένος κώδικας χαρακτηρίζεται από πλούσιο λεξιλόγιο, περιεκτικότητα και γραμματικά και συντακτικά ορθές προτάσεις, σε αντίθεση με τον περιορισμένο που χαρακτηρίζεται από απλό λόγο και ασάφεια. Τα ανώτερα και τα μεσαία κοινωνικά στρώματα χρησιμοποιούν και τους δύο γλωσσικούς κώδικες επικοινωνίας, ενώ τα άτομα που προέρχονται από την εργατική τάξη χρησιμοποιούν μόνο τον περιορισμένο κώδικα (Αρχάκης & Κονδύλη, 2011: 161). Επομένως, μέσα από τις γλωσσικές επιλογές είναι δυνατόν να αποκαλυφθεί το κοινωνικοοικονομικό και μορφωτικό επίπεδο των ομιλητών (Holmes, 2016: 167). Η επικοινωνιακή ικανότητα επιτρέπει στους ομιλητές να καταφεύγουν σε εναλλαγή, ή ακόμη, και σε μείξη των γλωσσικών κωδίκων, ανάλογα με την περίσταση επικοινωνίας. Με άλλα λόγια, η επικοινωνιακή ικανότητα, η οποία περικλείει τη γλωσσική ικανότητα, επιτρέπει στον ομιλητή όχι μόνο να παράγει συντακτικά και γραμματικά ορθές προτάσεις, αλλά να συμμορφώνει τη γλωσσική του συμπεριφορά με βάση την επικοινωνιακή περίσταση στην οποία βρίσκεται. Την αντίθεσή του στη θέση του Bernstein δήλωσε ο Labov, ο οποίος αμφισβήτησε την αρτιότητα του διευρυμένου γλωσσικού κώδικα υποστηρίζοντας ότι χαρακτηρίζεται από «λεξιθηρία, κενολογία και στόμφο» (Γκαραβέλας, 2013: 31). Επιπλέον, μέσα από εμπειρική έρευνα, κατέληξε ότι τα παιδιά της εργατικής τάξης δεν έχουν περιορισμένες γλωσσικές ικανότητες σε σχέση με τα παιδιά των αστικών οικογενειών, αλλά η γλώσσα τους εξετάστηκε από τον Bernstein με κριτήριο τη γλώσσα που χρησιμοποιείται στο σχολείο (Γκαραβέλας, 2013:31· Μπασλής, 1988: 52).

2.1.1 Στάσεις απέναντι στη γλωσσική ποικιλότητα

Σχετικά με την αξία των γλωσσικών ποικιλιών και την ιεράρχησή τους σε ανώτερες και κατώτερες έχουν διατυπωθεί κατά καιρούς ποικίλες θέσεις. Η επιστήμη της Γλωσσολογίας αποδέχεται την αντίληψη ότι όλες οι γλώσσες είναι ισάξιες και καμία γλωσσική ποικιλία δεν είναι ανώτερη από κάποια άλλη σε δομικό ή λεξιλογικό επίπεδο (Ντίνας, 2013: 270). Η γλώσσα αποτελεί ένα κοινωνικό προϊόν που εξυπηρετεί τις ανάγκες της κοινωνίας. Αν οι ανάγκες της κοινωνίας μεταβληθούν, τότε θα μεταβληθεί και η γλώσσα (Μπασλής, 1988: 25). Ωστόσο, η αντίληψη αυτή έρχεται σε αντίθεση με την κυρίαρχη ιδεολογία που επικρατεί στην κοινωνική πραγματικότητα. Η λειτουργία του καπιταλιστικού συστήματος απαιτούσε την ύπαρξη γλωσσικής ομοιογένειας που θα δημιουργούσε ένα ομοιογενές εργατικό δυναμικό και θα εξυπηρετούσε τις ανάγκες της μαζικής παραγωγής (Χριστίδης, 2001: 265). Η πρότυπη γλώσσα είναι αποτέλεσμα της προώθησης της καθαρολογικής αντίληψης υπέρ της τυποποιημένης γλώσσας (Ντίνας, 2013: 270). Απόρροια αυτού, ήταν η αντίληψη ότι οι ομιλητές διαφορετικών γλωσσικών ποικιλιών μιλούν γλώσσες λιγότερο ποιοτικές για τα κοινωνικά και γλωσσικά πρότυπα. Η αντίληψη ότι οι γλωσσικές ποικιλίες είναι κατώτερες από την πρότυπη γλώσσα ενισχύεται και από το σχολείο, το οποίο έχει υιοθετήσει ως γλωσσικό όργανο διδασκαλίας την πρότυπη τυποποιημένη δημοτική γλώσσα. Ως εκ τούτου, δημιουργείται η εντύπωση ότι η γλώσσα που μιλιέται από τον θεσμό που έχει αναλάβει να μορφώσει τους μελλοντικούς πολίτες είναι η σωστή γλώσσα, και πως όποιου η γλώσσα παρεκκλίνει από το πρότυπο του σχολείου είναι μορφωτικά και κοινωνικά κατώτερος, δεδομένου ότι, όπως θα αναφερθεί και σε επόμενο κεφάλαιο, η γλώσσα αποτελεί ένα ισχυρό μέσο για την κατασκευή ταυτοτήτων. Επομένως, ξεκινώντας από το πλαίσιο του σχολείου και διευρύνοντας την εμβέλεια των εσφαλμένων στάσεων σε όλη την κοινωνία, γίνεται σαφές ότι οι στάσεις για τη γλώσσα αποδίδονται σε κοινωνικά αίτια, και όχι σε γλωσσικά (Μπασλής, 1988: 29). Ωστόσο, οι παραπάνω στάσεις για τη γλώσσα αμφισβητούνται κοινωνιογλωσσικά και γίνεται δεκτή η άποψη ότι όλες οι γλώσσες και οι ποικιλίες της γλώσσας είναι ισάξιες δομικά και λεξιλογικά, έχουν τις ίδιες εκφραστικές δυνατότητες και καλύπτουν τις ανάγκες της εκάστοτε κοινωνίας.

2.1.2 Γλωσσική ποικιλότητα και Διαδίκτυο

Όπως αναφέρθηκε παραπάνω, η γλώσσα αποτελεί ένα κοινωνικό δημιούργημα που ανταποκρίνεται στις ανάγκες κάθε κοινωνίας και μεταβάλλεται σύμφωνα με αυτές. Στις σύγχρονες κοινωνίες το διαδίκτυο αποτελεί μέρος της καθημερινότητας πολλών ανθρώπων, εξυπηρετώντας ποικίλες ανάγκες και διευκολύνοντας διάφορες διαδικασίες της καθημερινότητάς τους. Η αξιοποίηση του διαδικτύου στην καθημερινότητα του σύγχρονου ανθρώπου δεν θα μπορούσε να μην ασκήσει σημαντικές επιδράσεις και στη γλώσσα. Μέσω του διαδικτύου προωθήθηκε μία *μαζική κουλτούρα* που αποτέλεσε πεδίο προβολής φαινομένων γλωσσικής ποικιλότητας (Coupland, 2009), αξιοποιώντας μεγάλο εύρος της γλωσσικής ποικιλίας (Στάμου κ.α., 2016: 23). Ωστόσο, σε αντίθεση με την τηλεόραση που έχει την τάση να καλλιεργεί τη γλωσσική ομοιογένεια (Φτερνιατή, Τσάμη & Αρχάκης, 2016), μέσω του διαδικτύου δεν στοχοποιούνται οι μη πρότυπες ποικιλίες της γλώσσας. Αντιθέτως, διευκολύνει και ενθαρρύνει την (γλωσσική) διαφορετικότητα (Ντίνας, 2013: 282). Το γεγονός αυτό αποδίδεται στη δυνατότητα που προσφέρει το διαδίκτυο στον καθένα να δημοσιεύσει ένα (πολυτροπικό) κείμενο, με το οποίο μπορεί να εκφράσει την ιδεολογία του με διάφορους γλωσσικούς και σημειωτικούς κώδικες.

Το διαδίκτυο έχει αντικαταστήσει τους συμβατικούς τρόπους επικοινωνίας, δίνοντας τη δυνατότητα στα μέλη εθνοτικών ή γλωσσικών μειονοτήτων, όχι μόνο να ξεπεράσουν ενδεχόμενα προβλήματα επικοινωνίας, αλλά να εκφραστούν και να επικοινωνήσουν αντλώντας στοιχεία από την ποικιλία που επιθυμούν. Συγκεκριμένα, η επικοινωνία στο διαδίκτυο μπορεί να γίνει με τον υβριδικό δανεισμό στοιχείων από τον προφορικό και τον γραπτό λόγο, καθώς τα κείμενα στο διαδίκτυο δεν έχουν μία συγκεκριμένη τυποποίηση (Ντίνας, 2013: 285). Αντιθέτως, η επικοινωνία στο νέο αυτό πλαίσιο δεν έχει συγκεκριμένα επικοινωνιακά όρια και δεν υπακούει σε δεδομένες γλωσσικές νόρμες. Σε αυτό το σημείο, έγκειται μία σημαντική διαφορά των κειμένων που μεταδίδονται μόνο μέσω διαδικτύου από εκείνα που μεταδίδονται μέσω της τηλεόρασης. Οι αναπαραστάσεις και τα κείμενα που μεταδίδονται στο πλαίσιο του δημόσιου τηλεοπτικού λόγου στην πλειοψηφία τους δεν αποτελούν αυθεντικές χρήσεις της γλώσσας, αλλά

στοχεύουν στην υποδήλωση ενός συγκεκριμένου τρόπου ομιλίας, δημιουργώντας στερεοτυπικές αντιλήψεις για τις γλωσσικές ποικιλίες (Στάμου, 2012: 22). Ωστόσο, οτιδήποτε βλέπει κανείς στην τηλεόραση μπορεί να το αναζητήσει και στο διαδίκτυο, καθιστώντας το μέσο μετάδοσης και των τηλεοπτικών προγραμμάτων. Με άλλα λόγια, τα κείμενα μαζικής κουλτούρας προωθούνται με διάφορα μέσα, τα οποία καθορίζουν τις κοινωνιογλωσσικές επιλογές των συντακτών τους και δημιουργούν διαφορετικές αντιλήψεις για τις γλωσσικές ποικιλίες, αλλά και τις ταυτότητες των ομιλητών τους.

2.1.3 Λειτουργικές ποικιλίες και επικοινωνιακή περίσταση

Η κοινωνιογλωσσική έρευνα ενδιαφέρθηκε για το ζήτημα της επικοινωνιακής ικανότητας στο πλαίσιο της γλωσσικής διδασκαλίας. Το ζήτημα της ανάπτυξης της επικοινωνιακής ικανότητας απέκτησε σημαντική θέση στους στόχους της γλωσσικής διδασκαλίας, καθώς συμπληρώνει τη γλωσσική ικανότητα που παραδοσιακά προσφέρονταν στο πλαίσιο της διδασκαλίας των γλωσσικών μαθημάτων. Σύμφωνα με τον Hymes (1974), η επικοινωνιακή ικανότητα συσχετίζεται άμεσα με το περιβάλλον, ή αλλιώς με τις επικοινωνιακές περιστάσεις (Αρχάκης & Κονδύλη, 2011: 88). Οι παράγοντες που εμπλέκονται σε μία επικοινωνιακή περίσταση συνοψίστηκαν από τον Hymes σε ένα γενικότερο πρότυπο που περιλάμβανε το πλαίσιο της επικοινωνίας, τους συμμετέχοντες, τους στόχους της επικοινωνίας, τις πράξεις λόγου, το ύφος, τα μέσα επικοινωνίας, τους κανόνες διεπίδρασης και ερμηνείας και τα είδη λόγου (Γκαραβέλας, 2013: 51-53). Συγκεκριμένα, από τη συστηματικότερη μελέτη προέκυψε ότι μία επικοινωνιακή περίσταση επηρεάζεται από τις πολιτισμικές συνθήκες που ισχύουν στα διάφορα χωροχρονικά πλαίσια, τα χαρακτηριστικά όσων είναι παρόντες στην διεπίδραση, η αναμενόμενη έκβαση μίας επικοινωνιακής πράξης, ο τόνος που μεταδίδεται ένα μήνυμα, οι δίαυλοι επικοινωνίας, οι αποδεκτές γλωσσικές συμπεριφορές ανά επικοινωνιακό πλαίσιο και οι γλωσσικές οριοθετημένες κατηγορίες του λόγου.

Η πρόταση του Hymes υπήρξε σημαντική, παρόλο που δεν αποτελούσε πάντοτε αποτελεσματικό εργαλείο για την ακριβή ανάλυση των επικοινωνιακών περιστάσεων (Αρχάκης & Κονδύλης, 2011: 92). Ωστόσο, δημιούργησε τις συνθήκες για τη δημιουργία

της έννοιας της λειτουργικής ποικιλίας και των παραμέτρων της, που θα μας απασχολήσουν και στην παρούσα εργασία. Οι Halliday & Hasan (1985) διέκριναν τις λειτουργικές ποικιλίες ως ποικιλίες σύμφωνα με τη χρήση. Αυτές διαφοροποιούνται μεταξύ τους σημασιολογικά, όπως προκύπτει από τις διαφοροποιήσεις σε επίπεδο λεξιλογίου, γραμματικής και φωνολογίας. Όπως αναφέρθηκε παραπάνω (βλ. 2.1), οι παράγοντες που επιδρούν στην κατασκευή νοημάτων στο πλαίσιο των λειτουργικών ποικιλιών είναι το πεδίο, το ύφος και ο τρόπος. Με τον όρο *πεδίο* αναφερόμαστε στον σκοπό του λόγου ή τη θεματική περιοχή μιας δραστηριότητας, με την έννοια ότι γλωσσικές επιλογές διαφοροποιούνται ανάλογα με τον τύπο της κοινωνικής δραστηριότητας (Αρχάκης & Κονδύλη, 2011: 94). Ο όρος *ύφος* χρησιμοποιείται για τη σχέση ανάμεσα στους δρώντες και αποτελεί τόπο εσωτερίκευσης της ποικιλότητας από τα άτομα (Μακρή – Τσιλιπάκου, 2008: 256). Η σχέση αυτή καθορίζεται από την απόσταση ή την εγγύτητα του ομιλητή με τον συνομιλητή του ή το ακροατήριό του, ενώ η απόσταση ή εγγύτητα επηρεάζεται από τα κοινωνικά χαρακτηριστικά του συνομιλητή και το συμφραστικό πλαίσιο (Αρχάκης & Κονδύλη, 2011: 94-95· Holmes, 2016: 291-293). Ο *τρόπος* αναφέρεται στο πώς είναι δυνατή η μετάδοση ενός μηνύματος και περιλαμβάνει το ρόλο της γλώσσας, το μέσο και τον διάλο.

2.2 Κειμενικά είδη και γραμματισμός

Τις τελευταίες δεκαετίες, στο πλαίσιο της γλωσσικής εκπαίδευσης το ενδιαφέρον μεταφέρθηκε από την πρόταση στο κείμενο, καθώς επικράτησε η αντίληψη ότι η γλωσσική επικοινωνία πραγματοποιείται μέσω των κειμένων. Με αφετηρία την άποψη ότι το κείμενο αποτελεί ένα θεμελιώδες μέσο επικοινωνίας που επιτελεί συγκεκριμένες λειτουργίες σε ένα συγκεκριμένο επικοινωνιακό πλαίσιο προτάθηκε η κατηγοριοποίηση των κειμένων σε είδη. Τα κειμενικά είδη (*genre*) αποτελούν «γλωσσικές μορφές κοινωνικής δράσης» που δημιουργούνται από συγκεκριμένες ομάδες με καθορισμένους στόχους προκειμένου να διευκολύνουν τις λειτουργίες τους (Γκαραβέλας, 2013: 63). Τα κειμενικά είδη παρουσιάζουν μεγάλη ποικιλία καθώς ποικίλουν και οι περιστάσεις επικοινωνίας που προϋποθέτουν την γλωσσική επικοινωνιακή οριοθέτηση. Η σύγχρονη κοινωνική πραγματικότητα βρίσκεται σε συνεχή εξέλιξη που έχει ως αποτέλεσμα την

εμφάνιση ολοένα και περισσότερων κειμενικών ειδών. Ως εκ τούτου, τα κειμενικά είδη ορίζονται ως σταδιακά και στοχοθετημένα, λόγω της χαρακτηριστικής τους δομής και τους κοινωνικά προσδιορισμένους στόχους που επιτυγχάνουν (Martin, 2000b: 4).

Η επικοινωνιακή – κειμενοκεντρική προσέγγιση που επικράτησε στην γλωσσική εκπαίδευση έθετε στο επίκεντρο την εξέταση των γλωσσικών φαινομένων μέσα από ορισμένα κειμενικά είδη. Στόχος της γλωσσικής εκπαίδευσης έγινε να καλλιεργήσει την ικανότητα αξιοποίησης των κειμενικών ειδών από τους μαθητές ώστε να επικοινωνούν αποτελεσματικά στις διάφορες περιστάσεις επικοινωνίας της καθημερινότητάς τους. Για να επιτευχθεί αυτός ο στόχος πρέπει ο μαθητής μέσα στην τάξη να εξοικειωθεί με τις διάφορες μορφές που παίρνει η επικοινωνία, όπως αυτή καθορίζεται από τα πρόσωπα που παρίστανται σε αυτή, το κανάλι, τα μέσα επικοινωνίας και τις γλωσσικές και κοινωνικές νόρμες της συγκεκριμένης περίπτωσης (Τοκατλίδου, 1986: 105). Αυτό σημαίνει ότι η γνώση γραμματικής, σύνταξης και λεξιλογίου δεν είναι αρκετή για την αποτελεσματική επικοινωνία, αλλά βασική προϋπόθεση αποτελεί η γνώση των συμβάσεων σύνταξης των κειμένων. Η διαμόρφωση των κειμένων γίνεται με βάση δεδομένους κανόνες που υπαγορεύονται από τα κειμενικά είδη τα οποία ισχύουν σε συγκεκριμένα κοινωνικοπολιτισμικά περιβάλλοντα (Γεωργακοπούλου & Γούτσος, 2011: 60). Η παιδαγωγική του κριτικού γραμματισμού (βλ. 2.5) που υιοθετείται σήμερα στο πλαίσιο της γλωσσικής διδασκαλίας αποβλέπει στην ανάπτυξη της επικοινωνιακής ικανότητας των μαθητών και βασίζεται στην αξιοποίηση των κειμενικών ειδών. Σε αυτό το πλαίσιο αναγνωρίστηκε η σημασία των κειμενικών ειδών, και ιδιαίτερα της αφήγησης, για την προαγωγή του διαλόγου και της πολιτισμικής διείσδυσης, καθώς και τη μύηση των μαθητών σε ποικίλους τύπους γνώσης (Cope & Kalantzis, 1993: 78-84).

2.2.1 Τα κειμενικά είδη στα νέα αναλυτικά προγράμματα σπουδών

Η μετατόπιση του ενδιαφέροντος από την πρόταση στο κείμενο στο πλαίσιο της γλωσσικής διδασκαλίας αποτυπώθηκε στα αναλυτικά προγράμματα της ελληνικής πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης καθώς τα κειμενικά είδη βρέθηκαν στο επίκεντρο της γλωσσικής εκπαίδευσης, προκειμένου να επιτευχθούν οι επικοινωνιακοί

στόχοι. Τα νέα αναλυτικά προγράμματα (2021) εστιάζουν στα κειμενικά είδη, καθώς μέσα από την ανάπτυξη της κειμενικής ικανότητας και της γλωσσικής επίγνωσης επιδιώκεται να μεταβούν οι μαθητές από το επίπεδο των βασικών επικοινωνιακών δεξιοτήτων στο επίπεδο επάρκειας και αξιοποίησης της πρότυπης γλώσσας σε υψηλότερα γνωσιακά περιβάλλοντα. Κάνοντας μία βιβλιογραφική ανασκόπηση παρατηρείται ότι αποδίδεται ιδιαίτερη προσοχή στα ισχυρά κειμενικά είδη, όπως είναι τα δοκίμια και τα εκθετικά και επιχειρηματολογικά κείμενα, καθώς αυτά διασφαλίζουν την εκπαιδευτική επιτυχία και τη μετέπειτα κοινωνική και επαγγελματική ανέλιξη (Αρχάκης & Τσάκωνα, 2011: 197).

Στο νέο αναλυτικό πρόγραμμα σπουδών (2021) του δημοτικού σχολείου για τη γλώσσα δεύτερο θεματικό πεδίο, που έπεται των βασικών γλωσσικών δεξιοτήτων ανάγνωσης, κατανόησης και γραφής, αποτελεί η εξοικείωση με τους κειμενικούς τύπους και την πολυτροπικότητα. Σε αυτό το θεματικό πεδίο, οι μαθητές έρχονται σε επαφή με κείμενα περιγραφικά, αφηγηματικά, εξηγητικά, κείμενα οδηγιών και πολυτροπικά, με στόχο την εξοικείωσή τους με την εύρεση των δομικών στοιχείων και των γλωσσικών μέσων κάθε κειμενικού είδους, καθώς και των σημειωτικών πόρων των πολυτροπικών κειμένων, ώστε να είναι ικανοί να συγγράψουν ατομικά και ομαδικά κείμενα που εντάσσονται στα αντίστοιχα επικοινωνιακά πλαίσια. Στο αναλυτικό πρόγραμμα του γυμνασίου (2021) επιδιώκεται η τριβή των μαθητών με τα κειμενικά είδη της αφήγησης και της περιγραφής, αλλά και την εξήγηση, την επιχειρηματολογία, τα κείμενα οδηγιών, τα ψηφιακά και τα πολυτροπικά κείμενα. Τέλος, στο νέο αναλυτικό πρόγραμμα του λυκείου (2021) δίνεται έμφαση στην κειμενική οργάνωση και τη λεξικογραμματική των κειμένων με βάση την επικοινωνιακή περίσταση στην οποία τοποθετείται κάθε κειμενικό είδος.

Από τα παραπάνω, γίνεται αντιληπτό ότι τα νέα αναλυτικά προγράμματα (2021) για τη γλώσσα στράφηκαν σε ένα νέο μοντέλο γραμματισμού που επιχειρεί να καλύψει το ευρύ φάσμα της πολυτροπικής επικοινωνίας βασιζόμενο στην αξιοποίηση ποικίλων κειμενικών ειδών και γλωσσικών ποικιλιών. Απώτερος στόχος είναι να οδηγηθούν οι μαθητές στην ενδυνάμωση, την αυτενέργεια, τη συμμετοχικότητα και την κοινωνική ισότητα. Σε αυτό το πλαίσιο, πολλοί μελετητές επιχείρησαν να δείξουν τις δυνατότητες των κειμενικών ειδών στη γλωσσική εκπαίδευση. Το κειμενικό είδος της αφήγησης

αξιοποιείται σε πολλές μελέτες καθώς συνδέεται με τον ευρύτερο κοινωνικοπολιτισμικό ρόλο του λόγου για την κατασκευή της γνώσης και της ιδεολογίας (Γεωργακοπούλου & Γούτσος, 2011: 65). Τα μη αφηγηματικά κείμενα, δηλαδή τα κείμενα που ασχολούνται με ένα ευρύ πεδίο περιγραφής και ανάπτυξης αντιλήψεων, κατέχουν εξίσου σημαντική θέση στα νέα αναλυτικά προγράμματα (2021) και δημιουργούν δυνατότητες εμβάθυνσης και τριβής με νέα επικοινωνιακά πλαίσια.

2.2.2 Το άρθρο ως κειμενικό είδος στην ελληνική γλωσσική εκπαίδευση

Τα κειμενικά είδη κατέχουν πρωτεύοντα ρόλο στη γλωσσική εκπαίδευση τις τελευταίες δεκαετίες, όπως διαπιστώνεται από τη μελέτη των αναλυτικών προγραμμάτων του 2003, καθώς θεωρήθηκε ότι προάγουν την ανάπτυξη της κειμενικής ικανότητας και της γλωσσικής επίγνωσης, και κατ' επέκταση αποτελούν τη γέφυρα για την απόκτηση επικοινωνιακών δεξιοτήτων (Αρχάκης & Τσάκωνα, 2011: 192). Στα αναλυτικά προγράμματα γίνεται λόγος για εξοικείωση των μαθητών με τους κειμενικούς τύπους της αφήγησης, της περιγραφής, εξηγητικά κείμενα, επιχειρηματολογικά, κείμενα οδηγιών και πολυτροπικά. Τα κείμενα των σχολικών εγχειριδίων, και ιδιαίτερα του δημοτικού σχολείου, αξιοποιούν κατά βάση το κειμενικό είδος της αφήγησης, το οποίο συνίσταται στην κωδικοποίηση παρελθοντικών γεγονότων (Αρχάκης, 2005: 103).

Το άρθρο αποτελεί ένα κειμενικό είδος που εντάσσεται στα προϊόντα σύνθεσης κειμενικών ειδών. Ως εκ τούτου, ως κειμενικό είδος δεν εντάσσεται σε μία από τις βασικές κατηγορίες κειμενικών ειδών που αναγράφονται στα νέα αναλυτικά προγράμματα (2021), αντλεί στοιχεία από άλλα κειμενικά είδη. Τα σχολικά εγχειρίδια (2013) φέρνουν τους μαθητές σε επαφή με άρθρα κατά βάση ειδησεογραφικά, και όχι επιστημονικά, αντλώντας στοιχεία κυρίως από τα κειμενικά είδη της περιγραφής και της επιχειρηματολογίας. Μέσα από τη βιβλιογραφική ανασκόπηση των κειμένων των σχολικών εγχειριδίων (2013) παρατηρείται ότι η επαφή των μαθητών με το κειμενικό είδος του άρθρου γίνεται συχνότερη από τις πρώτες τάξεις του Γυμνασίου, όπου οι μαθητές έρχονται σε επαφή με τους κανόνες και τις συμβάσεις σύνταξης του άρθρου, καθώς και τις επικοινωνιακές περιστάσεις στις οποίες εντάσσεται.

2.2.3 Τα χαρακτηριστικά του άρθρου

Το άρθρο αποτελεί ένα προϊόν σύνθεσης κειμενικών ειδών, υπό την έννοια ότι δεν εντάσσεται σε μία συγκεκριμένη κατηγορία, αλλά εμφανίζει όμοια στοιχεία με άλλα κειμενικά είδη ως προς τα γλωσσικά και μακροδομικά χαρακτηριστικά του και τους στόχους που επιδιώκει να πραγματοποιήσει. Ωστόσο, ως αυτόνομο κειμενικό είδος παρουσιάζει κάποια ιδιαίτερα χαρακτηριστικά που το διαχωρίζουν από άλλα κειμενικά είδη σε επίπεδο δομής, σκοπού και ύφους.

Βασικό χαρακτηριστικό του άρθρου είναι ότι έχει τίτλο. Πρόκειται συνήθως για μία μικρή περιεκτική πρόταση η οποία περιγράφει το θέμα που πρόκειται να πραγματευτεί το κείμενο. Στα δημοσιογραφικά άρθρα ο τίτλος συχνά διατυπώνεται με τρόπο που προκαλεί το ενδιαφέρον του αναγνώστη (Πολίτης, 2001). Το άρθρο είναι ένα ενυπόγραφο ή ανυπόγραφο κείμενο στο οποίο περιλαμβάνεται η πηγή της δημοσίευσης. Το άρθρο μπορεί να έχει ειδησεογραφικό, δημοσιογραφικό ή επιστημονικό χαρακτήρα. Τα επιστημονικά άρθρα διαφέρουν από τα ειδησεογραφικά και δημοσιογραφικά άρθρα ως προς τη γλώσσα, το ύφος, την πηγή άντλησης δεδομένων κ.λπ. Τα θέματα του άρθρου προέρχονται συνήθως από την κοινωνική επικαιρότητα και αφορούν ζητήματα που επηρεάζουν την κοινωνική πραγματικότητα του συνόλου ή μιας ομάδας ανθρώπων (Trilling et al., 2017). Ως εκ τούτου, βρίσκεται στον αντίποδα του λογοτεχνικού λόγου και δεν περιλαμβάνει μυθοπλαστικά στοιχεία, όπως το κειμενικό είδος της αφήγησης, αλλά πρόκειται για ένα είδος δημοσιογραφικού λόγου με στοιχεία που αντλούνται από δημοσιογραφική έρευνα ή από προσωπικές απόψεις και μαρτυρίες του αρθρογράφου (Trilling et al., 2017). Σκοπός του άρθρου είναι η πληροφόρηση και ο προβληματισμός του αναγνώστη για τα επίκαιρα θέματα της κοινωνικής ζωής (Γιαλαμπούκη, 2008). Ενώ στα βασικά του στοιχεία παρουσιάζει ομοιότητες με το δοκίμιο, διαφέρει από αυτό ως προς την περιορισμένη έκτασή του.

Η τυπική δομή του άρθρου περιλαμβάνει έναν πρόλογο, το κύριο μέρος και τον επίλογο. Ωστόσο, η δομή μπορεί να διαφέρει ανάλογα με το επικοινωνιακό πλαίσιο στο οποίο εντάσσεται το κείμενο. Αντίστοιχα, το ύφος του είναι τυπικά πληροφοριακό, απρόσωπο

και ουδέτερο, ενώ κατά περιπτώσεις μπορεί να είναι πιο οικείο, εφόσον το απαιτεί το επικοινωνιακό πλαίσιο και το κοινό στο οποίο απευθύνεται. Η γλώσσα του άρθρου διαφέρει ανάλογα με το επικοινωνιακό πλαίσιο και συχνά οι αρθρογράφοι υιοθετούν μία μεταγλώσσα, ένα ειδικό λεξιλόγιο, για το θέμα που πραγματεύονται (Trilling et al., 2017). Στα άρθρα κυριαρχεί το α' ή το γ' ρηματικό πρόσωπο, ώστε ο συντάκτης του άρθρου να μετέχει ή να αποστασιοποιείται από τα γεγονότα που εξιστορεί. Στα δημοσιογραφικά και ειδησεογραφικά άρθρα χρησιμοποιείται συχνά ο ευθύς λόγος με σκοπό να αποτυπωθούν αυτούσια λόγια, ως τεχνική πειθούς από τον αρθρογράφο (Γιαλαμπούκη, 2008).

2.3 Διαπραγμάτευση της έννοιας ταυτότητα

Οι ταυτότητες αποτελούν ένα ζήτημα που έχει απασχολήσει διαχρονικά τους ερευνητές των κοινωνικών και ανθρωπιστικών επιστημών. Το ζήτημα προσδιορισμού της έννοιας της ταυτότητας τοποθετείται χρονικά στις φιλοσοφικές αναζητήσεις των πρώτων μεταχριστιανικών αιώνων, όταν ο όρος συσχετιζόταν με την μοναδικότητα του ανθρώπου, καθώς και τη σχέση του με την κοινωνία. Στη συνέχεια, ο προσδιορισμός της έννοιας συνδέθηκε με τις συνθήκες που καθιστούν το άτομο μοναδικό και δημιουργήθηκε η αντίληψη ότι οι άνθρωποι που διαθέτουν αναγνωρίσιμα κανονιστικά χαρακτηριστικά με όμοιο τρόπο κατατάσσονται στις ίδιες κατηγορίες ανθρώπων ταυτοτήτων (Αρχάκης & Τσάκωνα, 2011: 29). Η παραδοσιακή αντίληψη που εντάσσει τα άτομα σε συγκεκριμένες ομάδες, εστιάζοντας σε εγγενή κανονιστικά χαρακτηριστικά, τάσσεται με το μέρος της ουσιοκρατίας. Η ουσιοκρατική αυτή αντίληψη γενικεύει την διαδικασία κατασκευής ταυτοτήτων, καθώς σύμφωνα με τους Bucholtz & Hall (2003), υποστηρίζεται ότι υπάρχουν θεμελιώδεις ομοιότητες στο εσωτερικό των ομάδων, και αντίστοιχα, θεμελιώδεις διαφορές με τα μέλη άλλων ομάδων (Αρχάκης & Τσάκωνα, 2011: 29).

Στον αντίποδα της ουσιοκρατικής θέσης για την κατασκευή ταυτοτήτων βρίσκεται η προσέγγιση της κοινωνικής κατασκευής, υποστηρίζοντας ότι οι άνθρωποι δεν εντάσσονται στις κοινωνικές ομάδες βάσει εγγενών χαρακτηριστικών και ομοιοτήτων,

αλλά βάσει διαδικασιών καθοδήγησης και επιβολής της ομοιότητας από τους θεσμούς εξουσίας. Ως εκ τούτου, γύρω από το ζήτημα προσδιορισμού της ταυτότητας γίνεται λόγος για «ομογενοποίηση», με την έννοια ότι τα άτομα αποδέχονται την επιβαλλόμενη, μέσα από λανθάνουσες διαδικασίες, ομαδοποίηση από τους θεσμούς εξουσίας που αποσκοπούν στην διατήρηση της κοινωνικής ασυμμετρίας. Η ομογενοποίηση, μέσα από την αποσιώπηση των διαφορών και τον υπερτονισμό των ομοιοτήτων, αποτελεί μία τεχνική διατήρησης της κοινωνικής ασυμμετρίας που λειτουργεί με κυριότερο εργαλείο τον λόγο (Αρχάκης & Τσάκωνα, 2011: 30). Ο λόγος, ως μέσο κοινωνικοπολιτικής λεκτικής ανταλλαγής, αναπλάθει την ιδεολογία και αναπλάθεται από αυτή, επαναπροσδιορίζοντας την κοινωνική πραγματικότητα (Johnstone, 2002: 3). Οι σύγχρονες κοινωνιογλωσσικές τάσεις συμφωνούν με αυτή την αντίληψη και καταλήγουν ότι οι ταυτότητες δεν αποτελούν σταθερές ιδιότητες, αλλά πολιτικοκοινωνικά επιτεύγματα ομογενοποίησης.

2.3.1 Κατασκευή ταυτοτήτων: Θεωρητικές προσεγγίσεις

Κατά τη διαπραγμάτευση της έννοιας της ταυτότητας τέθηκε το ζήτημα της ομοιότητας ως σταθερό και εγγενές στοιχείο των ανθρώπων, το οποίο λειτουργεί ως μέσο κατηγοριοποίησης τους σε ομάδες, σε αντιπαράθεση με την άποψη ότι η ταυτότητα αποτελεί κοινωνικό προϊόν που οικοδομείται μέσω διαφόρων μηχανισμών, με κυριότερο τον λόγο. Από κοινωνιογλωσσική σκοπιά, η οικοδόμηση ταυτοτήτων και η κατηγοριοποίηση των ανθρώπων στις διάφορες ομάδες περιστρέφεται γύρω από τη γλώσσα, καθώς σύμφωνα με τον Joseph (2004), οι άνθρωποι οικοδομούν τις ταυτότητές τους μέσα από τις γλωσσικές τους επιλογές (Αρχάκης & Τσάκωνα, 2011: 25). Σύμφωνα με τις αντιλήψεις για την κατασκευή ταυτοτήτων, οι γλωσσικές επιλογές των ανθρώπων, και ως εκ τούτου και οι κατηγοριοποιήσεις τους σε ομάδες, διαφέρουν ανάλογα με το συμφραστικό πλαίσιο και τα άτομα που μετέχουν στη διεπίδραση (Αρχάκης & Τσάκωνα, 2011: 22). Έτσι, ο λόγος, με τα γλωσσικά στοιχεία και άλλους σημειωτικούς κώδικες που συνιστούν το ύφος του ομιλητή κάτω από συγκεκριμένες επικοινωνιακές περιστάσεις, έχει τη δύναμη να διαμορφώνει την ιδεολογία και να ανακατασκευάζει την κοινωνική πραγματικότητα (Johnstone, 2002: 3).

Όπως αποφάνθηκε από τα παραπάνω, ο λόγος αποτελεί σημαντικό στοιχείο διαμόρφωσης ταυτοτήτων. Ωστόσο, σχετικά με τον βαθμό συμμετοχής του στην διαδικασία αυτή έχουν διατυπωθεί κατά καιρούς διάφορες θεωρίες, οι οποίες μπορούν να συνοψιστούν σε δύο προσεγγίσεις. Σύμφωνα με την ουσιοκρατική προσέγγιση, ο άνθρωπος διαθέτει θεμελιώδη χαρακτηριστικά που συνιστούν την ταυτότητά του. Η ταυτότητα αυτή μπορεί να αναπαρασταθεί μέσω του λόγου. Σε αυτό το σημείο έγκειται η διαφορά της ουσιοκρατίας από την προσέγγιση της κοινωνικής κατασκευής. Σύμφωνα με την τελευταία, το άτομο κατασκευάζει την ταυτότητά του μέσω του λόγου. Στο εσωτερικό των δύο αυτών κατευθύνσεων ενυπάρχουν επιμέρους διαφορές οι οποίες θα αναλυθούν εκτενέστερα στις επόμενες υποενότητες.

2.3.1.1 Ουσιοκρατική προσέγγιση

Το ρεύμα της ουσιοκρατίας σχετικά με τη διαμόρφωση ταυτοτήτων τοποθετείται χρονικά με τις πλατωνικές θέσεις που συσχετίζονταν με την αναζήτηση της απόλυτης αλήθειας. Από τότε έχουν διατυπωθεί διάφορες απόψεις που εδράζονται σε αυτή την κατεύθυνση και μπορούν να συνοψιστούν σε δύο επιμέρους ρεύματα. Το πρώτο ρεύμα θεωρεί ότι ο άνθρωπος διαθέτει μία ταυτότητα με τρόπο έμφυτο, ενώ το δεύτερο αντιμετωπίζει την ταυτότητα του ανθρώπου ως κοινωνικό προϊόν (Αρχάκης & Τσάκωνα, 2011: 34). Κοινή παραδοχή των δύο επιμέρους ρευμάτων στο πλαίσιο της ουσιοκρατικής προσέγγισης αποτελεί το γεγονός ότι η ταυτότητα κάθε ανθρώπου είναι αναλλοίωτη και σταθερή.

Προς της κατεύθυνση της ουσιοκρατικής προσέγγισης σημαντική υπήρξε η συμβολή της Wodak (1997), η οποία αναφερόμενη στην οικοδόμηση της ταυτότητας έκανε λόγο για την ύπαρξη «υπερ-ιστορικών και εξω-κοινωνικών εγγενών ιδιοτήτων» (Αρχάκης & Τσάκωνα, 2011: 35). Με άλλα λόγια, υποστήριξε ότι ο προσδιορισμός της ταυτότητας του ανθρώπου γίνεται με βάση τα βιολογικά του χαρακτηριστικά. Ωστόσο, το δεύτερο ρεύμα της ουσιοκρατίας δέχεται, επίσης, ότι η διαμόρφωση της ταυτότητας του ατόμου επηρεάζεται άμεσα από το κοινωνικό περιβάλλον και τη συμμετοχή του στις διάφορες ομάδες.

Όπως προκύπτει από τις παραπάνω θέσεις, ο άνθρωπος, όντας εγγενώς εφοδιασμένος με συγκεκριμένα χαρακτηριστικά, προσδιορίζεται πρώτα κοινωνικά κι έπειτα γλωσσικά. Αυτό σημαίνει ότι για τις ουσιοκρατικές θέσεις, η γλώσσα δεν συμβάλλει στην οικοδόμηση την ταυτότητας. Αντιθέτως, έπεται του κοινωνικού προσδιορισμού και λειτουργεί ως μέσο αναπαράστασης της πραγματικότητας και προσδιορισμού του *εαυτού*. Με άλλα λόγια, η κοινωνική ταυτότητα είναι ανεξάρτητα από το λόγο και οποιοδήποτε σημειωτικό κώδικα, ενώ ο λόγος εξαρτάται από την ταυτότητα του ομιλητή.

2.3.1.2 Προσέγγιση της κοινωνικής κατασκευής

Ως αντίρροπη της ουσιοκρατικής προσέγγισης θεωρείται η προσέγγιση της κοινωνικής κατασκευής, η οποία και θα αξιοποιηθεί στο πλαίσιο της κριτικής ανάλυσης λόγου στην παρούσα εργασία. Η βασική θέση της κατασκευαστικής προσέγγισης για τις ταυτότητες θεωρεί τον λόγο ως τον διαμεσολαβητή ανάμεσα στα άτομα και την συνεχώς μεταβαλλόμενη κοινωνική πραγματικότητα ο οποίος συμβάλλει στην οικοδόμηση των ταυτοτήτων. Η παραπάνω θέση βασίζεται στην αντίληψη ότι εφόσον οι κοινωνίες μεταβάλλονται διαρκώς, και αφού οι ταυτότητες αποτελούν κοινωνικά προϊόντα, τότε και οι ταυτότητες δεν είναι εγγενείς και στατικές, αλλά οικοδομούνται συνεχώς. Η οικοδόμηση των ταυτοτήτων είναι αποτέλεσμα των γλωσσικών και σημειωτικών διεπιδράσεων των ανθρώπων (Αρχάκης & Τσάκωνα, 2011: 37).

Στο πλαίσιο της εν λόγω θεωρίας, ο ρόλος της γλώσσας είναι διαμεσολαβητικός και επηρεάζει θεμελιωδώς την οικοδόμηση των ταυτοτήτων, υπό την έννοια ότι η γλώσσα χρησιμοποιείται για να καλύψει τις κοινωνικές ανάγκες προβολής του ανθρώπου. Συνεπώς, το άτομο συμμετέχει ενεργά στη συνεχή διαδικασία κατασκευής των ταυτοτήτων του μέσα από τις κοινωνιογλωσσικές του επιλογές. Τα κοινωνιογλωσσικά στοιχεία επιλέγονται από το άτομο στις διάφορες περιστάσεις. Αυτό σημαίνει, ότι μέσω της γλώσσας το άτομο είναι σε θέση να προβάλλει οποιαδήποτε ταυτότητα επιθυμεί στις διάφορες κοινωνικοπολιτισμικές περιστάσεις. Γι' αυτό, στην κατασκευή ταυτοτήτων, γίνεται λόγος για *ενδεικτική διάσταση* του λόγου που δημιουργεί *πράξεις ταυτότητας* (Αρχάκης & Τσάκωνα, 2011: 38). Σημαντική παρατήρηση που απορρέει από τα

παραπάνω είναι ότι οι άνθρωποι οικοδομούν ποικίλες ταυτότητες, ακόμη και αντικρουόμενες (Archakis & Tzanne, 2005).

Προς την κατεύθυνση της κοινωνικής κατασκευής κινούνται οι αντιλήψεις του Castells (2010) ο οποίος εισήγαγε τους όρους *ταυτότητες νομιμοποίησης* και *ταυτότητες αντίστασης*. Συγκεκριμένα, ο Castells, αναφερόμενος στην τάση αναπαραγωγής και νομιμοποίησης των κυρίαρχων ιδεολογιών και κοινωνικοπολιτισμικών στοιχείων της κοινωνίας, υποστήριξε ότι οι ταυτότητες που κατασκευάζονται με τη χρήση του λόγου εισάγονται από τους κυρίαρχους κοινωνικούς θεσμούς και εισηγούνται την ύπαρξη μιας ομοιογενούς ταυτότητας. Αυτό προκαλεί την αντίδραση ορισμένων ομάδων που βρίσκονται σε υποδεέστερες θέσεις, και συνεπώς την αντίστασή τους στις κυρίαρχες επιβαλλόμενες αντιλήψεις.

Σύμφωνες με την προσέγγιση της κοινωνικής κατασκευής είναι και οι μεταδομιστικές και οι επιτελεστικές αντιλήψεις για την κατασκευή ταυτοτήτων. Οι κύριοι εκπρόσωποι των μεταδομιστικών αντιλήψεων (Althusser, 1977· Foucault, 1980) υποστηρίζουν ότι η γλώσσα αποτελεί μέσο κατασκευής ταυτοτήτων καθώς μέσω του λόγου αναπαράγονται οι κυρίαρχες ιδεολογίες και οι εξουσιαστικές ασυμμετρίες (Αρχάκης & Τσάκωνα, 2011: 46). Στο σημείο αυτό τονίζεται η τάση των φορέων εξουσίας για έλεγχο των ταυτοτήτων μέσω του λόγου, και συνεπώς, και της κοινωνικής δομής. Με αυτό τον τρόπο, οι φορείς εξουσίας φυσικοποιούν συγκεκριμένες ιδεολογίες και αναπαράγουν την κοινωνική πραγματικότητα, επιβάλλοντας και τις κοινωνικές ταυτότητες (Benwell & Strokoe, 2006). Ωστόσο, σύμφωνα με τις επιτελεστικές προσεγγίσεις, τα άτομα, και πάλι, έχουν τη δύναμη να αντισταθούν στις επιβαλλόμενες ταυτότητες και να οικοδομήσουν τις ταυτότητες τους με δικούς τους όρους (Αρχάκης & Τσάκωνα, 2011: 49).

2.1 Κριτική Ανάλυση Λόγου

Η γλώσσα αποτελεί μία κοινωνική πρακτική που διαμορφώνει την ιδεολογία και διαμορφώνεται από αυτή, ενώ παράλληλα συμβάλλει στην αναπαραγωγή στερεοτυπικών αντιλήψεων και την οικοδόμηση ταυτοτήτων. Στο πλαίσιο της κοινωνικής μελέτης της παραπάνω διαδικασίας αναπτύχθηκε η Κριτική Ανάλυση Λόγου (ΚΑΛ) ως προσέγγιση

που μελετά την ιδεολογία και τη σχέση των κοινωνικών και γλωσσικών δομών και πρακτικών (Στάμου, 2014). Η προσέγγιση αυτή διαφέρει από άλλες προσεγγίσεις που έχουν κατά καιρούς χρησιμοποιηθεί, ως προς τη στάση του ομιλητή η οποία είναι κριτική. Στόχος της ΚΑΛ είναι να μελετήσει τα κείμενα και να ανιχνεύσει τις κοινωνικές δομές και τις εξουσιαστικές σχέσεις που παρεμβάλλονται σε αυτά, ώστε να καταδείξει το πώς σχετίζεται η γλώσσα με την κοινωνία και την ιδεολογία. Η μικρό-ανάλυση των (προφορικών ή γραπτών) κειμένων και η μακρο-ανάλυση των κοινωνικών δομών και των σχέσεων εξουσίας περιλαμβάνει την ανίχνευση και ανάλυση των γλωσσικών και υφολογικών επιλογών των συντακτών τους σε συνάρτηση με τα φαινόμενα κοινωνικής ασυμμετρίας και ελέγχου από τις κυρίαρχες ομάδες (Holmes, 2016: 466).

Βασικό χαρακτηριστικό της ΚΑΛ είναι η αντιμετώπιση της γλώσσας ως μέσο κατασκευής κοινωνικά νοηματοδοτημένων μηνυμάτων (Μητσικοπούλου, 2001: 212). Σε αυτό το πλαίσιο, η επιρροή των ευρύτερων κοινωνικοπολιτισμικών συνθηκών υπερτερεί της προσωπικότητας και ιδιοσυγκρασίας των συντακτών των κειμένων κατά τη δημιουργία τους. Η επιρροή αυτή αποτυπώνεται στις γλωσσικές και υφολογικές επιλογές τους με αποτέλεσμα να διαμορφώνονται, με μη εμφανή τρόπο, κοινωνικά νοηματοδοτημένα μηνύματα και αναπαραστάσεις της κοινωνικής πραγματικότητας που υποκρύπτουν ιδεολογίες και συντηρούν ή αμφισβητούν κοινωνικές ανισότητες. Σύμφωνα με τη Στάμου (2014), αφού οι αντιλήψεις διαμορφώνονται μέσω της γλώσσας και των κειμένων, οι άνθρωποι δεν εξαναγκάζονται, αλλά «πείθονται να κάνουν πράγματα μέσω της ιδεολογικής δράσης του λόγου».

Η αποτύπωση των άρρητων ιδεολογικών θέσεων και των κοινωνικών ανισοτήτων συναντάται συχνά στο δημόσιο λόγο, γεγονός που οδήγησε τους ερευνητές στην αξιοποίηση της ΚΑΛ κυρίως σε κείμενα που προέρχονται από τα ΜΜΕ, την πολιτική και την εκπαίδευση (Στάμου, 2014). Οι ερευνητές που αξιοποιούν την ΚΑΛ συχνά δανείζονται στοιχεία άλλων προσεγγίσεων, όπως είναι η ανάλυση συνομιλίας και η κοινωνιογλωσσολογία της διεπίδρασης. Επομένως, αυτό που διακρίνει την εν λόγω προσέγγιση είναι κυρίως η κριτική στάση κατά την ανάλυση λόγου, και λιγότερο οι μέθοδοι ανάλυσης των κειμένων.

Ως εκ τούτου, προκύπτει ότι η ΚΑΛ δεν αποτελεί μία μέθοδο ανάλυσης με διακριτά όρια και συγκεκριμένους κανόνες εφαρμογής, αλλά έναν τρόπο προσέγγισης των κειμένων (Στάμου, 2014). Η ΚΑΛ αντλεί από διάφορα θεωρητικά και αναλυτικά ρεύματα, τα οποία έχουν ως κοινή βάση την αντιμετώπιση του λόγου ως μέσο αναπαράστασης της κοινωνικής πραγματικότητας και αναπαραγωγής των εξουσιαστικών σχέσεων. Οι τρεις βασικές προσεγγίσεις της ΚΑΛ είναι η *κοινωνιοπολιτισμική* του Fairclough (1992, 2003), η *κοινωνιογνωσιακή* του Van Dijk (2001β) και η *λογοϊστορική* της Wodak (2001β). Η πρώτη αποβλέπει στη σύνδεση του μικρο-επιπέδου των κειμένων με το μακρο-επίπεδο των κοινωνικών δομών και μελετά το λόγο ως κείμενο, ως πρακτική λόγου και ως κοινωνική πρακτική. Το τρισδιάστατο μοντέλο ανάλυσης λόγου του Fairclough αξιοποιεί κατά κύριο λόγο τη συστημική - λειτουργική γλωσσολογία του Halliday για τη μελέτη των γλωσσικών στοιχείων στο πλαίσιο της περιγραφικής ανάλυσης. Η ερμηνευτική ανάλυση εξετάζει τη σύνδεση του κειμένου με το περικείμενο (καταστασιακό, γνωσιακό, γλωσσικό, κοινωνιοπολιτισμικό) και είναι συνήθως διακειμενική και γίνεται σε επίπεδο λόγου, ύφους και κειμενικού είδους. Η επεξηγηματική ανάλυση επιδιώκει τη σύνδεση των πρακτικών λόγου με κοινωνικές δομές και σχέσεις εξουσίας (Στάμου, 2014). Η κοινωνιογνωσιακή προσέγγιση αναζητά τα κοινωνικά και γνωσιακά στοιχεία που παρεμβάλλονται στις αναπαραστάσεις της κοινωνικής πραγματικότητας. Στο πλαίσιο αυτής της προσέγγισης, οι ομιλητές μέσω του λόγου αναπαριστούν την κοινωνική πραγματικότητα παρεμβάλλοντας νοητικά προσωπικά και κοινωνικά γνωσιακά στοιχεία. Η κοινωνιογνωσιακή προσέγγιση επιχειρεί να εξηγήσει την επιρροή του λόγου στην κοινωνία και από αυτή και να υποθέσει κατά πόσο επιδρά το κάθε κείμενο στο άτομο χωρίς να λαμβάνονται υπόψη οι προθέσεις του συντάκτη του. Τέλος, η λογοϊστορική προσέγγιση εστιάζει στο ιστορικό περικείμενο και επιχειρεί την μελέτη φαινομένων διακειμενικότητας και αναπλαισίωσης του λόγου, μέσω από τη σύγκριση των νεότερων με τα παλαιότερα κείμενα, καθώς υποστηρίζει ότι αυτά συνδέονται μεταξύ τους (Στάμου, 2014). Συγκεκριμένα, η προσέγγιση αυτή επιχειρεί τη συγκριτική μελέτη παλαιότερων και νεότερων κειμένων και υπογραμμίζει την ανάγκη εθνογραφικών ερευνών που θα καταδείξουν την ιστορία του υπό εξέταση θέματος. Η ΚΑΛ έχει, κατά καιρούς, επικριθεί από μελετητές, όπως τους Breeze (2011), Schegloff (1997) και Blommaert (2001), καθώς έχει υποστηριχτεί ότι οι αναλύσεις των κειμένων βασίζονται στις ερμηνείες των

αναλυτών τους και δεν αποτελούν μία κοινή αποδεκτή αντίληψη, αλλά επιβάλλονται στους αποδέκτες των κειμένων.

2.4.1 Το τρισδιάστατο μοντέλο του Fairclough

Στο πλαίσιο της ΚΑΛ, διατυπώθηκε από τον Fairclough (1992, 2003) η κοινωνιοπολιτισμική προσέγγιση για την ανάλυση λόγου. Η προσέγγιση αυτή άνοιξε το δρόμο για να συνδεθεί η κοινωνική επιστήμη με τη γλωσσολογία. Ο Fairclough υποστήριξε ότι η κοινωνική μελέτη του λόγου κινείται σε τρία επίπεδα (μικρο-επίπεδο, μεσο-επίπεδο, μακρο-επίπεδο) ώστε να συνδεθεί η γλωσσική χρήση με τις πρακτικές λόγου και τις σχέσεις εξουσίας. Στο πλαίσιο της κοινωνιοπολιτισμικής προσέγγισης ο λόγος μελετάται ως *κείμενο* (περιγραφική ανάλυση), ως *κοινωνική πρακτική* (επεξηγηματική ανάλυση) και ως *πρακτική λόγου* (ερμηνευτική ανάλυση) (Στάμου, 2014). Η περιγραφική ανάλυση περιλαμβάνει τη μελέτη των λεξικογραμματικών στοιχείων των κειμένων. Στο πλαίσιο αυτής αναπτύχθηκε μία γραμματική προσέγγιση από τον Halliday που ονομάστηκε Συστημική Λειτουργική Γλωσσολογία (ΣΛΓ) ως αναλυτικό πλαίσιο για τη συστηματική κειμενική ανάλυση (βλ. 2.4.2). Η επεξηγηματική ανάλυση αφορά τον ιδεολογικό αντίκτυπο των αναπαραστάσεων που δημιουργούνται μέσω των κειμένων.

Η ερμηνευτική ανάλυση αφορά τη μελέτη των κειμένων λαμβάνοντας υπόψη τη σύνδεσή του με το *περικείμενο*. Η Στάμου (2014) διακρίνει τέσσερις όψεις του περικειμένου: το καταστασιακό, το γνωσιακό, το γλωσσικό και το κοινωνιοπολιτισμικό. Το καταστασιακό περικείμενο αφορά εκείνα τα χαρακτηριστικά που καθορίζουν και προσδιορίζουν την επικοινωνιακή περίσταση. Το γνωσιακό περικείμενο σχετίζεται με τις γνώσεις και τα λογικά συμπεράσματα του αποδέκτη που καθιστούν σαφές ένα κείμενο. Το γλωσσικό περικείμενο αφορά τα γλωσσικά στοιχεία που υπονοούν μία ακολουθία των γεγονότων των κειμένων. Το κοινωνιοπολιτισμικό περικείμενο αφορά τη γλωσσική τυποποίηση των επικοινωνιακών περιστάσεων, δηλαδή τη διακειμενικότητα που χαρακτηρίζει τα κείμενα της γλωσσικής κοινότητας.

Η διακειμενικότητα και η τάση των κειμένων να συνδέονται και να συνομιλούν μεταξύ τους οδηγούν στη διάκριση αυτών των συμβάσεων σε *λόγους*, *ύφη* και *κειμενικά είδη*. Οι λόγοι αποτελούν τις αναπαραστάσεις της πραγματικότητας από τη σκοπιά συγκεκριμένων κοινωνικών πρακτικών. Τα ύφη αναφέρονται στην γλωσσική τυποποίηση βάσει των κοινωνικών ρόλων και σχέσεων στο πλαίσιο των κοινωνικών πρακτικών. Τα κειμενικά είδη αναφέρονται στις τυποποιημένες μορφές των κειμένων που εξυπηρετούν ορισμένους σκοπούς. Από την έννοια της διακειμενικότητας προκύπτει ότι τα κείμενα διαμορφώνονται σύμφωνα με τους κανόνες μίας γλωσσικής κοινότητας, και συχνά καλούνται να καινοτομήσουν, καθιστώντας το λόγο ως μέσο κοινωνικού μετασχηματισμού (Στάμου, 2014).

2.4.2 Η Συστημική – Λειτουργική Γλωσσολογία του Halliday

Η ΚΑΛ αποτελεί μία ιδιαίτερη προσέγγιση για την ανάλυση και θεώρηση των κειμένων που χαρακτηρίζεται από την κριτική στάση του ερευνητή. Όπως αναφέρθηκε παραπάνω, η ΚΑΛ δεν διαθέτει μία συγκεκριμένη μεθοδολογία που πρέπει να ακολουθήσει ο ερευνητής που μελετά ένα κείμενο. Αυτό είναι επόμενο για μία κριτική προσέγγιση του λόγου. Ωστόσο, στο πλαίσιο της ΚΑΛ υιοθετείται, κατά κύριο λόγο, η Συστημική – Λειτουργική Γλωσσολογία (ΣΛΓ) του Halliday (1994) ως μεθοδολογικό εργαλείο για την περιγραφική ανάλυση των κειμένων. Η ΣΛΓ αποτελεί μία γραμματική προσέγγιση που αξιοποιήθηκε στο πλαίσιο της κοινωνιοπολιτισμικής προσέγγισης του Fairclough, η οποία αναζητά τα νοήματα των κειμένων μέσα από τους λεξικογραμματικούς τύπους. Αυτό σημαίνει ότι, η ΣΛΓ θεωρεί τη γλώσσα ως μέσο κατασκευής νοημάτων. Ως εκ τούτου, οι ομιλητές έχουν τη δυνατότητα να επιλέξουν τα λεξικογραμματικά στοιχεία που θα χρησιμοποιήσουν, διαμορφώνοντας διαφορετικές σημασίες και κατασκευάζοντας διαφορετικά νοήματα και ταυτότητες (Στάμου, 2014).

Βασικό χαρακτηριστικό της ΣΛΓ είναι ότι η ανάλυση οργανώνεται γύρω από το κείμενο, καθώς θεωρείται ως μία σημασιολογική μονάδα που μεταφέρει νοήματα. Το κείμενο αποτελεί μία σημειωτική περίσταση στην οποία οργανώνονται τα νοήματα των επιμέρους στοιχείων του, δηλαδή των προτάσεων (Λύκου, 2014). Σύμφωνα με τον

Halliday, σε κάθε πρόταση επιτελούνται τρεις γλωσσικές λειτουργίες: η (ανα)παραστατική, η διαπροσωπική και η κειμενική. Η (ανα)παραστατική λειτουργία αφορά τον τρόπο με τον οποίο αναπαρίσταται η κοινωνική πραγματικότητα καθώς μιλάμε. Η διαπροσωπική λειτουργία αφορά τις διαπροσωπικές σχέσεις που δημιουργούμε κατά την επικοινωνία. Τέλος, η κειμενική λειτουργία αφορά τον τρόπο που οργανώνεται ο λόγος σύμφωνα με τις γλωσσικές συμβάσεις και την τυποποίηση του επικοινωνιακού πλαισίου. Σύμφωνα με τη Στάμου (2014), τα αναπαραστατικά νοήματα οικοδομούνται μέσω του συστήματος *μεταβιβαστικότητας*, τα διαπροσωπικά νοήματα μέσω του συστήματος *διάθεσης* και τα κειμενικά μέσω του συστήματος του *θέματος – ρήματος*.

Συγκεκριμένα, στο σύστημα της μεταβιβαστικότητας η αναπαράσταση του κοινωνικού κόσμου, που γίνεται μέσω των λεξικογραμματικών επιλογών, αντανακλά την πολιτισμική εμπειρία του ομιλητή (Λύκου, 2000). Σε αυτό το πλαίσιο, η ερμηνεία του κόσμου γίνεται με κριτήρια αιτιότητας. Τα αιτιώδη νοήματα αποδίδονται με τον καθορισμό των *διαδικασιών*, των *συμμετεχόντων* και των *περιστάσεων*. Οι διαδικασίες, οι οποίες διακρίνονται από τον Halliday σε υλικές, νοητικές και συσχετιστικές, αφορούν τη χρήση του ρήματος και εκφέρονται στο κείμενο μέσω ρημάτων και ουσιαστικοποιήσεων. Ο καθορισμός των συμμετεχόντων αναφέρεται στα φαινόμενα του περιβάλλοντος, δηλαδή τα έμψυχα και άψυχα όντα, τις πράξεις, τις σχέσεις και τις ιδιότητες, και πραγματώνεται στο κείμενο με τη χρήση ουσιαστικών. Τέλος, ο καθορισμός των περιστάσεων αφορά τις συνθήκες κάτω από τις οποίες διαδραματίζονται τα γεγονότα και οι διαδικασίες και πραγματώνονται στο κείμενο μέσα από προθετικές φράσεις και επιρρηματικά σύνολα (Στάμου, 2014).

Το σύστημα της διάθεσης αφορά την επιλογή των λεξικογραμματικών στοιχείων που καθορίζουν το ρόλο του ομιλητή σε σχέση με τους άλλους, τη στάση του απέναντί τους και την προσπάθειά του να ασκήσει επιρροή πάνω τους (Λύκου, 2014). Κεντρικές έννοιες του συστήματος διάθεσης αποτελούν οι *γλωσσικές πράξεις* που επιτελούνται μέσω των εκφωνημάτων, η *τροπικότητα* που αναφέρεται στα γλωσσικά στοιχεία που καθορίζουν τη στάση του ομιλητή και η *προσωπική δείξη* που υπαγορεύεται μέσα από την επιλογή προσώπου των αντωνυμιών.

Τέλος, το σύστημα θέματος - ρήματος αναφέρεται στη σύνταξη των πληροφοριών σε μία πρόταση. Η πρόταση οργανώνεται γύρω από το θέμα και γι' αυτό τοποθετείται πρώτο. Το ρήμα τοποθετείται μετά το θέμα, καθώς αποτελεί σχόλιο. Έτσι, οι πληροφορίες οργανώνονται εντός των προτάσεων, δηλαδή είτε με κριτήριο τη σπουδαιότητά τους είτε με βάση την παλαιότητά τους. Με αυτόν τον τρόπο, δίνεται έμφαση στο σημείο που επιθυμεί ο ομιλητής. Ωστόσο, η ελληνική γλώσσα παρουσιάζει ιδιαίτερη συντακτική ελευθερία σε σχέση με άλλες γλώσσες.

2.5 Η παιδαγωγική του Κριτικού Γραμματισμού

Τις τελευταίες δεκαετίες η διεθνής έρευνα για τη γλωσσική διδασκαλία έστρεψε το ενδιαφέρον της στην έννοια του *γραμματισμού*. Ο όρος γραμματισμός (literacy) αποτελεί μία σχετικά νέα έννοια που ήρθε να επανανοηματοδοτήσει όρους, θεσμούς και πρακτικές που χρησιμοποιούνταν στο σχολείο, δημιουργώντας ένα νέο παιδαγωγικό πλαίσιο (Χατζησαββίδης, 2007). Η βιβλιογραφική έρευνα έχει δείξει ότι η έννοια του όρου παρουσιάζει ασάφεια και ποικίλει τόσο ανά εποχή, όσο και ανά περιοχή. Μέχρι τη δεκαετία του '80, το περιεχόμενο του όρου συνδέονταν με την ικανότητα ανάγνωσης και γραφής. Αργότερα, ο όρος απέκτησε νέα έννοια καθώς αντιμετωπίστηκε ως κοινωνικός θεσμός που συνδυάζει τις κοινωνικές και πολιτισμικές διαστάσεις της πραγματικότητας (Χατζησαββίδης, 2003). Σύμφωνα με την Μητσικοπούλου (2001), ο όρος γραμματισμός αποτελεί μία ευρεία έννοια που προϋποθέτει τον αλφαριθμητισμό, δηλαδή την ικανότητα ανάγνωσης και γραφής, αλλά και την ικανότητα του ατόμου να λειτουργεί αποτελεσματικά σε διάφορα επικοινωνιακά περιβάλλοντα μέσα από τη χρήση προφορικών, γραπτών και μη γλωσσικών κειμένων. Οι σύγχρονες κοινωνιογλωσσικές τάσεις δέχονται ένα νέο πλαίσιο γραμματισμού το οποίο δίνει έμφαση στην κριτική ανάλυση των υποκειμένων διδασκαλίας λαμβάνοντας υπόψη την επικοινωνιακή περίσταση (Κουτσογιάννης, 2006: 236). Η σύγχρονη γλωσσική διδασκαλία υιοθετεί την παιδαγωγική του «κριτικού γραμματισμού», η οποία κινείται σε ένα κριτικό και εθνογραφικό πλαίσιο εκπαίδευσης.

Στο πλαίσιο της παιδαγωγικής του κριτικού γραμματισμού επιχειρείται η εκπαίδευση που αποσκοπεί στη δημιουργία αυτόνομων πολιτών στην κοινωνία, που μπορούν να αξιολογούν τις συνθήκες κάτω από τις οποίες έχει δημιουργηθεί ένα κείμενο, καθώς και τους σκοπούς που εξυπηρετεί, και επιχειρούν να την αλλάξουν. Αυτό σημαίνει ότι, στόχος της παιδαγωγικής του κριτικού γραμματισμού είναι να διαμορφώσει κριτικούς αναλυτές, και όχι λειτουργικούς χρήστες, ικανούς να ανιχνεύουν και να αμφισβητούν τις λανθάνουσες και φυσικοποιημένες ιδεολογίες (Φτερνιάτη, Τσάμη & Αρχάκης, 2016). Τα κείμενα αντιμετωπίζονται ως ιδεολογικές κατασκευές που συντηρούν τις κυρίαρχες ιδεολογίες και τις σχέσεις εξουσίας (Στάμου, Αρχάκης & Πολίτης, 2016: 31). Ο κριτικός γραμματισμός αντιτίθεται στη φυσικοποίηση των κυρίαρχων θεσμών και τους θέτει υπό αμφισβήτηση. Έτσι, ο ρόλος του εκπαιδευτικού που υιοθετεί τη νέα αυτή προσέγγιση έγκειται στο να στο να αποκαλύψει τις κοινωνικές και πολιτισμικές διαφορές του πλαισίου της τάξης του, ώστε αυτές να λειτουργήσουν ως «μέσα αντίστασης» προς τον κυρίαρχο γραμματισμό (Αρχάκης & Τσάκωνα, 2010: 203).

Μία σημαντική έννοια που αναπτύχθηκε στο πλαίσιο της παιδαγωγικής του κριτικού γραμματισμού είναι εκείνη την *κριτικής γλωσσικής επίγνωσης* ως αποτέλεσμα της κριτικής γλωσσικής διδασκαλίας. Η κριτική γλωσσική επίγνωση δίνει έμφαση στη γνώση του μαθητή για τη γλώσσα και αποτελεί την εκπαιδευτική εφαρμογή της Κριτικής Ανάλυσης Λόγου (Αρχάκης & Τσάκωνα, 2011: 192). Η κριτική γλωσσική επίγνωση βασίζεται στην αντίληψη ότι η γλώσσα αποτελεί μία κοινωνική πρακτική που διαμορφώνει και διαμορφώνεται από την ιδεολογία, με αποτέλεσμα ο κοινωνικός κόσμος που μας περιβάλλει να αποτελεί μία ανθρώπινη κατασκευή. Στόχος της είναι να διερευνήσει κριτικά την κοινωνική πραγματικότητα και να αμφισβητήσει τις καταστάσεις που προβάλλονται ως φυσικοποιημένες. Η κριτική γλωσσική επίγνωση καλείται να χειραφετήσει τους μαθητές ώστε να είναι σε θέση να διερευνήσουν κριτικά τα κείμενα και να αμφισβητήσουν τις ιδεολογίες και τις προκαταλήψεις που υποκρύπτονται σε αυτά.

Η παιδαγωγική του κριτικού γραμματισμού δίνει έμφαση στην επιλογή του διδακτικού υλικού. Η σύγχρονη κοινωνική πραγματικότητα, με την ταχεία ανάπτυξη της τεχνολογίας και την εισροή πληροφοριών από ποικίλες πηγές, έχει καταστήσει αναγκαίο τον

εναρμονισμό του διδακτικού υλικού με τις καθημερινές εμπειρίες των μαθητών. Τα κείμενα μαζικής κουλτούρας αξιοποιούνται στο πλαίσιο της κριτικής γλωσσικής διδασκαλίας, καθώς επιτρέπουν τη σύνδεση της καθημερινής εμπειρίας των μαθητών με τη σχολική γνώση (Στάμου, 2012). Ο Bernstein (1990) εισάγει τον όρο *ταξινόμηση* για να αναφερθεί στη σχέση του σχολικού περιβάλλοντος με την καθημερινή ζωή των μαθητών. Η αξιοποίηση των κειμένων μαζικής κουλτούρας στο πλαίσιο της παιδαγωγικής του κριτικού γραμματισμού επιτρέπει τη χαλαρή ταξινόμηση των μαθημάτων, δηλαδή την εύρεση των σημείων επαφής της ενδοσχολικής με την εξωσχολική ζωή των μαθητών (Φτερνιάτη, Τσάμη & Αρχάκης, 2016). Επιπλέον, εισάγει τον όρο *περιχάραξη* για να αναφερθεί στον έλεγχο της επικοινωνίας μεταξύ δασκάλου και μαθητή (Αρχάκης & Τσάκωνα, 2011: 206). Η κριτική γλωσσική διδασκαλία επιδιώκει μία χαλαρή περιχάραξη ώστε να επιτρέπεται η εισροή του πλασιωμένου οριζόντιου λόγου, δηλαδή των γλωσσικών και σημειωτικών στοιχείων της καθημερινότητας των μαθητών. Οι παραπάνω θέσεις οδήγησαν στην πρόταση ενός μοντέλου, που ονομάστηκε *Πολυγραμματισμοί*, το οποίο επιχειρεί να εξυπηρετήσει τους στόχους του κριτικού γραμματισμού.

2.5.1 Το μοντέλο των Πολυγραμματισμών

Οι θέσεις της κριτικής γλωσσικής εκπαίδευσης πραγματώνονται μέσα από μία διδακτική προσέγγιση που ονομάστηκε *Πολυγραμματισμοί* (multiliteracies) (Kalantzis & Cope, 2000). Η χρήση του όρου εκφράζει αφενός την πολιτισμική και γλωσσική πολυμορφία που χαρακτηρίζει τη σύγχρονη πραγματικότητα, και αφετέρου την επιρροή της τεχνολογίας. Στόχος του μοντέλου των Πολυγραμματισμών είναι να βοηθήσουν τον μαθητή να αναπτύξει την κριτική του σκέψη μέσα από την επεξεργασία πολυτροπικών κειμένων που προέρχονται από το πολιτισμικό περιβάλλον των μαθητών χρησιμοποιώντας μία νέα μεταγλώσσα που τους επιτρέπει να αντιληφθούν την κοινωνικοπολιτισμική δύναμη των κειμένων, ενώ ταυτόχρονα, τους αποτρέπει από την υιοθέτηση αρνητικά φορτισμένων όρων (Φτερνιάτη, Τσάμη & Αρχάκης, 2000· Ντίνας, 2013: 295).

Σημαντική έννοια στο πλαίσιο των Πολυγραμματισμών αποτελεί η *πολυτροπικότητα* (Kress, 2000). Οι Πολυγραμματισμοί θέτουν στο επίκεντρο της κριτικής γλωσσικής διδασκαλίας τα πολυτροπικά κείμενα, τα οποία αφορούν την ποικιλία των μορφών των κειμένων σε σχέση με τις τεχνολογίες της πληροφορίας και των πολυμέσων και συνήθως προέρχονται από την καθημερινότητα των μαθητών (Kress, 2003). Ως πολυτροπικά θεωρούνται τα γλωσσικά και μη γλωσσικά κείμενα που χρησιμοποιούν γλωσσικά στοιχεία και σημειωτικούς κώδικες για να μεταδώσουν νοήματα (Χατζησαββίδης, 2011). Η αξιοποίηση των πολυτροπικών κειμένων θεωρήθηκε σημαντική στο πλαίσιο μιας κριτικής γλωσσικής εκπαίδευσης, που βασίζεται στην επικοινωνιακή κειμενοκεντρική προσέγγιση, καθώς αυτά προάγουν την κριτική σκέψη, παρέχουν πολλαπλά ερεθίσματα και είναι ελκυστικά για τους μαθητές.

Στο πλαίσιο των Πολυγραμματισμών υιοθετείται ο όρος *Σχέδιο* (Design) για να περιγραφεί η διαδικασία δημιουργίας ενός κειμένου μέσα από την αξιοποίηση όλων των διαθέσιμων πόρων. Το Σχέδιο περιλαμβάνει τρεις όψεις: το *Σχεδιασμένο* (Designed), που αφορά το σύνολο των πηγών παραγωγής νοήματος, τον *Σχεδιασμό* (designing), που αναφέρεται στη διαδικασία μετάπλασης των διαθέσιμων πόρων, και το *Ανασχεδιασμένο* (redesigned), που αφορά το προϊόν του σχεδιασμού, το οποίο αποτελεί μία νέα πηγή, ή αλλιώς, ένα νέο σχεδιασμένο (Φτερινιάτη, Τσάμη & Αρχάκης, 2016). Η έννοια του Σχεδίου υλοποιείται μέσα από τέσσερις διαδοχικές και αλληλοσυμπληρούμενες φάσεις που θέτουν ως στόχους τους την εξοικείωση των μαθητών με την ανάλυση και επεξεργασία ποικίλων κειμενικών ειδών, και την αξιοποίηση σημειωτικών, γλωσσικών και πολιτισμικών στοιχείων της σύγχρονης πολυγλωσσικής και πολυπολιτισμικής κοινωνίας (Αρχάκης & Τσάκωνα, 2010: 207). Συγκεκριμένα:

- η *Τοποθετημένη Πρακτική* (situated practice), αποτελεί την πρώτη φάση, κατά την οποία αξιοποιούνται τα κείμενα και οι διαθέσιμοι πόροι που προέρχονται από την καθημερινή εμπειρία των μαθητών. Σε αυτή τη φάση, τα γραπτά, προφορικά και πολυτροπικά κείμενα που προέρχονται από την καθημερινή εμπειρία των μαθητών αποτελούν την αφετηρία για την εξοικείωσή τους με προσιτά για εκείνους νοήματα και προσελκύουν το ενδιαφέρον τους.

- η *Ανοιχτή Διδασκαλία* (overt instruction) αναφέρεται στην καθοδήγηση του εκπαιδευτικού για τη δημιουργία μίας μεταγλώσσας που θα βοηθήσει στη συνειδητοποίηση των γλωσσικών μηχανισμών που συνιστούν ένα κείμενο. Πρόκειται για μια μαθητοκεντρική διαδικασία κατά την οποία ο εκπαιδευτικός λειτουργεί καθοδηγητικά για τη δημιουργία μιας λειτουργικής γραμματικής που θα βοηθήσει τους μαθητές να αντιληφθούν τον τρόπο παραγωγής νοημάτων και τα μέσα που χρησιμοποιούνται για την παραγωγή τους, καθώς και το κατά πόσο οι ίδιοι ταυτίζουν τις εμπειρίες και τις απόψεις τους με το κείμενο.
- η *Κριτική Πλαισίωση* (critical framing) αφορά την κριτική ερμηνεία των γλωσσικών στοιχείων των κειμένων σύμφωνα με το κοινωνικοπολιτισμικό πλαίσιο στο οποίο τοποθετούνται, διερευνώντας τους στόχους που εξυπηρετούνται και τους τρόπους αφηγηματικής οικοδόμησης ταυτοτήτων. Σε αυτή τη φάση των Πολυγραμματισμών επιδιώκεται η ανάπτυξη κριτικών δεξιοτήτων μέσα από την ενδελεχή εξέταση των κειμένων. Οι μαθητές καλούνται να ερμηνεύσουν τα κείμενα κριτικά, εξετάζοντας τα γλωσσικά στοιχεία και άλλους σημειωτικούς κώδικες και λαμβάνοντας υπόψη τους στόχους και τις ταυτότητες των συντακτών, τα μέσα πρόωθησης των κειμένων κ.λπ.
- η *Μετασχηματισμένη Πρακτική* (transformed practice) αφορά την αναπλαισιωμένη παραγωγή λόγου, δηλαδή την ανακατασκευή ενός κειμένου ή νοήματος ώστε αυτό να μπορεί να ενταχθεί σε ένα άλλο κοινωνικοπολιτισμικό και επικοινωνιακό πλαίσιο. Σε αυτή τη φάση, οι μαθητές καλούνται να εντάξουν ένα κείμενο από ένα επικοινωνιακό πλαίσιο σε ένα άλλο, λαμβάνοντας υπόψη κάθε φορά τον γλωσσικό κώδικα, τις γλωσσικές ποικιλίες, το ύφος, ακόμη και τους σημειωτικούς κώδικες, που χρησιμοποιούνται σε κάθε περίπτωση επικοινωνίας.

3. Στόχοι και Μεθοδολογία

3.1 Στόχοι και ερευνητικά ερωτήματα

Αφόρμηση για την υλοποίηση της παρούσας έρευνας αποτέλεσε το γεγονός ότι στο πλαίσιο της γλωσσικής διδασκαλίας της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης αξιοποιείται συνήθως το κειμενικό είδος της αφήγησης, το οποίο και αντιμετωπίζεται από λογοτεχνική σκοπιά, ενώ περιορίζεται η εξοικείωση με άλλα κειμενικά είδη που προσφέρουν εξίσου πολλές δυνατότητες. Αυτό σημαίνει ότι τα κείμενα των σχολικών εγχειριδίων αποτελούν κυρίως αφηγηματικά κείμενα με λογοτεχνική αξία, που θεωρούνται ως εφόδια που αξίζουν να λάβουν οι μαθητές από την σχολική εκπαίδευση. Ωστόσο, σε αυτό το πλαίσιο διδασκαλίας υπονοείται ότι η γλώσσα των αφηγητών των κειμένων επιβάλλεται από την ιστορία και δεν επηρεάζεται από την οπτική των αφηγητών (Κεφαλίδου, 2016: 127). Ως εκ τούτου, οι αναπαραστάσεις της κοινωνικής πραγματικότητας από τους αφηγητές δεν αποτελούν διδακτικό υλικό που προσφέρεται στο πλαίσιο της γλωσσικής διδασκαλίας.

Λαμβάνοντας υπόψη το περιεχόμενο του νέου αναλυτικού προγράμματος (2021) του Γυμνασίου για το γλωσσικό μάθημα, προέκυψε το ερώτημα σχετικά με τα όρια και τις δυνατότητες κριτικής γλωσσικής διδασκαλίας που παρέχει το άρθρο ως κειμενικό είδος, μέσα από την κριτική και κοινωνιογλωσσική ανάλυσή του, και αν οι γλωσσικές επιλογές των αρθρογράφων συμβάλλουν στην οικοδόμηση ταυτοτήτων και την προώθηση ιδεολογιών σε ζητήματα γλώσσας. Το άρθρο αποτελεί ένα από τα πιο συχνά κειμενικά είδη που συναντώνται στην καθημερινή ζωή και παρουσιάζει ιδιαίτερο κοινωνιογλωσσικό ενδιαφέρον, αφενός γιατί ασχολείται με επίκαιρα ζητήματα της σύγχρονης κοινωνικής πραγματικότητας, και αφετέρου λόγω της τυποποίησής του και των μέσων μετάδοσής του. Ως εκ τούτου, τα άρθρα στην παρούσα εργασία αντιμετωπίζονται ως κείμενα μαζικής κουλτούρας δημοσιευμένα στο διαδίκτυο.

Πρωταρχικός στόχος της παρούσας εργασίας είναι να μελετηθούν οι γλωσσικές επιλογές των συντακτών των άρθρων σε σχέση με το επικοινωνιακό πλαίσιο και να ερευνηθεί ο τρόπος με τον οποίο αυτές συμβάλλουν στην οικοδόμηση των ταυτοτήτων τους.

Δεύτερος στόχος είναι διερευνηθεί το πώς οι γλωσσικές επιλογές εξυπηρετούν τους στόχους του αρθρογράφου εκφράζοντας την ιδεολογία του, καθώς και το πώς η χρήση του λόγου, δηλαδή πρότυπων ή μη πρότυπων γλωσσικών ποικιλιών, προωθεί την κυρίαρχη γλωσσική ιδεολογία αναπαράγοντας τα στερεότυπα για την ιεράρχηση των γλωσσικών ποικιλιών. Τέλος, απώτερος στόχος που απορρέει από τα παραπάνω είναι η αξιοποίηση του άρθρου ως κειμενικό είδος για τη δημιουργία μίας διδακτικής πρότασης που θα εξυπηρετεί τους στόχους του κριτικού γραμματισμού στο Γυμνάσιο.

Με βάση τους παραπάνω στόχους τίθενται τα εξής ερευνητικά ερωτήματα:

- Ποια γλωσσικά στοιχεία χρησιμοποιούνται για την αναπαράσταση των γλωσσικών ποικιλιών στα άρθρα;
- Ποιες είναι οι γλωσσικές επιλογές των συντακτών των άρθρων που συμβάλλουν στην οικοδόμηση ταυτοτήτων σε σχέση με την επικοινωνιακή περίσταση;
- Ποιες γλωσσικές επιλογές εξυπηρετούν τους στόχους των συντακτών των άρθρων και πώς μέσω αυτών προωθείται η ιδεολογία τους;

3.2 Μεθοδολογία

Για να εξεταστούν οι γλωσσικές επιλογές που συμβάλλουν στη δόμηση ταυτοτήτων και προωθούν τις ιδεολογίες των συντακτών τους χρησιμοποιείται η Κριτική Ανάλυση Λόγου (ΚΑΛ). Η ΚΑΛ επιλέχθηκε ως μέθοδος έρευνας για την ανάλυση των άρθρων της παρούσας εργασίας καθώς στρέφεται πρωτίστως στη μελέτη δημοσίων κειμένων, όπου και εντοπίζονται συχνότερα ζητήματα κοινωνικής εξουσίας και ανισότητας (Στάμου, 2014). Η ΚΑΛ χρησιμοποιείται στην παρούσα εργασία καθώς κινείται σε τρία επίπεδα ανάλυσης (γραμματικό, σημασιολογικό και πραγματολογικό) για τη μελέτη των ιδεολογιών, των ταυτοτήτων και των λανθανόντων νοημάτων που εντοπίζονται στα κείμενα. Ωστόσο, δεδομένου ότι η ΚΑΛ δεν αποτελεί μία ενιαία μέθοδο ανάλυσης, χρησιμοποιούνται επιμέρους προσεγγίσεις και μέθοδοι εντός αυτής για την ανάλυση του λόγου.

Συγκεκριμένα, για κάθε κείμενο που αναλύεται γίνεται μία σύντομη περιγραφή των στοιχείων του που αφορούν τον τίτλο και τη θεματολογία του, το μέσο μετάδοσής του και τον τρόπο συγγραφής του σε σχέση με την τυποποίηση του συγκεκριμένου κειμενικού είδους και την επικοινωνιακή περίσταση στην οποία βρίσκεται. Στη συνέχεια, επιχειρείται η ανάλυση των κειμένων με βάση το μοντέλο τεσσάρων επιπέδων που προτείνει η Στάμου (2012), με στόχο τη σύνδεση του μικρο-επιπέδου της γλωσσικής χρήσης με το μακρο-επίπεδο των εξουσιαστικών σχέσεων (Στάμου, 2014).

Σύμφωνα με το μοντέλο της Στάμου (2014), η αναπαράσταση των γλωσσικών ποικιλιών στα κείμενα μαζικής κουλτούρας πραγματοποιείται μέσω γλωσσολογικών, κοινωνιογλωσσολογικών και σημειωτικών στοιχείων τα οποία δρουν συνδυαστικά για την αναπαραγωγή ή την κατάρριψη των ηγεμονικών ιδεολογιών για την εκάστοτε γλωσσική ποικιλία και την ταυτότητα των ομιλητών της. Έτσι, προτείνεται η εξέταση των κειμένων μαζικής κουλτούρας με βάση τους τέσσερις άξονες ανάλυσης: τον γλωσσολογικό, τον κοινωνιογλωσσολογικό, τον σημειωτικό και τον ιδεολογικό. Η γλωσσολογική ανάλυση περιλαμβάνει την αναζήτηση των γλωσσικών στοιχείων που είναι δηλωτικά του τρόπου ομιλίας συγκεκριμένων κοινωνικών ομάδων και πραγματοποιείται σε επίπεδο λεξιλογικό, φωνολογικό, μορφολογικό και συντακτικό. Η κοινωνιογλωσσολογική ανάλυση αναζητά εκείνα τα γλωσσολογικά στοιχεία που χρησιμοποιούνται για την αναπαράσταση των γλωσσικών κωδίκων, σε συνάρτηση με το κοινωνικό προφίλ των ομιλητών και το καταστασιακό πλαίσιο, προκειμένου να αποκαλυφθεί αν οι ομιλητές προσαρμόζουν το λόγο τους για να ενταχθούν στην εκάστοτε περίσταση επικοινωνίας. Σε αυτό το πλαίσιο, θα αναζητηθούν τα στοιχεία υφοποίησης (Coupland 2001), προκειμένου να εντοπιστεί η υιοθέτηση μη αυθεντικών γλωσσικών μορφών από τους συντάκτες των άρθρων για την αναπαράσταση των γλωσσικών ποικιλιών. Ο σημειωτικός άξονας αναζητά τα στοιχεία του σημειωτικού συστήματος που λειτουργούν συμπληρωματικά στην οικοδόμηση ταυτοτήτων και την αναπαράσταση των γλωσσικών ποικιλιών. Στην παρούσα έρευνα, θα εξεταστούν στοιχεία όπως η επιλογή των ονομάτων, οι συνήθειες, τα σημεία στίξης και ο τρόπος γραφής (κεφαλαία, έντονα, πλάγια γράμματα κ.λπ). Τέλος, ο ιδεολογικός άξονας περιλαμβάνει τον συνδυασμό των στοιχείων του γλωσσολογικού, του

κοινωνιογλωσσολογικού και του σημειωτικού άξονα, από τον οποίο προκύπτει η αναπαραγωγή ή η κατάρριψη των ηγεμονικών ιδεολογιών για τις γλωσσικές ποικιλίες.

Η οικοδόμηση των ταυτοτήτων στην παρούσα εργασία αντιμετωπίζεται σύμφωνα με τη θεωρία της κοινωνικής κατασκευής. Η προσέγγιση αυτή επιλέχθηκε για την παρούσα εργασία καθώς μέσα από τις λεξικογραμματικές επιλογές των αρθρογράφων είναι δυνατόν να σκιαγραφηθούν οι ταυτότητές τους και να ανιχνευθούν οι εκάστοτε στόχοι τους. Επίσης, η μελέτη των γλωσσικών στοιχείων των άρθρων θα συσχετιστεί με το επικοινωνιακό πλαίσιο προκειμένου να προσδιοριστούν οι ταυτότητες των συντακτών των κειμένων.

Τέλος, η διδακτική πρόταση που έπεται των αναλύσεων των άρθρων θα γίνει βάσει του Σχεδίου (Design), και ειδικότερα, σύμφωνα με το μοντέλο των Πολυγραμματισμών (Multiliteracies) (Cope & Kalantzis, 2000). Το μοντέλο των Πολυγραμματισμών επιλέχθηκε για την παρούσα εργασία καθώς αποτελεί την πλέον καταλληλότερη μέθοδο προώθησης του κριτικού γραμματισμού. Για τη διδακτική πρόταση θα αξιοποιηθούν οι τέσσερις φάσεις του Σχεδίου (*Τοποθετημένη Πρακτική, Ανοιχτή Διδασκαλία, Κριτική Πλαισίωση, Μετασχηματισμένη Πρακτική*), με σκοπό την εξοικείωση των μαθητών του Γυμνασίου με το κειμενικό είδος του άρθρου στο πλαίσιο μιας κριτικής γλωσσικής διδασκαλίας.

3.3 Η επιλογή των άρθρων

Στην παρούσα εργασία μελετάται η χρήση των κειμενικών ειδών στο πλαίσιο της γλωσσικής διδασκαλίας. Από την ανασκόπηση των σχολικών εγχειριδίων αλλά και των νέων αναλυτικών προγραμμάτων (2021) για το μάθημα της Γλώσσας, διαφαίνεται τόσο η τάση για επικράτηση του κειμενικού είδους της αφήγησης στις τάξεις της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης, όσο και η στροφή στην αξιοποίηση και άλλων κειμενικών ειδών στις τάξεις της Δευτεροβάθμιας. Η Παιδαγωγική του Κριτικού Γραμματισμού θέτει στο επίκεντρο της διδασκαλίας το κείμενο, γεγονός που οδήγησε πολλούς ερευνητές στην κοινωνιογλωσσική μελέτη των αφηγηματικών κειμένων. Ωστόσο, για το άρθρο ως

αυτόνομο κειμενικό είδος παρατηρείται περιορισμένη βιβλιογραφία, καθιστώντας σημαντική την υλοποίηση της παρούσας εργασίας.

Συγκεκριμένα, το άρθρο στο πλαίσιο της γλωσσικής εκπαίδευσης παρουσιάζει ενδιαφέρον σε επίπεδο τυποποίησης, καθώς αποκλίνει από τα συνήθη αφηγηματικά κείμενα ως προς τον επίκαιρο, ειδησεογραφικό και πληροφοριακό του χαρακτήρα, το ουδέτερο και απρόσωπο ύφος του, τα δομικά του χαρακτηριστικά και τους εκάστοτε στόχους του. Επιπλέον, το άρθρο αποτελεί ένα κειμενικό είδος που εμφανίζεται στην καθημερινότητα μικρών και μεγάλων και πραγματεύεται κοινωνικά ζητήματα που αφορούν το κοινωνικό σύνολο. Ως εκ τούτου, δημιουργήθηκε η απορία σχετικά με τις δυνατότητες αξιοποίησης αυτού του κειμενικού είδους στο πλαίσιο του κριτικού γραμματισμού.

Προκειμένου το υλικό μελέτης, της παρούσας εργασίας να προάγει την αυθεντικότητα του λόγου, τα κείμενα που επιλέχθηκαν προέρχονται από το διαδικτυακό τύπο. Συγκεκριμένα, τα άρθρα που θα αναλυθούν αποτελούν κείμενα μαζικής κουλτούρας που ασχολούνται με επίκαιρα, ή και διαχρονικά, ζητήματα της κοινωνίας, και ειδικότερα της γλώσσας και της γλωσσικής ποικιλότητας. Τα εν λόγω άρθρα επιλέχθηκαν είτε επειδή στοχεύουν στην αντικειμενική πληροφόρηση του αποδέκτη, είτε επειδή περιλαμβάνουν προφανείς ή υποβόσκουσες ιδεολογίες για ζητήματα γλώσσας. Επίσης, τα άρθρα που επιλέχθηκαν παρουσιάζουν ενδιαφέρον σε επίπεδο γλωσσικής χρήσης, αφενός όσον αφορά την ιδεολογική σκοπιμότητα και τοποθέτηση, αφετέρου όσον αφορά την κατασκευή ταυτοτήτων. Τα γλωσσικά στοιχεία των άρθρων που θα αναλυθούν διαγράφουν το κοινωνικό προφίλ και την ταυτότητα των συντακτών τους, γεγονός που συνάδει με τους στόχους της σύγχρονης κριτικής εκπαίδευσης. Το διαδίκτυο, ως κανάλι επικοινωνίας (τρόπος), επιλέχθηκε για την άντληση των άρθρων καθώς αποτελεί το πλέον σύγχρονο μέσο πληροφόρησης για τα ζητήματα της επικαιρότητας. Η πρόσβαση σε διαδικτυακά άρθρα αποτελεί καθημερινή συνήθεια καθώς γίνεται με τυχαίο ή επιδιωκόμενο τρόπο.

Η θεματολογία των άρθρων περιστρέφεται γύρω από το ζήτημα της γλώσσας και της γλωσσικής ποικιλότητας. Η επιλογή των άρθρων με τη συγκεκριμένη θεματολογία έγινε προκειμένου να εξεταστούν οι γλωσσικές επιλογές των συντακτών των κειμένων κατά τη

διαπραγμάτευση ζητημάτων γλώσσας. Η μελέτη των γλωσσικών επιλογών των αρθρογράφων κατά τη διαπραγμάτευση γλωσσικών ζητημάτων παρουσιάζει ενδιαφέρον αφενός σχέση με τους στόχους των άρθρων, και αφετέρου σε σχέση με την οικοδόμηση ταυτοτήτων των. Επιπλέον, στα κείμενα που επιλέχθηκαν εκφράζονται ποικίλες απόψεις για τη γλώσσα, παρουσιάζοντας κοινωνιογλωσσικό ενδιαφέρον και δίνοντας δυνατότητες συζήτησης και αξιοποίησης στο πλαίσιο μιας κριτικής γλωσσικής εκπαίδευσης.

Τέλος, το υλικό που επιλέχθηκε μπορεί να χρησιμοποιηθεί στις σχολικές τάξεις του Γυμνασίου, ενσαρκώνοντας το μοντέλο των *Πολυγραμματισμών* και προωθώντας τον Κριτικό Γραμματισμό. Για την διδακτική πρόταση, που έπεται των αναλύσεων, επιλέγεται ενδεικτικά ένα από τα άρθρα που αναλύθηκαν. Τα άρθρα που αποτέλεσαν υλικό μελέτης επιλέχθηκαν με κριτήριο την καταλληλότητά τους για κριτική γλωσσική αξιοποίηση σε μαθητές Γυμνασίου. Ειδικότερα, τα κείμενα είναι προσίτα στους μαθητές ως προς τη θεματολογία τους, είναι προσβάσιμα στους μαθητές λόγω του τρόπου μετάδοσής τους (διαδίκτυο), και τέλος, είναι διαβαθμισμένης δυσκολίας ως προς την τυπολογία τους, το λεξιλόγιο και τα νοήματά τους.

3.3.1 Τα άρθρα

Τα άρθρα που επιλέχθηκαν ως υλικό ανάλυσης της παρούσας εργασίας ανέρχονται σε τέσσερα (4) και προέρχονται από διαδικτυακές πηγές. Πρόκειται για άρθρα που αντλήθηκαν από τον διαδικτυακό τύπο ή από ιστολόγια (blog) ελληνικής και κυπριακής ενημέρωσης. Συγκεκριμένα, αντλήθηκαν άρθρα από τις διαδικτυακές εφημερίδες *protothema.gr*, *RethNea.gr*, *tonima.gr*, καθώς και από το κυπριακό ιστολόγιο *patosmetrypan.blogspot.com*. Οι παραπάνω διαδικτυακές πηγές αποτελούν ιστοσελίδες εθνικής ή τοπικής εμβέλειας που παρέχουν εύκολη πρόσβαση στον αναγνώστη. Τα κείμενα που επιλέχθηκαν πληρούν τα τυπικά χαρακτηριστικά του κειμενικού είδους του άρθρου, καθώς έχουν τίτλο, περιορισμένη έκταση και πραγματεύονται το διαχρονικό, και πάντοτε, επίκαιρο ζήτημα της γλώσσας.

Ειδικότερα, τα άρθρα που θα αναλυθούν έχουν κοινό θέμα τη γλώσσα και τις ποικιλίες της, καθώς πραγματεύονται ζητήματα διαλεκτικών ποικιλιών (κυπριακή διάλεκτος,

κρητική διάλεκτος), αλλά και άλλων γλωσσικών ποικιλιών (γλώσσα των νέων, γλώσσα της πιάτσας). Τα κείμενα που επιλέχθηκαν παρουσιάζουν ενδιαφέρον τόσο ως προς τα γλωσσικά τους στοιχεία, όσο και ως προς τις απόψεις που εκφράζουν οι συντάκτες τους. Μέσα από τις γλωσσικές επιλογές και τις απόψεις που εκφράζονται είναι δυνατή η σκιαγράφηση του κοινωνικού προφίλ και των ταυτοτήτων των αρθρογράφων, θέμα με το οποίο ασχολείται η παρούσα εργασία. Τέλος, τα χαρακτηριστικά των άρθρων που επιλέχθηκαν τα καθιστούν κατάλληλα για αξιοποίηση στις τάξεις του Γυμνασίου, στο πλαίσιο του Κριτικού Γραμματισμού.

Τα υπό ανάλυση άρθρα είναι τα εξής:

1. «Η απαξίωση και ο εξοστρακισμός της ελληνικής γλώσσας και η απίστευτη ξενομανία» από την διαδικτυακή εφημερίδα protothema.gr, του Μιχάλη Στούκα (27.10.2023), που πραγματεύεται τη χρήση αγγλικών λέξεων και την αγγλικοποίηση της ελληνικής γλώσσας από τους νέους.
2. «Μόνο η Κρητική διάλεκτος κάνει τον Κρητικό γνήσιο και αυθεντικό» από την τοπική διαδικτυακή εφημερίδα του Ρεθύμνου Κρήτης RethNea.gr, του Γεώργιου Βλατάκη (11.02.2021), που αναφέρεται στη σημασία της κρητικής διαλέκτου για την εθνική ταυτότητα των Κρητικών.
3. «Το μόνον πράμαν για το οποίον είμαι ευγνώμων στον Ελληνικόν εθνικισμόν» από το κυπριακό ιστολόγιο patosmetrypan.blogspot.com, αγνώστου συντάκτη (δημοσιεύεται από τον χρήστη Antonis) (10.04.2011), που αναφέρεται στην περιθωριοποίηση της κυπριακής διαλέκτου και την επικράτηση της ελληνικής γλώσσας.
4. «Η γλώσσα δεν γυρίζει πίσω» από την διαδικτυακή εφημερίδα tonima.gr (ΤΟ ΒΗΜΑ), του Γιάννη Ανδρουτσόπουλου (24.11.2008), που αναφέρεται στο φαινόμενο της γλωσσικής αλλαγής από τη δεκαετία του '80 μέχρι σήμερα.

4. Ανάλυση κειμένων

4.1 Ανάλυση 1^{ου} κειμένου

Το 1^ο άρθρο που πρόκειται να αναλυθεί φέρει τον τίτλο «Η απαξίωση και ο εξοστρακισμός της ελληνικής Γλώσσας και η απίστευτη ξενομανία» και αντλήθηκε από τη διαδικτυακή εφημερίδα protothema.gr. Το άρθρο έχει την υπογραφή του Μιχάλη Στούκα και δημοσιεύτηκε στις 27/10/2023. Το κείμενο εντάσσεται στον είδος του σχολιαγραφικού λόγου καθώς ο αρθρογράφος πραγματεύεται το ζήτημα της εισροής ξένων λέξεων στην ελληνική γλώσσα, δίνοντας παραδείγματα, εκφράζοντας την ανησυχία του για το μέλλον της ελληνικής γλώσσας και αποδίδοντας ευθύνες στους υπαίτιους κατά την κρίση του για το ζήτημα. Οι γλωσσικές επιλογές του συντάκτη του κειμένου παρουσιάζουν ιδιαίτερο ενδιαφέρον από κοινωνιογλωσσική σκοπιά, καθώς συμβάλλουν στην οικοδόμηση της ταυτότητάς του και μέσα από το ιδεολογικό τους φορτίο κατασκευάζουν νοήματα και αποτυπώνουν τη στάση του για την ελληνική γλώσσα. Επιπλέον, ενδιαφέρον παρουσιάζει η εξέταση του κειμένου στο καταστασιακό πλαίσιο (Στάμου, 2012), δηλαδή η χρήση της γλώσσας στο επικοινωνιακό πλαίσιο της διαδικτυακής εφημερίδας, καθώς και τα στοιχεία υφοποίησης (Coupland, 2001) που διαγράφονται από τη συνειδητή χρήση της γλώσσας. Η σύνθεση της ταυτότητας του αρθρογράφου επιτελείται τόσο μέσα από τα γλωσσολογικά και κοινωνιογλωσσολογικά στοιχεία, όσο και από σημειωτικά δεδομένα που διακρίνονται στο κείμενο. Από την ανάλυση των γλωσσολογικών, κοινωνιογλωσσολογικών και σημειωτικών στοιχείων προκύπτει ο ιδεολογικός άξονας, δηλαδή η διερεύνηση των γλωσσολογικών ιδεολογιών που αναπαράγονται για τις γλωσσικές ποικιλίες (Στάμου, 2012).

4.1.1 Γλωσσολογικός άξονας

Ο αρθρογράφος χρησιμοποιεί με ευχέρεια την πρότυπη ελληνική γλώσσα με πλούσιο και ανεπτυγμένο λεξιλόγιο και σύνθετη σύνταξη με μεγάλες περιόδους λόγου. Η πρότυπη γλώσσα χρησιμοποιείται κατ' αποκλειστικότητα από τον συντάκτη του άρθρου, χωρίς

την παρουσία λέξεων ή φράσεων που παραπέμπουν σε διαλεκτικές ποικιλίες. Η χρήση της πρότυπης γλώσσας προσδίδει επίσημο ύφος και οικοδομεί την ταυτότητα ενός μορφωμένου συγγραφέα. Η εναλλαγή γλωσσικών κωδίκων γίνεται μόνο κατά περίπτωση, όταν ο συντάκτης του άρθρου επιχειρεί να μιλήσει για κοινωνιολέκτους (γλώσσα των νέων, γλώσσα της πιάτσας). Σύμφωνα με τη Στάμου (2012), ο γλωσσολογικός άξονας ανάλυσης λόγου διαρθρώνεται σε τέσσερα επίπεδα: το λεξιλογικό, το φωνολογικό, το μορφολογικό και το συντακτικό. Στη παρούσα περίπτωση, η ανάλυση που ακολουθεί διαρθρώνεται σε λεξιλογικό και συντακτικό επίπεδο, καθώς δεν εντοπίζονται μορφολογικά χαρακτηριστικά που να αποκλίνουν από την τυπική μορφολογία της γραπτής πρότυπης γλώσσας και η φωνολογική ανάλυση δεν είναι δυνατή στον γραπτό λόγο.

Σε λεξιλογικό επίπεδο παρατηρείται η χρήση απλού, και κατά περιπτώσεις, σύνθετου λεξιλογίου, με συχνή τη χρήση ξένων λέξεων (στις οποίες δίνεται η μετάφρασή τους) και ειδικού λεξιλογίου (αθλητικού, κοινωνικού). Ενδεικτικά παραδείγματα όπου ο συντάκτης του άρθρου χρησιμοποιεί πλούσιο λεξιλόγιο αποτελούν οι λέξεις ή φράσεις όπως «απαξίωση», «εξοστρακισμός», «ξενομανία», «περιθωριοποίηση», «διάττοντες αστέρες», «αλόγιστη χρήση», «αδόκιμων νεολογισμών», «επιτελείο», «λελογισμένη χρήση», «μη αναστρέψιμη», «διεκπεραιωτικά», «αποθητικά», «μνημειώδης», «εμβολωματικές λύσεις», «ψηφιοποιήσεις», «ιθύνοντες», «διαβουλεύσεις». Η χρήση πλούσιου λεξιλογίου εντάσσεται στους ενδείκτες υψηλής κοινωνικής θέσης και μόρφωσης.

Επιπλέον, σε επίπεδο λεξιλογίου χρησιμοποιείται κατά περιπτώσεις ειδικό λεξιλόγιο (π.χ ξένο λεξιλόγιο, αθλητικό λεξιλόγιο, γλώσσας της πιάτσας, γλώσσα των νέων). Η χρήση ξένου, κυρίως αγγλικού, λεξιλογίου εντοπίζεται σε όλη την έκταση του άρθρου όπου ο συντάκτης του αναφέρει ξένες λέξεις που χρησιμοποιούνται σήμερα αντί της ελληνικής από νέους, δημοσιογράφους, σχολιαστές αθλητικών αγώνων κ.α, παραθέτοντας συχνά την ελληνική μετάφρασή τους. Ως ενδεικτικά παραδείγματα αναφέρονται οι λέξεις όπως «*staff*», «*overlap*», «*eurostep*», «*pick' n' Roll*», «*alley-ooop*», «*coast to coast*», «*build up*», «*transition*», «*tattoo artist*», «*nail artist*», «*personal trainer*», «*life coach*». Επιπλέον, ο αρθρογράφος αναφέρεται σε θέματα ορθογραφίας κάνοντας λόγο για ορθογραφικά λάθη σε λέξεις ξένης προέλευσης («*λιβελοούλα*» και «*Ιμπραϊμοβιτς*»), γεγονός που λειτουργεί

ως δείκτης υψηλού μορφωτικού επιπέδου. Από τη χρήση ξένου λεξιλογίου προκύπτει ότι ο αρθρογράφος παρακολουθεί ενεργά την επικαιρότητα και βιώνει και ο ίδιος την εισαγωγή ξένων λέξεων στον προφορικό και γραπτό λόγο της ελληνικής γλώσσας, μέσα από τη συναναστροφή του με τη νεολαία και την παρακολούθηση της αθλητικής επικαιρότητας και των εκπομπών που προβάλλονται στην τηλεόραση. Το γεγονός ότι ο αρθρογράφος παραθέτει τις μεταφράσεις των ξένων λέξεων εντάσσεται στους ενδείκτες υψηλής κοινωνικής θέσης, και συνεπώς, υψηλού μορφωτικού επιπέδου και εκφράζει τη στενή, πιθανόν επαγγελματική, σχέση του με τη γλώσσα. Επίσης, ο αρθρογράφος αναφέρεται στην ελληνικοποίηση ξένων λέξεων, αντί της χρήσης των αντίστοιχων ελληνικών, μαρτυρώντας ότι γνωρίζει τη γλώσσα των νέων, και συνεπώς, βρίσκεται κοντά στη νεολαία. Ενδεικτικά παραδείγματα αποτελούν οι λέξεις όπως «φλεξάρω» και «μπουστάρισμα». Η παρουσία λέξεων που προέρχονται από τη γλώσσα των νέων προσδίδει ένα λαϊκό ύφος στο κείμενο.

Η χρήση α' πληθυντικού κυριαρχεί στο άρθρο όταν ο συντάκτης αναφέρεται στην προσωπική του άποψη, εντάσσοντας τον εαυτό του σε κάποιο σύνολο, σε κάποια ομάδα με όμοια στοιχεία και ιδιότητες. Το σύνολο στο οποίο εντάσσει τον εαυτό του ο αρθρογράφος φαίνεται να ανησυχεί για την εισροή ξένων λέξεων στην καθημερινότητα των Ελλήνων, γεγονός που μαρτυρά την στενή σχέση της ομάδας, και του ίδιου του συντάκτη με τη γλώσσα (π.χ «Δεν αναφερόμαστε απλά σε λέξεις που χρησιμοποιούν οι νέες και οι νέοι σήμερα», «Να τους ενημερώσουμε ότι είναι λέξεις... της πιάτσας εδώ και κάποιες δεκαετίες», «Εκείνο που προκαλεί ιδιαίτερη ανησυχία, σε εμάς τουλάχιστον, είναι η αλόγιστη χρήση αγγλικών, κυρίως, λέξεων και φράσεων στον γραπτό και τον προφορικό λόγο», «Δεν θα γράψουμε κάτι για τα σχόλια στα σάιτ και το YouTube και τα σόσιαλ μίντια» κ.λπ). Το γεγονός ότι ο αρθρογράφος δείχνει ιδιαίτερο ενδιαφέρον για τη γλώσσα απορρέει και από το γεγονός ότι αρθρογραφεί σχετικά με αυτή αλλά και επιδιώκει να κινητοποιήσει τη Δημόσια Διοίκηση, επιρρίπτοντας ευθύνες σε αυτούς που θεωρεί υπεύθυνους (π.χ «Επικοινωνήσαμε μέσω facebook με την Υφυπουργό Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων κυρία Δόμνα Μιχαηλίδου και της θέσαμε τα παραπάνω ζητήματα»). Τέλος, η ιστορική αναδρομή στην εμφάνιση της ελληνικής γλώσσας («σκεπτόμενοι ότι η ελληνική γλώσσα ομιλείται για περισσότερα από 3.000 χρόνια») λειτουργεί

συμπληρωματικά στο παραπάνω συμπέρασμα. Επιπλέον, παρατηρείται η χρήση του γ' πληθυντικού προσώπου σε ενεργητικά ρήματα, καθ' όλη την έκταση του άρθρου, όταν ο συντάκτης αναφέρεται στο πρόβλημα, υπογραμμίζοντας κάθε φορά τους δράστες (π.χ. «*χρησιμοποιούν οι νέες και οι νέοι σήμερα*», «*οι σχολιαστές δίνουν ρεσιτάλ*», «*οι σχολιαστές νομίζουν*», «*το αγνοούν οι τηλεαστέρες*», «*οι επαγγελματίες χρησιμοποιούν*» κ.λπ). Χαρακτηριστική είναι η χρήση του ποιητικού αιτίου που χρησιμοποιείται για να υπερτονιστούν οι δράστες και η παθητική σύνταξη που υπογραμμίζει το αποτέλεσμα της ενέργειας («*τα μαργαριτάρια που λέγονται από παρουσιάστριες / παρουσιαστές και πανελίστριες / πανελίστες*»).

Τέλος, όσον αφορά το λεξιλόγιο, κάνει λόγο για «*γλώσσα της πιάτσας*», διαχωρίζοντάς την από τη γλώσσα των νέων («*Να τους ενημερώσουμε ότι είναι λέξεις... της πιάτσας εδώ και κάποιες δεκαετίες*»), γεγονός που δείχνει ότι αναγνωρίζει τις διαφορές μεταξύ των δύο κοινωνιολέκτων, και επιβεβαιώνει ότι ασχολείται με τη γλώσσα επαγγελματικά. Η αναφορά του στη γλώσσα της πιάτσας («*πιστολιάζω*» και «*τρώω πακέτο*»), η οποία περιέχει γλωσσικά στοιχεία χαμηλού κύρους, αποτελεί μία ανδρική κατά βάση υφολογική επιλογή (Γεωργακοπούλου, 2000) που προσδίδει ένα πιο βαρύ ύφος στο λόγο του. Επιπλέον, από την αναφορά στις λέξεις της πιάτσας οι οποίες υπάρχουν «*εδώ και δεκαετίες*» απορρέει η μέση ηλικία του αρθρογράφου που βίωσε την πρώτη εμφάνιση των λέξεων αυτών πριν από δεκαετίες.

Σε συντακτικό επίπεδο χρησιμοποιείται μακροπερίοδος λόγος με σύνθετες προτάσεις, χαρακτηριστικό που αποδίδεται σε άτομα υψηλής ακαδημαϊκής μόρφωσης. Ενδεικτικά παραδείγματα είναι τα εξής: «*Διαβάσαμε σε κάποια σάιτ ότι λέξεις ή φράσεις όπως «πιστολιάζω» (αρχική σημασία φεσώνω κάποιον), σημερινή ακυρώνω ένα ραντεβού ή κάτι προγραμματισμένο), «τρώω πακέτο» (ταλαιπωρούμαι, βρίσκομαι σε δύσκολη θέση) κ.ά. χρησιμοποιούνται μόνο από τη σημερινή νεολαία*», «*Εκείνο που προκαλεί ιδιαίτερη ανησυχία, σε εμάς τουλάχιστον, είναι η αλόγιστη χρήση αγγλικών, κυρίως, λέξεων και φράσεων στον γραπτό και τον προφορικό λόγο, αντί για ελληνικές και η χρήση αδόκιμων νεολογισμών...*», «*Οι γνωστές (και διεθνώς μερικές απ' αυτές...) υβριστικές ελληνικές λέξεις, οι λέξεις που αναφέραμε στην αρχή κι άλλες όπως μπρο, ρισπέκτ, μαρούλι και*

κασέρι για τα χρήματα (όπως και τα μπικικίνια) και μερικές εκατοντάδες ακόμα αποτελούν το λεξιλόγιο των νέων».

4.1.2 Κοινωνιογλωσσολογικός άξονας

Σε κοινωνιογλωσσολογικό επίπεδο, στο άρθρο εντοπίζονται ποικίλα στοιχεία που χρησιμοποιούνται για την αναπαράσταση των γλωσσικών ποικιλιών σε συνάρτηση με το κοινωνικό προφίλ των χρηστών τους και την εκάστοτε περίπτωση επικοινωνίας, τόσο όσον αφορά τις κοινωνικές ομάδες στις οποίες αναφέρεται ο αρθρογράφος, όσο και τον ίδιο. Τα αξιολογικά σχόλια για τις ποικιλίες και τους ομιλητές τους καθώς και οι τεχνικές δημοσιογραφικού λόγου στο πλαίσιο των «ομιλιακών υφών» λειτουργούν συμπληρωματικά για την αναπαραγωγή της γλωσσικής ιεραρχίας της πρότυπης γλώσσας και την οικοδόμηση ταυτοτήτων του αρθρογράφου και των δραστών που υπάρχουν στο κείμενο.

Οι γλωσσικές ποικιλίες που εμφανίζονται στο κείμενο παρουσιάζονται ως κοινωνιόλεκτοι χαμηλού κύρους που ενυπάρχουν στην γλωσσική καθημερινή επικοινωνία και πραγματικότητα και απειλούν την ελληνική γλώσσα, λόγω της εισροής ξένων λέξεων στο ελληνικό λεξιλόγιο και της ελληνικοποίησης άλλων για την ένταξή τους σε αυτό. Η γλώσσα των νέων και η γλώσσα της πιάτσας παρουσιάζονται ως δηλωτικές χαμηλού κύρους και χαμηλής κοινωνικής θέσης και μόρφωσης. Ο αρθρογράφος αναφερόμενος στη γλώσσα των νέων υπονομεύει συνειδητά την εν λόγω γλωσσική ποικιλία, και κατ' επέκταση και τους ίδιους τους χρήστες της λέγοντας ότι έχουν «άγνοια» σε βασικά θέματα. Ενδεικτικά παραδείγματα όπου διαγράφεται ο τρόπος αναπαράστασης της γλώσσας των νέων, και ως εκ τούτου, της ίδιας της κοινωνικής ομάδας αποτελούν οι φράσεις όπως *«Γενικά καθετί έντυπο προκαλεί αλλεργία στα νέα παιδιά»*, *«Οι γνωστές υβριστικές ελληνικές λέξεις, οι λέξεις που αναφέραμε στην αρχή κι άλλες όπως μπρο, ρισπέκτ, μαρούλι και κασέρι για τα χρήματα (όπως και τα μπικικίνια) και μερικές εκατοντάδες ακόμα αποτελούν το λεξιλόγιο των νέων»*, *«Η άγνοιά τους σε βασικά θέματα είναι μνημειώδης»*, *«Φίλη φιλόλογος μας έλεγε πρόσφατα ότι μαθητής της την ρώτησε αν «νάζι» είναι βουνό της Γερμανίας! Κάπου το άκουσε προφανώς ο μικρός*

και ήθελε να μάθει αν ισχύει...». Με όμοιο τρόπο γίνεται η αναπαράσταση της γλώσσας της πιάτσας και των ομιλητών της. Συγκεκριμένα, ο αρθρογράφος αναφερόμενος στη γλώσσα της πιάτσας χρησιμοποιεί αξιολογικά σχόλια και ειρωνικό ομιλιακό ύφος, αποδίδοντας σε αυτή και τους ομιλητές της χαμηλό κοινωνικό κύρος (π.χ «*Ανάλογες... εισβολές (λέξεων) είχαμε και στο παρελθόν*», «*Κάποιες άλλες (λέξεις) ως διάπτοντες αστέρες, βρέθηκαν για λίγο στο προσκήνιο...*»).

Η εισροή ξένων λέξεων και νεολογισμών στο ελληνικό λεξιλόγιο απασχολούν τον συντάκτη του κειμένου, ο οποίος εκφράζει ιδιαίτερη ανησυχία για το μέλλον της ελληνικής γλώσσας. Αναφορικά με την εισροή ξένων λέξεων στον προφορικό και γραπτό λόγο της ελληνικής γλώσσας, ο αρθρογράφος υποδηλώνει ότι τα εν λόγω γλωσσικά στοιχεία προσιδιάζουν σε μια χαμηλού κύρους ποικιλία που μιλιέται από άτομα χαμηλού μορφωτικού επιπέδου. Η χρήση ξένων λέξεων και νεολογισμών, έναντι των αντίστοιχων ελληνικών λέξεων αναφέρεται ως χαρακτηριστικό των νέων και των τηλεοπτικών προσώπων. Οι (γλωσσικές) ταυτότητες των νέων και των τηλεοπτικών προσώπων παρουσιάζονται ως στατικές και αμετάβλητες, υποδηλώνοντας μία χαμηλής ποιότητας κουλτούρα. Η αναπαράσταση της εν λόγω γλωσσικής ποικιλίας, και κατ' επέκταση των ομιλητών της, ως χαμηλού κύρους ποικιλία, που μάλιστα, αποτελεί πρόβλημα για το μέλλον της πρότυπης ελληνικής γλώσσας διαγράφεται μέσα από αξιολογικά σχόλια και τη χρήση επιθέτων, τη χρήση ειρωνικού και σαρκαστικού ομιλιακού ύφους, τον μεταφορικό λόγο και τη συναισθηματική γλώσσα. Συγκεκριμένα, σε επίπεδο αξιολόγησης, ο συντάκτης χρησιμοποιεί πλήθος επιθέτων και αξιολογικών σχολίων, δηλώνοντας την υποκειμενική του άποψη και επιδιώκοντας να πείσει τον αναγνώστη για το μέγεθος του προβλήματος. Ενδεικτικά παραδείγματα αποτελούν οι λέξεις ή φράσεις όπως «*σημαντικά γεγονότα*», «*κακοποίηση*», «*περιθωριοποίηση*», «*ανάλογες...εισβολές*», «*αδόκιμων νεολογισμών*», «*κακόηχο*», «*καμία πρωτοτυπία*», «*ακατανόητη χρήση ξενικών λέξεων*», «*αείμνηστος*», «*απερίγραπτους ξένους διαιτητές*», «*λελογισμένη χρήση ξένων λέξεων*», «*τραγικές καταστάσεις*», «*οι εκπαιδευτικοί ανεπαρκείς*», «*Τα σχολικά βιβλία, κακογραμμένα και απωθητικά προσφέρουν λιγοστές γνώσεις*». Σε επίπεδο συνομιλιακού ύφους, εντοπίζονται περιπτώσεις υφολογικής ειρωνείας και σαρκασμού σε όλη την έκταση του κειμένου. Ενδεικτικά παραδείγματα αποτελούν οι φράσεις όπως «*Να τους*

ενημερώσουμε ότι...», «ως διάττοντες αστέρες», «οι σχολιαστές δίνουν ρεσιτάλ», «οι σχολιαστές συναγωνίζονται στο ποιος θα χρησιμοποιήσει τους περισσότερους ξενικούς όρους», «σαν οι σχολιαστές να απευθύνονται σε προπονητές ή μπασκετμπολίστες και μόνο», «Ποιος αλήθεια τους έχει πει ότι αυτό είναι πλεονέκτημα στη μετάδοσή τους;», «να παρέμβει η Γλωσσική Αστυνομία», «οι σχολιαστές νομίζουν ότι όλοι γεννηθήκαμε με μια ρακέτα του τένις στο χέρι», «τα μαργαριτάρια που λέγονται από παρουσιάστριες / παρουσιαστές και πανελίστριες/ πανελίστες είναι τραγικά», «χρησιμοποιούμε την Γραμματική Τριανταφυλλίδη, εδώ και κάποιες δεκαετίες, μάλλον το αγνοούν οι τηλεαστέρες...», «καθτί έντυπο φαίνεται ότι προκαλεί αλλεργία στα νέα παιδιά», «(αυτό είναι αθεράπευτο)», «είμαστε άξιοι της μοίρας μας», «σώζοντας οτιδήποτε αν σώζεται». Τέλος, εντοπίζονται λέξεις και εκφράσεις που προσιδιάζουν σε συναισθηματική γλώσσα με ενδεικτικά παραδείγματα τις λέξεις και φράσεις όπως «ανησυχητικές διαστάσεις», «υπάρχουν άλλα προβλήματα», «Πρόκειται για χαμένες παρτίδες, εκεί η κατάσταση είναι μη αναστρέψιμη», «απογοήτευση», «μελαγχολία», «αθεράπευτο», «υπό κατάρρευση», «δυστυχώς», «ντροπή», «σώζοντας οτιδήποτε κι αν σώζεται», «εισβολή».

Από την κοινωνιογλωσσολογική ανάλυση διαγράφεται η υψηλή μεταγλωσσική συνείδηση του συντάκτη του άρθρου, όπως προκύπτει τόσο από τη χρήση της κοινωνιολέκτου των νέων, όσο και από τις απόψεις που εκφράζονται στο κείμενο, τη χρήση του επεξεργασμένου γλωσσικού κώδικα και των υφολογικών επιλογών με τρόπο που να εντάσσονται στο καταστασιακό πλαίσιο. Συγκεκριμένα, η χρήση πομπώδους και επίσημης γλώσσας, σε συνδυασμό με τον μακροπερίοδο λόγο και την σύνθετη συντακτική δομή αποτελούν χαρακτηριστικά του δημοσιογραφικού λόγου (Πολίτης, 2001: 115). Χαρακτηριστικά του δημοσιογραφικού λόγου που προσιδιάζουν στην γλωσσική ικανότητα του αρθρογράφου αποτελούν και τα αξιολογικά σχόλια, η χρήση συναισθηματικής γλώσσας, η χρήση μεταφορικού λόγου και των υφολογικών στοιχείων, όπως αναφέρθηκαν παραπάνω, σε συνάρτηση με τον σκοπό του αρθρογράφου (που είναι να πείσει τον αναγνώστη ότι η εισροή ξένων λέξεων στην ελληνική είναι πρόβλημα) και το ακροατήριό του (άτομα μικρής ή μέσης ηλικίας που χρησιμοποιούν το διαδίκτυο). Επιπλέον, η χρήση ανεπίσημης γλώσσας εμφανίζεται κατά περιπτώσεις στον δημοσιογραφικό λόγο, με σκοπό την ανάπτυξη ενός λιγότερο επίσημου δημοσιογραφικού

ύφους, δεδομένου ότι πρόκειται για άρθρο σχολιογραφικού λόγου (Γιαλαμπούκη, 2008). Ο αρθρογράφος εντάσσει το λόγο του στο επικοινωνιακό πλαίσιο χρησιμοποιώντας την πρότυπη γλώσσα με λόγιο λεξιλόγιο, χρησιμοποιώντας λέξεις ή εκφράσεις από κοινωνιολέκτους μόνο για να επιχειρηματολογήσει δίνοντας παραδείγματα, και όχι για να προσδώσει στοιχεία υφοποίησης στο λόγο του. Ωστόσο, χρησιμοποιεί κατά περιπτώσεις στοιχεία προφορικότητας μετριάζοντας το πομπώδες ύφος που χρησιμοποιείται κατά κόρον (π.χ «*Να τους ενημερώσουμε ότι...*», «*Στο δε μπάσκετ...*», «*ένα σωρό*», «*Και σαν να μην φτάνουν...*», «*τι να περιμένουμε;*»). Τέλος, χαρακτηριστικό του δημοσιογραφικού λόγου αποτελεί η χρήση λέξεων ή φράσεων με έντονο ιδεολογικό και εθνικό φορτίο (π.χ «*ελληνική γλώσσα*», «*Αθλητική Αστυνομία*», «*ναζί*», «*παιδεία*», «*Υπουργός Παιδείας Κυριάκος Πιερρακάκης*», «*διαβουλεύσεις*») και οι εκφράσεις που εκφράζουν εθνική συλλογικότητα (π.χ «*εμείς οι ίδιοι γυρίζουμε την πλάτη στη γλώσσα μας*», «*να κινηθούμε άμεσα*»).

4.1.3 Σημειωτικός άξονας

Η αναπαράσταση των γλωσσικών ποικιλιών και η κατασκευή νοημάτων και ταυτοτήτων αποτυπώνεται στα κείμενα μαζικής κουλτούρας, τόσο μέσω της γλώσσας, όσο και μέσω σημειωτικών συστημάτων (Στάμου, 2012). Στο άρθρο που αναλύεται εντοπίζονται στοιχεία του σημειωτικού συστήματος που κατασκευάζουν την κοινωνική απόσταση (Mariott, 1997· Στάμου, 2012). δύο κόσμων: των χρηστών της πρότυπης ελληνικής γλώσσας και των χρηστών κοινωνιολέκτων.

Η γλωσσική και κοινωνική ταυτότητα των νέων παρουσιάζονται στο κείμενο ως στατικές, αμετάβλητες και κοινωνικά υποδεέστερες. Ο συντάκτης του κειμένου αναφερόμενος στις γλωσσικές και άλλες συνήθειες των νέων, ταυτίζει τη νεολαία και τη γλώσσα της με μία υποκουλτούρα που συνοδεύεται από χαμηλό μορφωτικό επίπεδο και επικοινωνιακή αδεξιότητα. Χαρακτηριστικές είναι οι λέξεις που χρησιμοποιούνται από τον αρθρογράφο ως παραδείγματα της γλώσσας των νέων («*μπιφ*», *φλεξ*, «*κριντζ*») για τις οποίες παραθέτει τη μετάφρασή τους για όσους δεν την γνωρίζουν («*λεκτική διαμάχη και έναρξη τσακωμού*», «*κάνω επίδειξη*, «*αίσθημα ανατριχίλας, ντροπής ή και αηδίας*»

αντίστοιχα). Με την παράθεση των παραπάνω λέξεων υπονοείται η σύνδεση των αντίστοιχων συνηθειών (τσακωμοί, επίδειξη, αισθήματα ντροπής και αηδίας) με τους νέους οι οποίοι και επινόησαν τις συγκεκριμένες λέξεις για την ταχύτερη επικοινωνία μεταξύ τους. Η εν λόγω θέση ενισχύεται από τον αρθρογράφο ο οποίος προσθέτει τις υβριστικές λέξεις στις γλωσσικές συνήθειες των νέων (*«Οι γνωστές (και διεθνώς μερικές απ' αυτές...) υβριστικές λέξεις, ... αποτελούν το λεξιλόγιο των νέων»*), θεωρώντας ως καθολική και αυτονόητη την γλωσσική τους άγνοια (*«Πώς θα εμπλουτίσουν το λεξιλόγιό τους;»*). Τέλος, οι νέοι παρουσιάζονται ως αδιάφοροι για θέματα εκπαίδευσης (*«υπάρχουν όμως και κάποιοι που πηγαίνουν απλά για να συνεχίσουν το χαβαλέ του σχολείου»*), με άγνοια σε θέματα γενικής παιδείας (*«Η άγνοιά τους σε βασικά θέματα είναι μνημειώδης», «Φίλη φιλόλογος μας έλεγε πρόσφατα ότι μαθητής της την ρώτησε αν «ναζί» είναι βουνό της Γερμανίας!»*) και προσκολλημένοι στα ηλεκτρονικά μέσα (*«Γενικά καθετί έντυπο φαίνεται ότι προκαλεί αλλεργία στα νέα παιδιά», «δεκάχρονα και δωδεκάχρονα παιδιά κυκλοφορούν με πανάκριβα κινητά τηλέφωνα»*).

Η αντίληψη ότι η γλωσσική και κοινωνική ταυτότητα των νέων και των τηλεοπτικών προσώπων είναι κοινωνικά υποδεέστερη και ταυτίζεται με μία υποκουλτούρα, ενισχύεται μέσω της χρήσης συμβόλων και σημείων στίξης. Συγκεκριμένα, ο αρθρογράφος περικλείει τις ξενικές λέξεις και τις αντίστοιχες ελληνικές σε εισαγωγικά, προκειμένου να δείξει την γλωσσική απόσταση και να προκαλέσει τον αναγνώστη να προβεί αυθόρμητα σε σύγκριση των δύο λέξεων (π.χ. «μπιφ» «λεκτική διαμάχη», «φλεξ» «επίδειξη», «μπουστάρισμα» «στήριξη, ώθηση»). Η χρήση σημείων στίξης λειτουργεί συμπληρωματικά της παραπάνω θέσης, όταν ο αρθρογράφος επιδιώκει να εκφράσει το μέγεθος του προβλήματος ή την ανησυχία του (π.χ. «μάλλον το αγνοούν οι τηλεαστέρες...», «αυτό είναι αθεράπευτο...» κ.λπ). Τα παραπάνω σημειωτικά συστήματα λειτουργούν ως ενδείκτες υψηλής γλωσσικής ικανότητας του αρθρογράφου κατασκευάζοντας την ταυτότητα ενός «ειδικού» σε θέματα γλώσσας, που μάχεται για τη διατήρηση της ελληνικής.

4.1.4 Ιδεολογικός άξονας

Ο τρόπος αναπαράστασης των γλωσσικών κωδίκων των κοινωνιολέκτων και της πρότυπης ποικιλίας, σε συνδυασμό με τα σημειωτικά συστήματα που αξιοποιούνται συμβάλλουν στην αναπαραγωγή της ηγεμονικής γλωσσικής ιδεολογίας υπέρ της πρότυπης ποικιλίας (Στάμου, 2012). Ο συντάκτης του κειμένου, στο πλευρό της πρότυπης ποικιλίας, τόσο μέσω της άποψής του που υποστηρίζεται ξεκάθαρα στο άρθρο του, όσο και μέσα από τις γλωσσικές του επιλογές, αναπαράγει την αντίληψη ότι οι εν λόγω κοινωνιόλεκτοι (γλώσσα των νέων, γλώσσα της πιάτσας, γλώσσα της τηλεόρασης) είναι ποικιλίες κοινωνικά και γλωσσικά κατώτερες που προσιδιάζουν σε άτομα χαμηλού κοινωνικού κύρους και μορφωτικού επιπέδου.

Η κυρίαρχη γλωσσική ιδεολογία που θέτει την πρότυπη ποικιλία ως ανώτερη των άλλων ποικιλιών, γίνεται αντιληπτή από την αξιοποίηση των γλωσσολογικών, των κοινωνιογλωσσολογικών και των σημειωτικών στοιχείων που αναλύθηκαν παραπάνω. Η χρήση της πρότυπης γλώσσας και του επεξεργασμένου γλωσσικού κώδικα ενισχύουν την αντίληψη ότι η ελληνική είναι γλώσσα πλούσια που πρέπει να παραμείνει ανόθευτη και να προστατευτεί από την εισροή ξένων λέξεων, και μεγαλώνει την απόστασή της από τις κοινωνιολέκτους. Αντίστοιχα, αναπαράγεται η στερεοτυπική αντίληψη ότι οι νέοι και τα άτομα που υιοθετούν την κουλτούρα της πιάτσας βρίσκονται σε χαμηλότερη θέση στην κοινωνική ιεραρχία και ευθύνονται για την εξασθένηση της ελληνικής γλώσσας. Τέλος, αναπαράγεται η αντίληψη ότι οι ταυτότητές τους είναι στατικές και αμετάβλητες υπογραμμίζοντας με έμμεσο τρόπο την κοινωνική τους διάσταση από κοινωνικές ομάδες που χρησιμοποιούν την πρότυπη ποικιλία.

4.2 Ανάλυση 2^{ου} κειμένου

Το 2^ο κείμενο που θα αναλυθεί φέρει τον τίτλο «Μόνον η Κρητική διάλεκτος κάνει τον Κρητικό γνήσιο και αυθεντικό» και αντλήθηκε από την διαδικτυακή εφημερίδα RethNea.gr, την τοπική διαδικτυακή εφημερίδα του Ρεθύμνου Κρήτης. Το άρθρο

εντάσσεται στο σχολιαγραφικό είδος του δημοσιογραφικού λόγου, έχει την υπογραφή του Γεώργιου Βλατάκη και δημοσιεύθηκε στις 11.02.2021. Θέμα του άρθρου αποτελεί η σημασία της κρητικής διαλέκτου για την εθνική ταυτότητα των Κρητικών, εκφράζοντας τον θαυμασμό του για την κρητική διάλεκτο και τον κρητικό πολιτισμό. Το άρθρο παρουσιάζει ενδιαφέρον σε γλωσσολογικό και κοινωνιογλωσσολογικό επίπεδο, καθώς ο συντάκτης του χρησιμοποιεί κατά περιπτώσεις την κρητική διάλεκτο, σε συνδυασμό με την πρότυπη γλώσσα, εξυπηρετώντας συγκεκριμένους στόχους και κατασκευάζοντας την (γλωσσική) του ταυτότητα.

Επιπλέον, επιχειρείται η εξέταση του κειμένου στο καταστασιακό πλαίσιο (Στάμου, 2012), δηλαδή η χρήση της γλώσσας στο επικοινωνιακό πλαίσιο της τοπικής διαδικτυακής εφημερίδας, καθώς και τα στοιχεία υφοποίησης (Coupland, 2001) που διαγράφονται από τη συνειδητή χρήση της τοπικής διαλέκτου. Τέλος, το κείμενο παρουσιάζει ενδιαφέρον σε ιδεολογικό επίπεδο, καθώς μέσω των γλωσσικών επιλογών του αρθρογράφου αναπαράγονται οι στερεοτυπικές αντιλήψεις για τα χαρακτηριστικά που συνοδεύουν την κρητική ταυτότητα, ενώ ταυτόχρονα, καταρρίπτεται η κυρίαρχη ιδεολογία που τοποθετεί τις διαλέκτους σε χαμηλότερη θέση στην γλωσσική ιεραρχία. Η ιδεολογική διάσταση του άρθρου προκύπτει από την ανάλυση των γλωσσολογικών, κοινωνιογλωσσολογικών και σημειωτικών στοιχείων που θα επιχειρηθεί στη συνέχεια.

4.2.1 Γλωσσολογικός άξονας

Ο αρθρογράφος χρησιμοποιεί την πρότυπη ελληνική γλώσσα σε συνδυασμό με την κρητική διάλεκτο, με πλούσιο και σύνθετο λεξιλόγιο και σύνθετη σύνταξη με μακροπερίοδο λόγο. Η πρότυπη γλώσσα χρησιμοποιείται από τον συντάκτη του άρθρου, παράλληλα με την παρουσία λέξεων ή φράσεων που παραπέμπουν στην διαλεκτική ποικιλία της κρητικής. Η χρήση της πρότυπης γλώσσας και του επεξεργασμένου γλωσσικού κώδικα προσδίδουν επίσημο ύφος και οικοδομούν την ταυτότητα ενός μορφωμένου συγγραφέα. Η ίδια θέση ενισχύεται από το γεγονός ότι η χρήση της κρητικής διαλέκτου γίνεται συνειδητά σε όλη την έκταση του κειμένου, όταν ο συντάκτης του επιδιώκει να υπερτονίσει τα γλωσσικά στοιχεία της διαλέκτου και να

κατασκευάσει την ταυτότητά του οικειοποιημένος γλωσσικά στοιχεία της εν λόγω διαλεκτικής ποικιλίας. Στο κείμενο εντοπίζονται γλωσσολογικά στοιχεία που είναι δηλωτικά του τρόπου ομιλίας των Κρητικών και άμεσα συνδεδεμένα με την στερεοτυπική εικόνα της κρητικής διαλέκτου. Η γλωσσολογική ανάλυση, όπως προτείνεται από τη Στάμου (2012) επιχειρείται σε λεξιλογικό, συντακτικό και μορφολογικό επίπεδο, καθώς η εξέταση της φωνολογίας στο εν λόγω άρθρο δεν είναι δυνατή.

Η παρουσία της κρητικής διαλέκτου εντοπίζεται κυρίως στις πρώτες γραμμές του κειμένου. Σε επίπεδο λεξιλογίου, ο αρθρογράφος χρησιμοποιεί λέξεις ή φράσεις από την κρητική διάλεκτο, ως δηλωτικές του τρόπου ομιλίας των Κρητικών. Ενδεικτικά παραδείγματα από την κρητική διάλεκτο που εντοπίζονται στο κείμενο είναι οι λέξεις ή φράσεις όπως «μωροκόπελο», «το μυρώνουν», «απ'όντε», «εμιλιά», «κρητικάδα», «κατέχει να ομιλεί», «κατεχάρης», «ταύτη ημέρα», «ωσάν», «εορτάζεται κατ' έτος». Χαρακτηριστική είναι η χρήση της διαλέκτου ήδη από τον τίτλο του άρθρου («*Μόνον η Κρητική...*») καθώς και η χρήση των στίχων του Κρητικού ποιητή Βιτσέντζου Κορνάρου («*Κι όπου κατέχει να μιλεί με γνώση και με τρόπο, κάνει και κλαίσι και γελού τα μάτια των ανθρώπω*», «*Με του καιρού τ' αλλάματα*»). Χαρακτηριστική είναι η επανάληψη της λέξης «εμιλιά» (αντί «ομιλία») σε όλη την έκταση του κειμένου, ως δείκτης προφορικότητας, που υπονοεί τον ενστερνισμό της κρητικής (γλωσσικής) ταυτότητας από τον συντάκτη του κειμένου. Οι λέξεις «εμιλιά» και «κοπέλι» (στο κείμενο χρησιμοποιείται το «μωροκόπελο») αποτελούν ισχυρά κειμενικά εναύσματα για την αναπαράσταση της κρητικής διαλέκτου. Η χρήση της κρητικής διαλέκτου γίνεται με ευχέρεια δημιουργώντας την εντύπωση ότι πρόκειται για την φυσική ομιλία του συντάκτη, και κατ' επέκταση υπονοώντας την κρητική του καταγωγή και ταυτότητα. Επιπλέον, οι γλωσσικές επιλογές του αρθρογράφου από την κρητική διάλεκτο είναι συνειδητές, μαρτυρώντας ότι πρόκειται για άτομο με μεταγλωσσική επίγνωση.

Επιπλέον, η αναπαράσταση της εν λόγω διαλεκτικής ποικιλίας και της ταυτότητας των ομιλητών της γίνεται με την αξιοποίηση επενεργετικών ρημάτων σε γ' ενικό ή πληθυντικό πρόσωπο που υπερτονίζουν τη ευθύνη του δράστη (δηλαδή του κρητικού) για τη χρήση και διατήρηση της κρητικής διαλέκτου και την οικοδόμηση της αυθεντικής

κρητικής ταυτότητας (π.χ «*το μυρώνουν*», «*κατέχει να ομιλεί*», «*κατέχει και την ιστορία του*», «*κουβαλάει έστω ακούσια την ιστορία του τόπου του*»).

Ο συντάκτης του άρθρου χρησιμοποιεί την πρότυπη ποικιλία, αξιοποιώντας, κατά περιπτώσεις, την κρητική διάλεκτο. Η χρήση των δύο διαλέκτων δε συμβαίνει τυχαία, αλλά είναι δραστηριότητα μέσω της οποίας επιδεικνύεται και αποκαλύπτεται η ικανότητα του αρθρογράφου να αξιοποιεί στοιχεία και των δύο διαλέκτων, υποδηλώνοντας την υψηλή γλωσσική του ικανότητα και την πιθανή κρητική καταγωγή του. Συγκεκριμένα, χρησιμοποιείται πλούσιο λεξιλόγιο και μακροπερίοδος λόγος με πολλές δευτερεύουσες προτάσεις. Χαρακτηριστική είναι η απουσία ξένων λέξεων, γεγονός που υπονοεί τη υψηλή γλωσσική ικανότητα του συντάκτη και ενισχύει την εθνική του ταυτότητα. Ειδικότερα, εντοπίζονται λέξεις και φράσεις λεξιλογίου που προσιδιάζουν σε άτομα υψηλού κοινωνικού κύρους και υψηλής μόρφωσης. Ενδεικτικά παραδείγματα αποτελούν οι λέξεις ή φράσεις όπως «*σηματοδοτεί*», «*ακούσια*», «*αδιαμφισβήτητης*», «*κατά γενική ομολογία*», «*τιμαλφέστερο*», «*εκτυλίσσεται*», «*νοηματικό πυρήνα*», «*ξετυλίγεται η ανέμη*», «*ακατάβλητη*», «*υπέρβαση*», «*δυσπολέμητων εμποδίων*», «*ορθώνονται*», «*κάθαρση*», «*παρακάμπτοντας*», «*ορόσημο*», «*μεταλαμπαδεύει*», «*επί τη ευσήμω ταύτη ημέρα*».

Σε επίπεδο σύνταξης, παρατηρείται μακροπερίοδος λόγος με πολλές δευτερεύουσες προτάσεις σε όλη την έκταση του κειμένου. Ενδεικτικά παραδείγματα αποτελούν οι προτάσεις όπως «*Η κρητική ντοπιολαλιά αποτελεί τον κεντρικό άξονα της ζωής του ΚΡΗΤΙΚΟΥ, το νοηματικό πυρήνα γύρω από τον οποίο εκτυλίσσεται η πλοκή, αναπτύσσεται η δράση, ξετυλίγεται η ανέμη, κλώθεται και υφαίνεται ο ιστός της ιστορίας του*», «*Αυτή που με την ατσαλένια, ακατάβλητη δύναμή της, για υπέρβαση όλων των δυσπολέμητων εμποδίων που ορθώνονται μπροστά της, τον διατήρησε ανά τους αιώνες*», «*Η μουσική, το τραγούδι, η λογοτεχνία, η ποίηση, τα έθιμα, οι παραδόσεις, οι μαντινάδες, τα ριζίτικα, ο καθημερινός τρόπος ζωής των Κρητών, με την ακαταμάχητη γοητεία τους, αποτελούν κλειδιά για τον διάφανο κόσμο της μαγείας της κρητικής διαλέκτου, γιατί, παρακάμπτοντας εντελώς τη λογική, στοχεύουν κατευθείαν στο θυμικό του ανθρώπου, στην καρδιά και βρίσκοντάς την αφρούρητη από τις άμυνες του νου, τη μαγεύουν, την κατακτούν*». Η σύνθετη σύνταξη, όπως χρησιμοποιείται από τον αρθρογράφο,

προσιδιάζει σε άτομα υψηλού μορφωτικού επιπέδου με υψηλή γλωσσική ικανότητα. Ο αρθρογράφος χρησιμοποιεί τον επίσημο γραπτό λόγο και ρηματικούς τύπους σε γ' πρόσωπο σε όλη την έκταση του κειμένου, τηρώντας τους τυπικούς κανόνες του δημοσιογραφικού λόγου.

4.2.2 Κοινωνιογλωσσολογικός άξονας

Σε κοινωνιογλωσσολογικό επίπεδο, στο άρθρο εντοπίζονται στοιχεία που χρησιμοποιούνται για την αναπαράσταση της διαλεκτικής ποικιλίας της Κρήτης, σε συνάρτηση με το κοινωνικό προφίλ των χρηστών της, τα οποία εξετάζονται σύμφωνα με το καταστασιακό πλαίσιο. Επιπλέον, ενδιαφέρον παρουσιάζει η χρήση της πρότυπης ποικιλίας, συνδυαστικά με την κρητική διάλεκτο, για την αναπαράσταση της κρητικής ταυτότητας και την διατύπωση της θέσης του συντάκτη για την κρητική διάλεκτο. Ειδικότερα, τα αξιολογικά σχόλια για την διαλεκτική ποικιλία και τους ομιλητές της καθώς και οι τεχνικές δημοσιογραφικού λόγου στο πλαίσιο των «ομιλιακών υφών» λειτουργούν συμπληρωματικά για την αναπαράσταση της διαλέκτου και την οικοδόμηση της γλωσσικής και κοινωνικής ταυτότητας του αρθρογράφου και των ομιλητών της διαλέκτου. Στο πλαίσιο της κοινωνιογλωσσολογικής ανάλυσης θα εξεταστούν τα γλωσσικά στοιχεία που χρησιμοποιούνται συνειδητά, καθώς και η επιλογή του ομιλιακού ύφους, που στοχεύει στην κατασκευή νοημάτων. Τέλος, από τα παραπάνω, σκιαγραφείται η κοινωνική ταυτότητα του αρθρογράφου καθώς και οι στόχοι που επιδιώκει να πετύχει μέσα από τις γλωσσικές του επιλογές.

Η αναπαράσταση της κρητικής διαλέκτου πραγματώνεται στο άρθρο μέσα από ποικίλα κοινωνιογλωσσολογικά στοιχεία. Ο αρθρογράφος παρουσιάζει την κρητική ως μία διάλεκτο υψηλού κύρους, ως ένα πολιτισμικό σύμβολο που προσδίδει αυθεντικότητα και αρρενωπότητα στους κρητικούς ομιλητές της. Ήδη από τον τίτλο του άρθρου, ο συντάκτης αποκαλύπτει τη θέση του για την κρητική ντοπιολαλιά, σύμφωνα με την οποία η κρητική ταυτότητα καθορίζεται από τη γνώση και χρήση της κρητικής διαλέκτου. Στον τίτλο του άρθρου τα επίθετα «γνήσιο» και «αυθεντικό» για τον προσδιορισμό του Κρητικού υποδηλώνουν την ύπαρξη μιας συγκεκριμένης κοινωνικής

ταυτότητας για τα άτομα με κρητική καταγωγή, η οποία στερεοτυπικά συνοδεύεται κατά κόρον από αρσενικά χαρακτηριστικά, καθώς και φιλοξενία, αυθορμητισμό, λαϊκούς τρόπους κ.λπ. Επιπλέον, η χρήση του επιρρήματος «μόνον» υπερτονίζει τη σημασία της κρητικής διαλέκτου για την απόκτηση της κρητικής ταυτότητας.

Χαρακτηριστική είναι η χρήση του αρσενικού γένους όταν ο αρθρογράφος αναφέρεται στα άτομα κρητικής καταγωγής (π.χ. *«κάνει τον Κρητικό γνήσιο και αυθεντικό», «με την κρητικάδα και τη γνησιότητα που τον διακρίνει», «Όποιος Κρητικός...», «Και ποιος άλλος θα μπορούσε να είναι αυτός ο κατεχάρης, ο χαρισματικός ομιλητής, από τον ίδιο τον απλό Κρητικό», «αποτελεί τον κεντρικό άξονα της ζωής του ΚΡΗΤΙΚΟΥ», «για κάθε Κρητικό αποτελεί προνόμιο η κρητική διάλεκτος» κ.λπ), καθώς και του ουδέτερου γένους όταν αναφέρεται σε αγόρια νεαρής ηλικίας (*«το μωροκόπελο»* και *«το κρητικόπουλο»*). Η χρήση του αρσενικού και ουδέτερου γένους, και η απουσία οποιασδήποτε αναφοράς σε θηλυκό γένος, ενισχύει την κυρίαρχη ιδεολογία η οποία ταυτίζει την κρητική ταυτότητα με την αρρενωπότητα.*

Η αναπαράσταση της κρητικής διαλέκτου και της ταυτότητας των ομιλητών της από τον αρθρογράφο γίνεται με τη συχνή χρήση επιθέτων και ουσιαστικών που προσδιορίζουν τα χαρακτηριστικά τους. Τα αξιολογικά σχόλια του συντάκτη εντοπίζονται σε όλη την έκταση του άρθρου, κάνοντας άμεση θετική αξιολόγηση της κρητικής διαλέκτου και των ομιλητών της. Ενδεικτικά παραδείγματα αποτελούν οι λέξεις ή φράσεις όπως *«γνήσιο», «αυθεντικό», «πολλά χαρίσματα», «κατεχάρης», «χαρισματικός ομιλητής», «το τιμαφέστερο και αντιπροσωπευτικότερο στοιχείο», «κεντρικό άξονα της ζωής του ΚΡΗΤΙΚΟΥ», «το νοηματικό πυρήνα», «ατσαλένια, ακατάβλητη δύναμή της», «αποτελεί προνόμιο» κ.λπ. Τα θετικά αξιολογικά σχόλια του συντάκτη υποδηλώνουν, όχι μόνο τη συμπάθειά του απέναντι στη διάλεκτο και τους χρήστες της, αλλά ένα στενό δεσμό με τη διάλεκτο, που αποδίδεται στην κρητική καταγωγή του ιδίου.*

Επιπλέον, ο αρθρογράφος επιδιώκει να εγκωμιάσει την κρητική διάλεκτο κάνοντας χρήση συναισθηματικής γλώσσας και αναφορές στην ιστορία και την κουλτούρα της Κρήτης, υπερτονίζοντας το πολιτισμικό της υπόβαθρο. Ενδεικτικά παραδείγματα όπου ο αρθρογράφος χρησιμοποιεί συναισθηματικό λόγο αποτελούν οι λέξεις ή φράσεις όπως *«κατέχει και την ιστορία του τόπου του», «Γίνεται ο ίδιος φορέας μιας αδιαμφισβήτητης*

ιστορικής πραγματικότητας», «υπέρβαση όλων των δυσπολέμητων εμποδίων», «κάθαρση», «για την απόλυτη πίστη και την αφοσίωσή του στην κρητική ντοπιολαλιά», «διατήρηση της κρητικής διαλέκτου», «δικαίωση», «Κρατήστε τις ρίζες μας...» κ.λπ. Η αναφορά στο πολιτισμικό υπόβαθρο της Κρητικής διαλέκτου εντοπίζεται στην επανάληψη των στίχων του κρητικού ποιητή Βιτσέντζου Κορνάρου, καθώς και στην αναφορά στα πολιτισμικά στοιχεία της Κρήτης («Κι όπου κατέχει να μιλεί με γνώση και με τρόπο, κάνει και κλαίσιν και γελού τα μάτια των ανθρώπων» Βιτσέντζος Κορνάρος – Ερωτόκριτος, «κατεχάρης», «Με του καιρού τ' αλλάματα», «Η μουσική, το τραγούδι, η λογοτεχνία, η ποίηση, τα έθιμα, οι παραδόσεις, οι μαντινάδες, τα ριζίτικα, ο καθημερινός τρόπος ζωής των Κρητών...»). Η χρήση συναισθηματικής γλώσσας γίνεται συνειδητά από τον αρθρογράφο, προκειμένου να πείσει τον αναγνώστη για την αξία της κρητικής διαλέκτου και να υπογραμμίσει την εθνική της διάσταση. Από τα παραπάνω προκύπτει ότι ο συντάκτης του κειμένου έχει υψηλή γλωσσική ικανότητα και γνωρίζει την ιστορία του τόπου, οικοδομώντας την ταυτότητα του Κρητικού, που διαθέτει υψηλό κύρος, μόρφωση και εθνική συνείδηση.

Ο αρθρογράφος υιοθετεί σε όλη την έκταση του κειμένου ένα υψηλό λυρικό λογοτεχνικό ύφος. Συγκεκριμένα, παρατηρείται η χρήση πλούσιου λεξιλογίου, επιθέτων και ουσιαστικών, καθώς και ο μεταφορικός λόγος και η επίκληση στο συναίσθημα του αναγνώστη. Ενδεικτικά παραδείγματα αποτελούν οι φράσεις όπως «σφραγίζεται με την κρητική διάλεκτο», «αποτελεί το ισχυρότερο όπλο διαχρονικά», «το νοηματικό πυρήνα γύρω από τον οποίο εκτυλίσσεται η πλοκή, αναπτύσσεται η δράση, ξετυλίγεται η ανέμη, κλώθεται και υφαίνεται ο ιστός της ιστορίας του», «Αυτή που με την ατσάλνια, ακατάβλητη δύναμή της, για υπέρβαση όλων των δυσπολέμητων εμποδίων που ορθώνονται μπροστά της...», «με τη νίκη της αγάπης του», «με την ακαταμάχητη γοητεία τους», «αποτελούν κλειδιά για τον διάφανο κόσμο της μαγείας της κρητικής διαλέκτου, γιατί, παρακάμπτοντας εντελώς τη λογική, στοχεύουν κατευθείαν στο θυμικό του ανθρώπου, στην καρδιά και βρίσκοντάς την αφρούρητη από τις άμυνες του νου τη μαγεύουν, την κατακτούν», «οι ρίζες αυτές είναι που βαστούν το δέντρο αρκεί να είναι βαθιά θεμελιωμένες». Η υιοθέτηση λογοτεχνικού ύφους γίνεται συνειδητά από τον συντάκτη του κειμένου, ο οποίος φαίνεται να χειρίζεται τη γλώσσα με ευχέρεια, δημιουργώντας την εντύπωση ότι ο ίδιος είναι λογοτέχνης και ασχολείται επαγγελματικά με αυτή. Αυτή

η άποψη ενισχύεται από την αναφορά του στους στίχους του κρητικού ποιητή, και την ημέρα του Διονυσίου Σολωμού, επιδεικνύοντας τις γνώσεις του για τη γλώσσα. Η αναπαράσταση της κρητικής διαλέκτου με τη χρήση λογοτεχνικού λυρικού ύφους προσδίδει στην ίδια τη διάλεκτο μία λυρικότητα και ενισχύει το κοινωνικό της κύρος. Η χρήση του υψηλού λογοτεχνικού ύφους στο καταστασιακό πλαίσιο της διαδικτυακής κρητικής εφημερίδας παρουσιάζει ενδιαφέρον καθώς λειτουργεί ως έμμεση προτροπή προς τον κρητικό αναγνώστη να χρησιμοποιήσει την κρητική διάλεκτο.

Σε επίπεδο ομιλιακού ύφους, εντοπίζονται στοιχεία οικειότητας που εντάσσουν το κείμενο στο καταστασιακό πλαίσιο της κρητικής εφημερίδας, καθώς ο αρθρογράφος λαμβάνει υπόψη τόσο την κοινωνικοπολιτισμική περίσταση, όσο και το κοινό στο οποίο απευθύνεται. Η υιοθέτηση οικείου ύφους μειώνει την απόσταση του συντάκτη του κειμένου από τους κρητικούς αναγνώστες, διεγείροντας την συμπάθειά τους, με στόχο να πείσει ότι η άποψή του είναι σωστή. Η υιοθέτηση οικείου ύφους εντοπίζεται στη χρήση παρατακτικής σύνδεσης (*«το νοηματικό πυρήνα γύρω από τον οποίο εκτυλίσσεται η πλοκή, αναπτύσσεται η δράση, ξετυλίγεται η ανέμη, κλώθεται και υφαίνεται ο ιστός της ιστορίας του»*), *«τι προσφέρει, τι οικοδομεί, τι μεταλαμπαδεύει»*), ασύνδετου σχήματος (*«Η μουσική, το τραγούδι, η λογοτεχνία, η ποίηση, τα έθιμα, οι παραδόσεις, οι μαντινάδες, τα ριζίτικα, ο καθημερινός τρόπος ζωής των Κρητών, με την ακαταμάχητη γοητεία τους...»*), καθώς και την αναφορά στην απλότητα των Κρητικών (*«τον ίδιο τον απλό Κρητικό»*).

4.2.3 Σημειωτικός άξονας

Η αναπαράσταση των γλωσσικών ποικιλιών υλοποιείται στα κείμενα μαζικής κουλτούρας τόσο μέσω γλωσσικών και κοινωνιογλωσσικών στοιχείων, όσο και μέσω σημειωτικών συστημάτων που ενυπάρχουν και συνιστούν τα κοινωνικά και γλωσσικά νοήματα. Τα στοιχεία του σημειωτικού συστήματος που εντοπίζονται στο άρθρο που μελετάται είναι εξίσου σημαντικά για την σύσταση ταυτοτήτων και ιδεολογιών. Συγκεκριμένα, στοιχεία του σημειωτικού συστήματος που εντοπίζονται στο κείμενο αποτελούν το όνομα του συντάκτη του, φράσεις που αναφέρονται στις συνήθειες των κρητικών και άλλα πολιτισμικά στοιχεία της καθημερινότητά τους.

Το ονοματεπώνυμο του συντάκτη του κειμένου (Γεώργιος Βλατάκης) αναγράφεται στο πάνω μέρος του άρθρου με κεφαλαία γράμματα. Η κατάληξη «-άκης» αποτελεί χαρακτηριστικό γνώρισμα των επιθέτων με κρητική καταγωγή. Η τοποθέτηση του ονόματος του αρθρογράφου κάτω από τον τίτλο του άρθρου, προϋδεάζει τον κρητικό αναγνώστη ότι το κείμενο γράφεται από συμπατριώτη του, κερδίζοντας την συμπάθειά του. Από την οπτική των αναγνωστών χωρίς κρητική καταγωγή, η παρουσία του κρητικού επιθέτου λειτουργεί εξίσου θετικά, καθώς δημιουργεί την αντίληψη ότι το κείμενο παρουσιάζει αυθεντικές εικόνες από την καθημερινότητα των Κρητικών.

Επιπλέον, η σημειωτική αναπαράσταση της κρητικής διαλέκτου και των ομιλητών της επιτυγχάνεται μέσω της αναφοράς σε συνήθειες και πολιτισμικά χαρακτηριστικά. Συγκεκριμένα, ο αρθρογράφος χαρακτηριστικά αναφέρει «*Η μουσική, το τραγούδι, η λογοτεχνία, η ποίηση, τα έθιμα, οι παραδόσεις, οι μαντινάδες, τα ριζίτικα, ο καθημερινός τρόπος ζωής των Κρητών...*». Μέσω της παραπάνω πρότασης αναπαρίσταται ο κρητικός πολιτισμός, ο οποίος κατά τον συντάκτη θεμελιώνεται από την κρητική διάλεκτο. Ως εκ τούτου, η αναπαράσταση της ζωής των κρητικών, και κατ' επέκταση της ταυτότητάς τους, γίνεται με τρόπο που να ενισχύει το κοινωνικό και γλωσσικό τους κύρος. Επιπλέον, η χρήση των κεφαλαίων για την αναφορά στην κρητική καταγωγή («*Η κρητική ντοπιολαλιά αποτελεί τον κεντρικό άξονα της ζωής του ΚΡΗΤΙΚΟΥ*») αποτελεί σημαντικό σημειωτικό κώδικα στο πλαίσιο του γραπτού λόγου, ο οποίος χρησιμοποιείται με σκοπό να υπογραμμίσει την κρητική ταυτότητα. Στην παρούσα περίπτωση, η χρήση των κεφαλαίων αντικαθιστά τη φράση «του γνήσιου κρητικού» ή του «αυθεντικού κρητικού». Με άλλα λόγια, με τη χρήση των κεφαλαίων αποδίδεται ξανά η αρσενική ιδιότητα στην κρητική ταυτότητα. Τέλος, η χρήση των έντονων γραμμάτων όταν ο αρθρογράφος αναφέρεται στην παγκόσμια ημέρα ελληνικής γλώσσας υποδηλώνει την σημασία που έχει η συγκεκριμένη ημέρα για τον ίδιο, υπονοώντας ότι ο ίδιος διακατέχεται από εθνική συνείδηση.

4.2.4 Ιδεολογικός άξονας

Από τη σύνθεση του γλωσσολογικού, του κοινωνιογλωσσολογικού και του σημειωτικού άξονα αποκαλύπτεται η ιδεολογική διάσταση του άρθρου (Στάμου, 2012). Από την εξέταση των τριών επιπέδων ανάλυσης προέκυψε ότι αναπαράγονται ορισμένες εκ των ηγεμονικών ιδεολογιών για την κρητική διάλεκτο και τους ομιλητές της, ενώ άλλες καταρρίπτονται. Συγκεκριμένα, στο γλωσσολογικό και κοινωνιογλωσσολογικό επίπεδο ανάλυσης αποφάνθηκε η αναπαραγωγή της κυρίαρχης στερεοτυπικής ιδεολογίας που ορίζει την αρρενωπότητα ως πρωταρχικό συστατικό της κρητικής ταυτότητας (Παπαγεωργίου, 2023). Η αναπαραγωγή αυτής της ιδεολογίας προέκυψε τόσο από τη χρήση του αρσενικού και ουδέτερου γένους σε γλωσσολογικό επίπεδο, όσο και από τη χρήση των επιθέτων σε κοινωνιογλωσσολογικό επίπεδο. Επιπλέον, μέσω των κειμενικών εναυσμάτων από την κρητική διάλεκτο, αναπαράγεται η ηγεμονική ιδεολογία ότι όλοι οι κρητικοί μιλούν στην καθημερινότητά τους την τοπική διαλεκτική ποικιλία με αυτό τον τρόπο.

Σύμφωνα με την κυρίαρχη στερεοτυπική ιδεολογία, η οποία έχει επιστημονικά καταρριφθεί από τη σύγχρονη κοινωνιογλωσσολογία, οι διαλεκτικές ποικιλίες αποτελούν ποικιλίες χαμηλού κύρους και βρίσκονται σε κατώτερη θέση από την πρότυπη ποικιλία στη γλωσσική ιεράρχηση. Από την κοινωνιογλωσσολογική ανάλυση του κειμένου προέκυψε ότι το άρθρο καταρρίπτει την ηγεμονική αντίληψη για τις διαλεκτικές ποικιλίες, αποδίδοντάς της υψηλό γλωσσικό κυρός, και κατ' επέκταση καθιστώντας του ομιλητές της ως τυχερούς και γνήσιους ανθρώπους. Τέλος, το άρθρο μέσω του λογοτεχνικού ύφους και τις αναφορές στα στοιχεία υψηλού πολιτισμού της Κρήτης, καταρρίπτει την στερεοτυπική αντίληψη σύμφωνα με την οποία οι κρητικοί είναι άτομα χωρίς εξευγενισμένους τρόπους, που διακρίνονται από σκληρότητα και βαρβαρότητα.

4.3 Ανάλυση 3^{ου} κειμένου

Το 3^ο άρθρο που πρόκειται να αναλυθεί έχει τον τίτλο «Το μόνον πράμαν για το οποίον είμαι ευγνώμων στον Ελληνικόν εθνικισμόν» και αντλήθηκε από το κυπριακό ιστολόγιο (blog) με τίτλο «Επιάμεν πάτον, αλλά είσιεν τρύπαν» (patosmetrypan.blogspot.com).

Πρόκειται για ένα ανυπόγραφο σχολιογραφικό άρθρο, καθώς ο συντάκτης του υπογράφει ως «Antonis» και εκφράζει την προσωπική του άποψη για το ζήτημα που πραγματεύεται. Το άρθρο, το οποίο δημοσιεύτηκε στις 10/04/2011, αναφέρεται στη χρήση της κυπριακής διαλέκτου στον γραπτό λόγο, θίγοντας το ζήτημα της ομογενοποίησης και συστηματικοποίησής της, καθώς και την επιβολή της πρότυπης ελληνικής ποικιλίας στον γραπτό λόγο των Κύπριων.

Το άρθρο παρουσιάζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον τόσο σε γλωσσολογικό, όσο και σε κοινωνιογλωσσολογικό και ιδεολογικό επίπεδο. Ειδικότερα, η αναπαράσταση της κυπριακής διαλέκτου σε γλωσσολογικό επίπεδο γίνεται με τη χρήση της αυθεντικής κυπριακής, καθώς εντοπίζονται λεξιλογικά, συντακτικά, φωνολογικά και μορφολογικά χαρακτηριστικά της διαλέκτου σε όλη την έκταση του άρθρου. Επιπλέον, σε κοινωνιογλωσσολογικό επίπεδο, ενδιαφέρον παρουσιάζει ο τρόπος που αναπαρίσταται η κυπριακή διαλεκτική ποικιλία σε σχέση με το καταστασιακό πλαίσιο, καθώς και τα αξιολογικά σχόλια και οι περιπτώσεις υφολογικού χιούμορ. Τέλος, ενδιαφέρον παρουσιάζει το πώς μέσα από την σύνθεση των γλωσσολογικών, των κοινωνιογλωσσολογικών και των σημειωτικών στοιχείων προκύπτει η αναπαραγωγή της ηγεμονικής ιδεολογίας που ισχύει για την κυπριακή διάλεκτο σε σχέση με την πρότυπη ποικιλία. Από την κοινωνιογλωσσική μελέτη του άρθρου διαγράφεται η κοινωνική ταυτότητα του αρθρογράφου και οι στόχοι που επιδιώκει να επιτελέσει.

4.3.1 Γλωσσολογικός άξονας

Σε γλωσσολογικό επίπεδο, η αναπαράσταση της κυπριακής διαλέκτου, καθώς και των ομιλητών της, πραγματώνεται μέσω ποικίλων λεξιλογικών, μορφοσυντακτικών και φωνολογικών στοιχείων. Η χρήση της διαλέκτου γίνεται με τρόπο αυθεντικό, δίνοντας την εντύπωση ότι ο αρθρογράφος είναι φυσικός ομιλητής της. Ο αρθρογράφος αξιοποιεί κυρίως τον περιορισμένο γλωσσικό κώδικα, και τη μείξη γλωσσικών κωδίκων. Ειδικότερα, σε επίπεδο λεξιλογίου εντοπίζονται λέξεις ή φράσεις που αποτελούν χαρακτηριστικά στοιχεία της κυπριακής διαλέκτου και που διατυπώνονται στο γραπτό λόγο όπως και στον προφορικό. Ενδεικτικά παραδείγματα αποτελούν οι λέξεις ή φράσεις

όπως «τζιαί», «έσει», «δαμαί», «λλία», «λαλίαν», «πόζω», «ρέμπει», «κουρούπετους», «όι», «κατσουνούθκια», «λιλίτσια», «λλίον – πολλά», «γραφτά», «τζιαχαμαί» κ.λπ. Οι παραπάνω λέξεις λειτουργούν ως ισχυρά κειμενικά εναύσματα για την αναπαράσταση της κυπριακής διαλέκτου. Ωστόσο, χαρακτηριστική είναι η απουσία της αγγλικής γλώσσας, η οποία δεν εντοπίζεται στο κείμενο παρά μόνο στην αναφορά στα ιστολόγια και στο ηλεκτρονικό ταχυδρομείο («μπλογκς», «email»). Η χρήση της λατινικής φράσης «ντε φάκτο» είναι χαρακτηριστική του καθημερινού προφορικού λόγου των Κύπριων, καθώς πρόκειται για ιταλικό δάνειο. Από τα παραπάνω, προκύπτει η ισχυρή μεταγλωσσική επίγνωση του αρθρογράφου, ο οποίος επιδιώκει να προβάλλει την κυπριακή του ταυτότητα, με στόχο να υποστηρίξει την κυπριακή διάλεκτο, προσφέροντας μία αυθεντική αναπαράστασή της.

Επιπλέον, η αναπαράσταση της κυπριακής διαλέκτου γίνεται μέσω μορφοσυντακτικών χαρακτηριστικών. Συγκεκριμένα, εντοπίζονται στοιχεία διατήρησης των κλητικών επιθημάτων -ουσιν στο γ' πληθυντικό του Ενεστώτα και του Μέλλοντα, καθώς και -ασιν στο γ' πληθυντικό του Αορίστου, καθώς και στοιχεία διατήρησης των πρώην συνηρημένων ρημάτων στον Παρατατικό και διατήρηση του τόνου στην προπαραλήγουσα (π.χ «Επιάννασιν», «εβάλλασιν», «εχαθήκασιν», «εκαταφέρασιν», «καταφέρουσιν», «ετύχασιν», «εγίνασιν», «κάμουσιν», «φακκούσιν», «εκάμασιν», «είχασιν», «εβαφτίζαν», «αναγκάζαν», «Εσυζητήσαμεν», «εκατάστρεψεν», «όψουνται», «έκοψεν», «ιμπορεί», «φτωχώ»). Επιπλέον, παρατηρείται η επίταξη του εγκλιτικού μετά το ρήμα (π.χ «εδωκέν μου αφορμή», «φαίνεσται μου»). Επίσης, παρατηρείται η χρήση της εμφατικής άρνησης «εν» αντί του «δεν» και του «μεν» αντί «μην» (π.χ «εν ήταν πκιον υπήκοοι», «εν θα το επαναλάβω», «εν θα το καταφέρουσιν», «εν ετύχασιν», «εν εγίνασιν», «εν τους έκοψεν», «εν ήρτεν», «εν ιμπορεί», «που να μεν το κάμνουσι ποττέ!») και χρήση του περιφραστικού δείκτη «εν να» για το σχηματισμό του Μέλλοντα (π.χ «έννα πει έχει», «εγώ εννά το καταλάβω»). Τέλος, εντοπίζονται τύποι της προσωπικής αντωνυμίας σύμφωνα με την κυπριακή μορφολογία (π.χ «έσει πολύν τζιαιρόν που τες έχω», «να τραβήσουν τες γραμμές», «Τούτη», «τούντους», «τούντο», «Τούτες»). Η χρήση των μορφοσυντακτικών χαρακτηριστικών της κυπριακής διαλέκτου γίνεται με τρόπο φυσικό,

προσδίδοντας αυθεντικότητα και προφορικότητα στο λόγο, ενισχύοντας την αντίληψη ότι ο αρθρογράφος είναι φυσικός ομιλητής της κυπριακής.

Χαρακτηριστική είναι η παρουσία φωνολογικών στοιχείων της κυπριακής διαλέκτου στο άρθρο. Ο συντάκτης του κειμένου αποτυπώνει την κυπριακή διάλεκτο όπως αυτή χρησιμοποιείται στον προφορικό λόγο, καθώς όπως αναφέρει και ο ίδιος *«Ο καθένας γράφει την γλώσσαν όπως την φαντάζεται μες τον νουν του»*. Έτσι, αξιοποιεί τα φωνολογικά χαρακτηριστικά της κυπριακής σε γραπτό λόγο προσδίδοντας αυθεντικότητα και οικείο ύφος στον άρθρο του. Ειδικότερα, στο κείμενο εντοπίζεται η διατήρηση ή ο σχηματισμός διπλών συμφώνων (π.χ *«πολλύν»*, *«λλία»*, *«εκφάσσεις»*, *«ποττέ»*, *«φακκούσιν»*, *«λλιλίτσια»*, *«λλίον – πολλά»*) και η σίγηση των ενδοφωνηεντικών β, γ, δ (π.χ *«χωρκάτης»* και *«κοτσιηνοχωρκάρτης»*). Επιπλέον, χαρακτηριστική είναι η διατήρηση του τελικού -ν των ονομάτων και των ρημάτων σε όλη την έκταση του κειμένου (π.χ *«Το μόνον πράμαν για το οποίον είμαι ευγνώμων στον Ελληνικόν εθνικισμόν»*, *«έναν βασικόν στοιχείον του κάθε εθνικισμού εν η ομογενοποίηση της γλώσσας»*, *«Εσυζητήσαμεν πολλές φορές δαμαί τζαι αλλού το ίνταως εγίνην τούτον σε σχέση με την Ελλάδαν τζαι την Κύπρον»*, *«Το θέμαν εν πολύπλοκον»*, *«Εβαφτίζαν μια συγκεκριμένη μορφήν της γλώσσας επίσημην ή εθνικά καθαρήν γλώσσαν...»*, *«σε αντιδιαστολήν με τον εκσυγχρονισμόν»*). Επιπλέον, παρατηρείται η χρήση του -τζ αντί του -κ (π.χ *«τζαι»* ή *«τζιαί»*, *«τζιαιρόν»*), του -ου αντί το ο (π.χ *«ούλους»*) και του -χ (π.χ *«πκιον»*, *«έρκεται»*).

Από την ανάλυση των λεξιλογικών, των μορφοσυντακτικών και των φωνολογικών στοιχείων που εντοπίστηκαν στο κείμενο διαγράφεται η κυπριακή ταυτότητα του συντάκτη του κειμένου. Η αναπαράσταση της κυπριακής διαλέκτου γίνεται μέσω αυθεντικών γλωσσικών στοιχείων με βάση τον τρόπο που μιλά ο ίδιος ο συντάκτης, με τον τρόπο που ο ίδιος σκέφτεται στη γλώσσα του. Η χρήση της κυπριακής διαλεκτικής ποικιλίας, αντί της πρότυπης ελληνικής γλώσσας η οποία χρησιμοποιείται επίσημα από τους Κύπριους στον γραπτό λόγο, αποτελεί συνειδητή επιλογή του συντάκτη του κειμένου, με στόχο τόσο να προβάλλει την ανάγκη συστηματικοποίησης και ομογενοποίησης της κυπριακής διαλέκτου, όσο και να την υποστηρίξει. Από τα παραπάνω, διαγράφεται η γλωσσική ταυτότητα του συντάκτη, η οποία είναι

επιφορτισμένη με υψηλή μεταγλωσσική επίγνωση. Η χρήση απλής γλώσσας εντοπίζεται στη χρήση της καθομιλουμένης της Κύπρου, απλού λεξιλογίου ή λεξιλογίου από την αργκό (π.χ «να ξισκαλίσω», «λαλίας», «καλούπιν», «κουρούπετους», «χωρκάτης», «κοτσινοχωρκάτης», «κατσουνούθκια», «Όπως του αρέσει του καθενού σιόρ!», «Έτσι τζι' αλλιώς», «λιλλίτσια» κ.λπ). Επιπλέον, στο άρθρο χρησιμοποιείται ο μακροπερίοδος λόγος, με σύνθετες προτάσεις (π.χ «Η εθνικά σωστή τζαι εθνοπρεπής ομιλία, χρήση, τζιαι γραφή της γλώσσας εσήμαινεν ότι τοπικές παραλλαγές εθεωρούνταν όι μόνον λανθασμένες, αλλά τζιαι αποτελέσμαν άγνοιας», «Τούτες οι σκέψεις ήταν λλίον-πολλά αποτέλεσμαν μιας επίσκεψης μου στην μόνιμη επιτροπήν τυποποίησης γεωγραφικών ονομάτων τζιαι στην διάλεξην που μου έκαμεν ο τύπος τζιαχαμαί για την "σωστήν" ορθογραφίαν των γεωγραφικών ονομάτων, όπου το όνομαν που είχασιν οι ντόπιοι για γενιές τζιαι αιώνες ολόκληρους πρέπει να στρογγυλοποιηθεί για να ανταποκρίνεται στους εθνικούς κανόνες»), και σύνθετο λεξιλόγιο (π.χ «ομογενοποίηση», «ορθολογισμού», «εθνοπρεπής», «προσμίξεων», «εκσυγχρονισμών», «νεωτερισμού», «διαφοροποιήσεις», «χειραγωγημένης επιστήμης» κ.λπ). Από τη μείξη γλωσσικών κωδίκων διαγράφεται η ανεπτυγμένη γλωσσική ικανότητα του αρθρογράφου..

4.3.2 Κοινωνιογλωσσολογικός άξονας

Σε κοινωνιογλωσσολογικό επίπεδο, στο άρθρο εντοπίζονται στοιχεία που χρησιμοποιούνται για την αναπαράσταση της διαλεκτικής ποικιλίας της Κύπρου, σε συνάρτηση με το κοινωνικό προφίλ των χρηστών της, τα οποία εξετάζονται σύμφωνα με το καταστασιακό πλαίσιο. Ειδικότερα, τα αξιολογικά σχόλια για την διαλεκτική ποικιλία και τους ομιλητές της καθώς και οι τεχνικές δημοσιογραφικού λόγου στο πλαίσιο των «ομιλιακών υφών» λειτουργούν συμπληρωματικά για την αναπαράσταση της διαλέκτου και την οικοδόμηση της γλωσσικής και κοινωνικής ταυτότητας του αρθρογράφου και των ομιλητών της διαλέκτου. Στο πλαίσιο της κοινωνιογλωσσολογικής ανάλυσης θα εξεταστούν τα γλωσσικά στοιχεία που χρησιμοποιούνται συνειδητά, καθώς και η επιλογή του ομιλιακού ύφους, που στοχεύει στην κατασκευή νοημάτων. Τέλος, από τα παραπάνω, σκιαγραφείται η κοινωνική ταυτότητα του αρθρογράφου καθώς και οι στόχοι που επιδιώκει να πετύχει μέσα από τις γλωσσικές του επιλογές.

Η αναπαράσταση της κυπριακής διαλέκτου στο άρθρο γίνεται με τη χρήση της καθομιλουμένης και με τρόπο που παρουσιάζεται σαν αυθεντικός προφορικός λόγος. Χαρακτηριστική είναι η χρήση της κυπριακής διαλέκτου στο συγκεκριμένο καταστασιακό πλαίσιο. Ειδικότερα, ο αρθρογράφος, λαμβάνοντας υπόψη ότι το κείμενό του δημοσιεύεται σε ένα κυπριακό ιστολόγιο ανεπίσημου χαρακτήρα που παρακολουθείται κυρίως από Κύπριους αναγνώστες, συνειδητά δεν διαφοροποιεί την ομιλία του προκειμένου να υποστηρίξει τη θέση του. Η κυπριακή διάλεκτος αναπαρίσταται ως μία γλώσσα που δεν διαθέτει υψηλό κοινωνικό κύρος λόγω των εθνικών μέτρων, που οδήγησαν στην άδικη περιθωριοποίησή της και την επιβολή της πρότυπης ελληνικής ποικιλίας ως επίσημη γλώσσα του κυπριακού κράτους. Ο αρθρογράφος, ο οποίος φαίνεται να είναι φυσικός ομιλητής της κυπριακής, αποδίδει το χαμηλό κύρος της διαλέκτου στους αρμόδιους του κράτους, και όχι στις ίδιες τις δυνατότητες της κυπριακής, οι οποίες κάθε άλλο παρά αμφισβητούνται από τον ίδιο. Συγκεκριμένα, ο συντάκτης του άρθρου αναφέρει ότι ορισμένα φωνολογικά χαρακτηριστικά της κυπριακής διαλέκτου δεν μπορούν να αποδοθούν από το ελληνικό αλφάβητο, υποδηλώνοντας τον πλούτο και την ιδιαιτερότητα της διαλέκτου, αλλά και υπονοώντας τις περιορισμένες δυνατότητες του ελληνικού αλφαβήτου (*«Επειδή το ελληνικόν αλφάβητον έν μπορεί να αποδώσει κάποιους ήχους των κυπριακών...»*). Τέλος, αναφορικά με τον γραπτό λόγο, η κυπριακή παρουσιάζεται ως μια ποικιλία σχετικά ελεύθερη ως προς τη γραφή, καθώς δεν υπάρχουν συγκεκριμένοι κανόνες που πρέπει να ακολουθούν οι ομιλητές της στα γραπτά κείμενα (π.χ. *«ο καθένας γράφει το σσιού, το τσιού, τζιαι το τζιού όπως το φαντάζεται μες τον νουν του ναν σωστόν, γιά όπως του φαίνεται του ίδιου γιά της ιδίας αισθητικά ωραίον»*, *«άλλοι γράφουν chου τζιαι shou, ενώ άλλοι προτιμούν τα κατσουνούθκια· τζιαι όπως είπεν τζιαι ο Άσερας, το τζαι τζιαι το τζιαι εν θέμαν»*).

Με όμοιο τρόπο γίνεται και η αναπαράσταση των ομιλητών της κυπριακής διαλέκτου. Ειδικότερα, ο αρθρογράφος παρουσιάζει τους ομιλητές της κυπριακής ως αδικημένους, αλλά και μπερδεμένους ως προς τη γραφή της κυπριακής, καθώς για να θεωρηθούν ως άτομα υψηλού κύρους υποβάλλονται στη χρήση της πρότυπης ελληνικής γλώσσας, ενώ αν παρεκκλίνουν από αυτή και χρησιμοποιήσουν την κυπριακή διάλεκτο ή κάποια

τοπική παραλλαγή θεωρούνται ως άτομα χαμηλού μορφωτικού επίπεδου (π.χ «τοπικές παραλλαγές θεωρούνταν ότι μόνον λανθασμένες, αλλά τζιαι αποτελέσμαν άγνοιας. Ό,τι ρέμπει πόζω που το εθνικόν καλούπιν εν λόγω των προσμίξεων που ήταν ξένες προς τον εθνικόν κορμόν. Όποιος εμίλαν τοπολαλιάν ήταν αγράμματος, άξεστος, τζιαι χωρκάτης εγκλωβισμένος στην καθυστερημένην παράδοσην», «υπάρχουν τζιαι οι τοπικές διαφοροποιήσεις: ο κοτσινοχωρκάτης εννα πει έχει, ενώ άλλοι λαλούν έσειει· μάχεται αντίς μάσιεται»).

Επιπλέον, στο κείμενο εντοπίζονται τα αξιολογικά σχόλια του αρθρογράφου. Ειδικότερα, ο αρθρογράφος αξιοποιεί το υφολογικό χιούμορ και τα σαρκαστικά σχόλια, προσδίδοντας ένα ύφος οικείο που προκαλεί τη συμπάθεια και το ενδιαφέρον του κύριου αναγνώστη. Ενδεικτικά παραδείγματα όπου ο συντάκτης του άρθρου χρησιμοποιεί τα αξιολογικά σχόλια, το υφολογικό χιούμορ ή τον σαρκαστικό λόγο αποτελούν οι λέξεις ή φράσεις όπως «εθνικόν καλούπιν», «αγράμματος, άξεστος, τζιαι χωρκάτης εγκλωβισμένος στην καθυστερημένην παράδοσην», «σε αντιδιαστολήν με τον εκσυγχρονισμόν του νεωτερισμού για τους σωστούς πολίτες του έθνους-κράτους», «εκατέστρεψεν σε μεγάλο βαθμό», «τζιαι φαίνεσται μου εν θα το καταφέρουσιν ποττέ», «Τούτη τζι'αννέν φαντασία στην εξουσία!», «τα κατσουνούθκια», «Ο Foucault θα είσιεν πολλαπλούς οργανισμούς...», «χειραγωγήμένης επιστήμης»). Το οικείο ύφος, επιτυγχάνεται τόσο από τα παραπάνω, όσο και μέσω της παρατακτικής σύνδεσης (π.χ «Επειδή τα κυπριακά εν ετύχασιν ποττέ ομογενοποίησης, επειδή εν εγίνασιν ποττέ εθνική γλώσσα, τζιαι επειδή τούντους κουρούπεττους εν τους έκοψεν ποττέ να κάτσουν να τη συστηματοποιήσουν...»), του ασύνδετου σχήματος (π.χ «αγράμματος, άξεστος και χωρκάτης») και του α' ρηματικού προσώπου (π.χ «εδωκέν μου αφορμήν να ζισκαλίσω κάποιες σκέψεις που έσειει πολλόν τζιαιρόν που τες έχω», «Εσυζητήσαμεν πολλές φορές», «εν θα το επαναλάβω», «Θέλω όμως να στρέψω την προσοχήν μου», «τζιαι φαίνεσται μου», «Θέλω να πω, κανέναν εν ήρτεν να μας επιβάλει μιαν "σωστήν" "γνώσην" των κυπριακών», «απολαμβάννω» κ.λπ).

Χαρακτηριστική είναι η αναφορά λέξεων ή φράσεων με ισχυρό εθνικό ιδεολογικό φορτίο, καθώς λειτουργεί ως τεχνικής πειθούς, και αφυπνίζει την εθνική συνείδηση των κύριων αναγνωστών. Ενδεικτικά παραδείγματα αποτελούν οι λέξεις ή φράσεις όπως

«έθνος – κράτος», «κυβέρνηση», «εθνικισμού», «πρωτεύουσας», «εθνοπρεπής», «εθνικόν κορμόν», «πολίτες», «σε σχέση με την Ελλάδαν τζαι την Κύπρον», «κυπριακήν διάλεκτον», «εθνική γλώσσα», «εξουσία» κ.λπ.

Από την κοινωνιογλωσσική ανάλυση διαγράφονται στοιχεία της κοινωνικής ταυτότητας του συντάκτη του άρθρου. Ειδικότερα, η χρήση της κυπριακής καθομιλουμένης οικοδομεί την κυπριακή ταυτότητα του αρθρογράφου, ενώ η υιοθέτηση του οικείου ύφους υποδηλώνει την προσπάθεια του να συνδεθεί με τους κύπριους αναγνώστες. Επιπλέον, το υφολογικό χιούμορ, η συχνή χρήση του περιορισμένου γλωσσικού κώδικα και οι περιπτώσεις μείξης κωδίκων υποδηλώνουν ότι ο αρθρογράφος προέρχεται από τη μεσαία κοινωνική τάξη, αλλά διαθέτει υψηλή μόρφωση. Η παραπάνω άποψη ενισχύεται από το υστερόγραφο στο τέλος του άρθρου, από το οποίο υποδηλώνεται η ενασχόλησή του με τα κοινά και οι γενικές του γνώσεις (π.χ. *«Τούτες οι σκέψεις ήταν λλίον-πολλά αποτέλεσμαν μιας επίσκεψης μου στην μόνιμην επιτροπήν τυποποίησης γεωγραφικών ονομάτων τζαι στην διάλεξην που μου έκαμεν ο τύπος τζιαχαμαί», «Ο Foucault θα είσιεν πολλαπλούς οργανμούς ακούοντας την λεπτομερήν επεξήγησιν της διαδικασίας παραγωγής κρατικής γνώσης μέσω μιας χειραγωγημένης επιστήμης»*). Επίσης, από την κοινωνιογλωσσική ανάλυση διαγράφονται η εθνική συνείδηση και η ευαισθητοποίηση για τη διαλεκτική ποικιλία της Κύπρου ως ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της ταυτότητας του αρθρογράφου.

4.3.3 Σημειωτικός άξονας

Στον σημειωτικό άξονα τα στοιχεία που συντελούν στην αναπαράσταση της κυπριακής διαλέκτου και των ομιλητών της περιορίζονται στο θέμα της αισθητικής φωνολογίας και γραφής των κυπριακών, η οποία και διαφοροποιείται από περιοχή σε περιοχή. Συγκεκριμένα, ο συντάκτης του άρθρου αναφέρει ότι επειδή δεν υπάρχει ένας συγκεκριμένος τρόπος γραφής της κυπριακής διαλέκτου, οι ομιλητές της αδυνατούν να αποδώσουν κάποια φωνολογικά χαρακτηριστικά στον γραπτό λόγο, και συνεπώς, αποδίδουν τα εν λόγω χαρακτηριστικά όπως τους φαίνονται πιο αισθητικά (*«Επειδή το ελληνικόν αλφάβητον έν μπορεί να αποδώσει κάποιους ήχους των κυπριακών, ο καθένας γράφει το σσιού, το τσιού, τζιαι το τζιού όπως το φαντάζεται μες τον νουν του ναν σωστόν, γιά όπως του φαίνεται του ίδιου γιά της ίδιας αισθητικά ωραίων. Έτσι άλλοι γράφουν chou*

τζιαι shou, ενώ άλλοι προτιμούν τα κατσουνούθκια· τζιαι όπως είπεν τζιαι ο Άσερας, το τζαι τζιαι το τζιαι εν θέμαν.»). Από τα παραπάνω, υποδηλώνεται ότι η κυπριακή διάλεκτος, παρόλο που δεν είναι μία γλώσσα συστηματοποιημένη, χαρακτηρίζεται από αισθητική, την οποία λαμβάνουν υπόψη οι ομιλητές της στον γραπτό και στον προφορικό λόγο.

Επιπλέον, ο αρθρογράφος χρησιμοποιεί τα σημεία στίξης και τα σύμβολα για να δώσει έμφαση στις απόψεις του. Ειδικότερα, χρησιμοποιεί το θαυμαστικό και τα εισαγωγικά με σκοπό να προσδώσει έναν ειρωνικό τόνο στα λεγόμενά του. Η χρήση των σημείων στίξης εντοπίζεται στις φράσεις *«Τούτη τζι'αννέν φαντασία στην εξουσία!»*, *«Όπως του αρέσκει του καθενού σιόρ!»*, *«Θέλω να πω, κανένας εν ήρτεν να μας επιβάλει μιαν "σωστήν" "γνώσην" των κυπριακών»* και *«στην διάλεξην που μου έκαμεν ο τύπος τζιαχαμαί για την "σωστήν" ορθογραφίαν των γεωγραφικών ονομάτων»*. Από τα παραπάνω, γίνεται αντιληπτό ότι η χρήση των σημείων στίξης γίνεται τόσο για να υπογραμμιστεί το ειρωνικό ύφος του αρθρογράφου απέναντι στους μηχανισμούς εξουσίας, όσο και για να δοθεί έμφαση στη μη ύπαρξη σωστής ή λανθασμένης χρήσης και ορθογραφίας της κυπριακής διαλέκτου. Η χρήση των σημείων στίξης αποτελεί χαρακτηριστική τεχνική του σχολιογραφικού λόγου, υποδηλώνοντας ότι ο αρθρογράφος είναι εξοικειωμένος με τη σύνταξη διαδικτυακών άρθρων.

4.3.4 Ιδεολογικός άξονας

Από τη σύνθεση των στοιχείων των τριών αξόνων που εντοπίζονται στο άρθρο προκύπτει ότι καταρρίπτεται η ηγεμονική γλωσσική ιδεολογία που θέτει τις διαλεκτικές ποικιλίες ως κατώτερες στη γλωσσική ιεράρχηση. Ο συντάκτης του κειμένου υποστηρίζει τη διαλεκτική ποικιλία της Κύπρου, τόσο μέσω της άποψης που διατυπώνει στο άρθρο του, όσο και μέσα από τη χρήση της κυπριακής καθομιλούμενης σε όλη την έκταση του κειμένου. Συγκεκριμένα, αποδίδει την μη ύπαρξη συστηματοποιημένης κυπριακής γλώσσας σε κρατικά λάθη, και όχι σε πρακτική αδυναμία και χαμηλό κύρος της διαλέκτου.

Η κατάρριψη της γλωσσικής ιδεολογίας που θέτει την πρότυπη ποικιλία ως ανώτερη των άλλων ποικιλιών, πραγματώνεται από την αξιοποίηση των γλωσσολογικών, των κοινωνιογλωσσολογικών και των σημειωτικών στοιχείων που αναλύθηκαν παραπάνω. Η χρήση της κυπριακής διαλέκτου ενισχύει την αντίληψη ότι η κυπριακή διάλεκτος έχει πολλές δυνατότητες και πρέπει να προστατευτεί από την επικράτηση της πρότυπης ελληνικής γλώσσας. Αντίστοιχα, καταρρίπτεται η στερεοτυπική αντίληψη σύμφωνα με την οποία τα άτομα που μιλούν τοπικές παραλλαγές της γλώσσας βρίσκονται σε χαμηλότερη κοινωνική θέση και διαθέτουν χαμηλή μόρφωση. Ωστόσο, ο αρθρογράφος δεν καλεί τους αναγνώστες να κινητοποιηθούν προκειμένου να επέλθει ριζική αλλαγή, αλλά περισσότερο εκφράζει το θυμό, την απογοήτευση και την απαισιοδοξία του.

4.4 Ανάλυση 4^{ου} κειμένου

Το 4^ο άρθρο που πρόκειται να αναλυθεί έχει τον τίτλο «Η γλώσσα δεν γυρίζει πίσω» και αντλήθηκε από τη διαδικτυακή εφημερίδα «ΤΟ ΒΗΜΑ». Πρόκειται για ένα πληροφοριακό ειδησεογραφικό άρθρο, με την υπογραφή του Ιωάννη Ανδρουτσόπουλου. Το άρθρο, το οποίο δημοσιεύτηκε στις 24/11/2008, αναφέρεται στη γλωσσική και κοινωνική αλλαγή, με την αποδοχή της γλώσσας των νέων, και των συνηθειών τους, καθώς και την ενσωμάτωση της κοινωνιολέκτου στην καθημερινότητα μικρών και μεγάλων.

Το άρθρο παρουσιάζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον τόσο σε κοινωνιογλωσσολογικό, όσο και ιδεολογικό επίπεδο. Ειδικότερα, η κοινωνιογλωσσολογική αναπαράσταση της γλώσσας των νέων γίνεται με την αναφορά φράσεων από το λεξιλόγιο των νέων που υποδηλώνουν τις συνήθειες και το κοινωνικό τους προφίλ, ενώ απουσιάζουν τα αξιολογικά σχόλια και δεν υποδηλώνονται οι υποκειμενικές κρίσεις του αρθρογράφου. Επιπλέον, χαρακτηριστικό είναι το επιστημονικό ύφος του συγγραφέα σε σχέση με το καταστασιακό περιεχόμενο. Σε ιδεολογικό επίπεδο, το άρθρο παρουσιάζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον ως προς την κατάρριψη της ηγεμονικής ιδεολογίας, σύμφωνα με την οποία οι κοινωνιόλεκτοι αποτελούν γλώσσες χαμηλού κύρους και απειλούν την ελληνική γλώσσα. Επίσης, σε ιδεολογικό επίπεδο, η αναφορά στην κοινωνική και γλωσσική αλλαγή

παρουσιάζεται ως φυσική, καταρρίπτοντας την κυρίαρχη αντίληψη σύμφωνα με την οποία η σύγχρονη ελληνική κοινωνία υστερεί γλωσσικά και πολιτισμικά από τους παλαιότερους χρόνους, στοχοποιώντας τους νέους ως υπαίτιους για αυτή την κατάσταση.

4.4.1 Γλωσσολογικός άξονας

Ο αρθρογράφος χρησιμοποιεί με ευχέρεια την πρότυπη ποικιλία σε επεξεργασμένο, γλωσσικό κώδικα, πλούσιο και ανεπτυγμένο λεξιλόγιο και σύνθετη σύνταξη με μικρές ή μεγαλύτερες περιόδους λόγου. Η πρότυπη γλώσσα χρησιμοποιείται από τον συντάκτη του άρθρου, χωρίς την παρουσία λέξεων ή φράσεων που παραπέμπουν σε διαλεκτικές ποικιλίες. Η χρήση της πρότυπης γλώσσας και του διευρυμένου γλωσσικού κώδικα προσδίδουν επίσημο ύφος και οικοδομούν την ταυτότητα ενός μορφωμένου συγγραφέα. Η χρήση της γλώσσας των νέων γίνεται από τον συντάκτη του άρθρου όταν μιλώντας για τις κοινωνιολέκτους (γλώσσα των νέων, αργκό) παραθέτει παραδείγματα. Σε γλωσσολογικό επίπεδο, η κοινωνιολέκτος των νέων αναπαρίσταται τόσο με λέξεις ή φράσεις, ως παραδείγματα εν μέσω παρενθέσεων, όσο και μέσα από την περιγραφή των χαρακτηριστικών της. Το λεξιλόγιο των νέων που χρησιμοποιεί ο αρθρογράφος, λειτουργεί ως κειμενικό έναυσμα που παραπέμπει στις συνήθειες των νέων, και ως εκ τούτου, στην οικοδόμηση της γλωσσικής και κοινωνικής τους ταυτότητας.

Σε λεξιλογικό επίπεδο χρησιμοποιείται ανεπτυγμένο λεξιλόγιο σε όλη την έκταση του άρθρου. Ενδεικτικά παραδείγματα όπου ο συντάκτης του άρθρου χρησιμοποιεί ανεπτυγμένο λεξιλόγιο αποτελούν οι λέξεις ή φράσεις όπως «να εξιστορούν», «να κατονομάζουν», «εμπλουτισμένη με νεολογισμούς», «σποραδικές εμφανίσεις», «συγκρότηση», «δημοκρατία του μεταμοντέρνου», «τον πολιτισμικό πλουραλισμό», «το ιδανικό της νεότητας», «νεωτερικότητας» κ.λπ. Η χρήση του παραπάνω λεξιλογίου προσιδιάζει στην ταυτότητα ενός μορφωμένου συγγραφέα που διαθέτει υψηλό κοινωνικό κύρος και χειρίζεται σωστά τη γλώσσα. Επιπλέον, η χρήση σύνθετου λεξιλογίου υποδηλώνει την υψηλή μεταγλωσσική επίγνωση του αρθρογράφου, ο οποίος αξιοποιεί τα στοιχεία του επεξεργασμένου γλωσσικού κώδικα, υιοθετώντας το επίσημο ύφος που απαιτεί το καταστασιακό πλαίσιο.

Σε επίπεδο σύνταξης παρατηρείται τόσο η χρήση μικροπερίοδου, όσο και η αξιοποίηση του μακροπερίοδου λόγου, με σύνθετες προτάσεις και πολλές δευτερεύουσες. Η αξιοποίηση του μικροπερίοδου λόγου προσδίδει αμεσότητα, οικειότητα και προφορικότητα στο ύφος του συγγραφέα. Αντιθέτως, η υιοθέτηση μακροπερίοδου λόγου προσδίδει σοβαρότητα και επισιμότητα στο ύφος του συντάκτη. Ενδεικτικά παραδείγματα όπου ο συγγραφέας χρησιμοποιεί απλή σύνταξη και μικρές περιόδους λόγου αποτελούν οι προτάσεις όπως «*Όσπου άρχισε η ανακάλυψή της*», «*Επειτα ήρθαν ο Λάκης Λαζόπουλος και οι «Μικροί Μήτσοι*», «*Ταυτόχρονα το φαινόμενο της νεανικής γλώσσας έγινε κοινωνικά αποδεκτό*», «*Τι έμαθαν οι γονείς τα τελευταία χρόνια;*» κ.λπ, ενώ παραδείγματα όπου χρησιμοποιείται ο μακροπερίοδος λόγος αποτελούν οι προτάσεις όπως «*Τα χρόνια που ακολούθησαν, εφημερίδες και περιοδικά δημοσίευαν αραία αλλά τακτικά ρεπορτάζ για την «ακατανόητη γλώσσα των νέων» και γλωσσάρια «για να καταλαβαίνουν οι γονείς*», «*Τα ΜΜΕ όχι μόνο παρουσιάζουν τη «γλώσσα των νέων» ως μέρος της σύγχρονης γλωσσικής πραγματικότητας, αλλά και προβάλλουν δείγματά της (π.χ. στη διαφήμιση) ως σύμβολα νεανικότητας και νεωτερικότητας*», «*Οι μεν έφηβοι διατηρούν ένα μέρος από τις νεανικές λέξεις και εκφράσεις στην ενήλικη ζωή, οι δε γονείς είναι σήμερα περισσότερο δεκτικοί απέναντι στους νεολογισμούς των παιδιών τους*» κ.λπ.

Επίσης σε συντακτικό επίπεδο, παρατηρείται η συχνή χρήση ασύνδετου σχήματος και παρατακτικής σύνδεσης (π.χ «*ένα λεξιλόγιο για να μιλάνε για τα κέφια τους (τη βρίσκω, στα χái μας, πήρα ανάποδες)*, να εξιστορούν τις πράξεις τους (του την είπα, ξεσαλώσαμε) και να κατονομάζουν ανθρώπους γύρω τους (τζαζεμένος, τύπισσα). Για να χαιρετάνε φίλους και γνωστούς (κολλητέ, μεγάλη, ρε άτομα) και να ελέγχουν την κατάσταση (κούλαρε, ξεκόλλα). Για να ανοίγουν την κουβέντα και να οργανώνουν την αφήγησή τους (και καλά, κι έτσι). Για να αξιολογούν ό,τι τους αρέσει (αστέρι, αφασία, και γαμώ τα παιδιά, πολύ φάση, χάσιμο) ή δεν τους αρέσει (ζενέρωμα, πατάτα)», «*Τα πρώτα δημοσιεύματα Τύπου για τη «γλώσσα των νέων» εμφανίστηκαν το 1984-85 (στο «Αντί» και στην «Αυγή»), το πρώτο επιστημονικό άρθρο το 1986 (του Γιώργου Μπαμπινιώτη), το πρώτο δημοσιογραφικό «γλωσσάρι» το 1988 (στο «Κλικ»)*», *Σήμερα πολλές από τις παραπάνω λέξεις και εκφράσεις θα τις ακούσετε και από ενήλικους και μεσηλικούς, στη διαφήμιση, σε τραγούδια («Είμαι στα χái μου...»), σε στήλες εφημερίδων και (όχι μόνο*

νεανικών) περιοδικών» κ.λπ). Η χρήση του ασύνδετου σχήματος και της παρατακτικής σύνδεσης υποδηλώνουν τη γλωσσική ικανότητα του αρθρογράφου, ο οποίος συνδυάζει στοιχεία απλού και επίσημου ύφους προκειμένου αφενός να έρθει κοντά στους αναγνώστες, και αφετέρου να οικοδομήσει μια υψηλού κύρους ταυτότητα ικανή να πείσει τους αναγνώστες για την εγκυρότητα των λεγόμενων του.

Χαρακτηριστική είναι η χρήση του γ' ρηματικού προσώπου και της παθητικής σύνταξης σε όλη την έκταση του κειμένου. Ενδεικτικά παραδείγματα αποτελούν οι φράσεις όπως «*Η γραπτή χρήση της περιοριζόταν σε προσωπικά γράμματα*», «*άρχισε η ανακάλυψή της*», «*εμφανίστηκαν το 1984-85*», «*Τα χρόνια που ακολούθησαν*», «*Η γλωσσική ιστορία επαναλαμβάνεται*», «*Ταυτόχρονα το φαινόμενο της νεανικής γλώσσας έγινε κοινωνικά αποδεκτό*», «*η γλωσσική αλλαγή δεν γυρίζει πίσω*» κ.λπ. Η χρήση του γ' ενικού προσώπου στα ρήματα και η παθητική σύνταξη προσδίδουν ουδετερότητα και αντικειμενικότητα, μετριάζουν το δράστη και αποστασιοποιούν τον αρθρογράφο από τη συμμετοχή του στα γεγονότα του κειμένου. Η ουδετερότητα και η απόσταση αποτελούν χαρακτηριστικά του επίσημου και του επιστημονικού ύφους, υποδηλώνοντας το υψηλό μορφωτικό επίπεδο και το υψηλό κοινωνικό κύρος τους αρθρογράφου.

Η αναπαράσταση των κοινωνιολέκτων (γλώσσα των νέων, γλώσσα της πιάτσας) γίνεται τόσο μέσα από την περιγραφή τους, όσο και μέσα από ενδεικτικά παραδείγματα που παρατίθενται από τον αρθρογράφο. Ο συντάκτης του άρθρου δεν υιοθετεί τις εν λόγω κοινωνιολέκτους, αλλά αναπαριστά αυτές και τους ομιλητές της, κάνοντας μία αναδρομή στη παλιά κοινωνική και γλωσσική πραγματικότητα και συγκρίνοντάς την με τη σύγχρονη εποχή. Συγκεκριμένα, ο συντάκτης του άρθρου αναπαριστά τη γλώσσα των νέων χρησιμοποιώντας ως παραδείγματα τις λέξεις ή φράσεις όπως «*τη βρίσκω*», «*στα χái μας*», «*πήρα ανάποδες*», «*του την είπα*», «*ξεσαλώσαμε*», «*τζαζεμένος*», «*τύπισσα*», «*κολλητέ*», «*μεγάλε*», «*ρε άτομα*», «*κούλαρε*», «*ξεκόλλα*», «*και καλά*», «*κι έτσι*», «*αστέρι*», «*αφασία*», «*και γαμώ τα παιδιά*», «*πολύ φάση*», «*χάσιμο*», «*ξενέρωμα*», «*πατάτα*», «*Τι παίζει σήμερα;*», «*Καλά, θα κουφαθείς τελείως!*», «*Περάσαμε σούπερ!*», «*Τα πήρε στο κρανίο!*», «*Γουστάρω με τρέλα!*», «*Ούτε με σφαίρες!*», «*Δεν μασάω με τίποτα!*», «*Τσα γεια!*». Η γλωσσολογική αναπαράσταση της γλώσσας των νέων μέσω των παραδειγμάτων του συγγραφέα, γίνεται με αντικειμενικό και ουδέτερο τρόπο,

που προσιδιάζει σε ένα επιστημονικό και επίσημο πρότυπο. Ωστόσο, από το λεξιλόγιο της γλώσσας των νέων υποδηλώνονται οι συνήθειές τους, και ως εκ τούτου προκύπτει η κοινωνική τους ταυτότητα ως άτομα με έντονα συναισθήματα και συναισθηματικά ξεσπάσματα που συνηθίζουν να διασκεδάζουν ή να μαλώνουν. Επιπλέον, η γλωσσολογική αναπαράσταση της γλώσσας των νέων γίνεται μέσω της περιγραφής της καθώς ο αρθρογράφος αναφέρει ότι πρόκειται για μια γλώσσα που βασίζεται στην παραδοσιακή αργκό και έχει εμπλουτιστεί από νεολογισμούς και αγγλικά στοιχεία. Λαμβάνοντας υπόψη το γλωσσικό και κοινωνικό κύρος της αργκό στην οποία βασίζεται, η γλώσσα των νέων αναπαρίσταται ως μια χαμηλού κύρους γλωσσική ποικιλία, και ως εκ τούτου, οι ομιλητές της εκλαμβάνονται ως άτομα χαμηλής μόρφωσης που αρέσκονται σε μία δική τους υποκοουλτούρα. Η γλωσσολογική αναπαράσταση της γλώσσας των νέων περιορίζεται μόνο στην ιστορική αναδρομή, καθώς σε γλωσσολογικό επίπεδο παρουσιάζονται μόνο τα δεδομένα της εποχής της εμφάνισής της. Η αναπαράσταση της σύγχρονης γλωσσικής πραγματικότητας γίνεται αντλώντας από κοινωνιογλωσσολογικά στοιχεία που αναλύονται στην επόμενη παράγραφο.

4.4.2 Κοινωνιογλωσσολογικός άξονας

Σε κοινωνιογλωσσολογικό επίπεδο εντοπίζονται ποικίλα στοιχεία που χρησιμοποιούνται για την αναπαράσταση της γλώσσας των νέων και των ομιλητών της, στο παρελθόν και στο παρόν, καθώς και στοιχεία που υποδηλώνουν την κοινωνική ταυτότητα του αρθρογράφου. Επιπλέον, η χρήση της γλώσσας και του ομιλιακού ύφους στο καταστασιακό πλαίσιο της (διαδικτυακής) εφημερίδας λειτουργούν συμπληρωματικά στην «αποκωδικοποίηση» της ταυτότητας του αρθρογράφου, σε συνάρτηση με το σκοπό της είδησης που μεταφέρει. Ο συντάκτης του άρθρου κρατάει ουδέτερη στάση και αναπαριστά τη γλώσσα των νέων με αντικειμενικό τρόπο, παρά τον χαρακτηριστικό τίτλο «*Η γλώσσα δεν γυρίζει πίσω*» που υποδηλώνει ότι η γλωσσική αλλαγή που επήλθε εξαιτίας των νέων είναι μία αρνητική και μη αναστρέψιμη κατάσταση. Η επιλογή του τίτλου γίνεται συνειδητά από τον αρθρογράφο στο πλαίσιο του δημοσιογραφικού λόγου, με σκοπό να προσελκύσει το ενδιαφέρον του αναγνώστη, δημιουργώντας την εντύπωση ότι ακολουθεί μία δυσάρεστη είδηση.

Η κοινωνιογλωσσολογική αναπαράσταση της γλώσσας των νέων και των ομιλητών της εντοπίζεται από την αρχή του κειμένου, όπου ο αρθρογράφος κάνει μία ιστορική αναδρομή στην πρώτη εμφάνιση της κοινωνιολέκτου και παραθέτει παραδείγματα από τη χρήση της. Ειδικότερα, αναφέρεται ότι η κοινωνιόλεκτος χρησιμοποιούνταν από τους νέους κατά τη συναναστροφή τους με τις παρέες τους, στη διασκέδασή τους, στα προσωπικά τους μηνύματα ή σε νεανικά περιοδικά (π.χ «για να μιλάνε για τα κέφια τους», «να εξιστορούν τις πράξεις τους», «να κατονομάζουν ανθρώπους γύρω τους», «Για να χαιρετάνε φίλους και γνωστούς», «να ελέγχουν την κατάσταση», «Για να ανοίγουν την κουβέντα και να οργανώνουν την αφήγησή τους», «Για να αξιολογούν ό,τι τους αρέσει ή δεν τους αρέσει», «Η γραπτή χρήση της περιοριζόταν σε προσωπικά γράμματα και σποραδικές εμφανίσεις σε νεανικά περιοδικά, η δημόσια χρήση της στα νεανικά στέκια»). Η αναπαράσταση της γλώσσας των νέων και των ομιλητών της γίνεται με τρόπο που αντικειμενικό και ουδέτερο. Ωστόσο, τα παραδείγματα χρήσης της γλώσσας των νέων υποδηλώνουν ότι οι νέοι αποτελούν μία χαμηλού κύρους κοινωνική ομάδα, που διαθέτει χαμηλό μορφωτικό επίπεδο και χρησιμοποιεί μία χαμηλού κύρους γλωσσική ποικιλία, προκειμένου να χαρακτηρίσει άλλους ανθρώπους, να ελέγξουν έντονες καταστάσεις, ή ακόμη και να ξεκινήσουν μία συζήτηση. Επιπλέον, οι λέξεις «περιοριζόταν» (η γραπτή χρήση) και «σποραδικές» (εμφανίσεις) υποδηλώνουν το χαμηλό γλωσσικό και κοινωνικό κύρος της γλώσσας των νέων κατά τις πρώτες δεκαετίες της εμφάνισής της. Η παραπάνω αντίληψη ενισχύεται από τους χαρακτηρισμούς που εντοπίζονταν στα γραπτά κείμενα που αφορούσαν τη γλώσσα των νέων («ακατανόητη γλώσσα των νέων», «για να καταλαβαίνουν οι γονείς»).

Η αναπαράσταση της γλώσσας των νέων παίρνει μία αντίθετη μορφή στο δεύτερο μισό του κειμένου όπου ο αρθρογράφος αναφέρεται στην αντιμετώπισή τους από τη σύγχρονη κοινωνία. Σύμφωνα με τον αρθρογράφο, η γλωσσική αλλαγή είναι ακόλουθο της κοινωνικής αλλαγής. Συγκεκριμένα, οι νέοι αναπαρίστανται ως μία κοινωνική ομάδα που εξακολουθεί να διαθέτει τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της, αλλά πλέον, αυτά είναι περισσότερο αποδεκτά από τη σύγχρονη κοινωνία («Για τις απανταχού νεανικές (υπο)κουλτούρες, αυτό σημαίνει ότι τρόποι συμπεριφοράς που ήταν παλαιότερα στιγματισμένοι γίνονται σήμερα κοινωνικά αποδεκτοί. Ας σκεφθεί κανείς μονάχα πόσο οι

στάσεις απέναντι στα ανδρικά σκουλαρίκια, τα τατουάζ και τα μακριά μαλλιά άλλαξαν από τους «τεντιμπόηδες» του '60 και τους «ροκάδες» του '70 ως σήμερα». Ως εκ τούτου, η γλώσσα των νέων, ως βασικό χαρακτηριστικό τους, είναι επίσης αποδεκτή και χρησιμοποιείται τόσο από τα ΜΜΕ και τον δημόσιο λόγο, όσο και από τους ίδιους τους ενήλικες, μερικοί εκ των οποίων διατηρούν τη γλώσσα των νέων από τα νεανικά τους χρόνια μέχρι και σήμερα («Τα ΜΜΕ όχι μόνο παρουσιάζουν τη «γλώσσα των νέων» ως μέρος της σύγχρονης γλωσσικής πραγματικότητας, αλλά και προβάλλουν δείγματά της (π.χ. στη διαφήμιση) ως σύμβολα νεανικότητας και νεωτερικότητας. Έτσι η σχέση της σημερινής ελληνικής κοινωνίας με τη «γλώσσα των νέων» είναι πολύ διαφορετική απ' ό,τι πριν από 15 χρόνια»). Η αποδοχή της γλωσσικής και κοινωνικής αλλαγής αποτυπώνεται στο κείμενο καθώς η γλώσσα των νέων αναπαρίσταται από τον αρθρογράφο με τρόπο φυσικό, χωρίς να υποδηλώνεται η ύπαρξη μιας παράξενης κατάστασης. Χαρακτηριστικό παράδειγμα που ενισχύει την παραπάνω θέση αποτελεί η ένταξη λέξεων από τη γλώσσα των νέων στο κοινό νεοελληνικό λεξικό («ένα κομμάτι τους από τη δεκαετία του '80 πέρασε στο κοινό νεοελληνικό λεξιλόγιο της δεκαετίας του '90»).

Από την κοινωνιογλωσσική ανάλυση του κειμένου διαγράφεται η κοινωνική ταυτότητα του αρθρογράφου, η οποία είναι επιφορτισμένη με υψηλό κοινωνικό κύρος και υψηλό μορφωτικό επίπεδο. Ειδικότερα, η χρήση του επεξεργασμένου γλωσσικού κώδικα υποδηλώνει την υψηλή γλωσσική ικανότητα του αρθρογράφου, ο οποίος προσαρμόζει τον λόγο του στο καταστασιακό πλαίσιο της διαδικτυακής εφημερίδας και διατηρεί ένα επίσημο, ή και επιστημονικό, ύφος στο μεγαλύτερο μέρος του κειμένου. Η χρήση του επίσημου ύφους γίνεται από τον συντάκτη του άρθρου συνειδητά προκειμένου να υποδηλώσει την αντικειμενική του στάση, και ως εκ τούτου, να πείσει για την εγκυρότητα των όσων γράφει. Η υψηλή μόρφωση του αρθρογράφου και ο επίσημος και επιστημονικός χαρακτήρας του κειμένου υποδηλώνονται μέσω της ιστορικής αναδρομής και της παράθεσης στοιχείων από την επιστημονική κοινότητα και την κοινωνική ζωή, προκειμένου να δοθεί μία σφαιρική και αντικειμενική ανάλυση για το θέμα της γλωσσικής αλλαγής (π.χ «στη δεκαετία του '80», «Τα πρώτα δημοσιεύματα Τύπου για τη «γλώσσα των νέων» εμφανίστηκαν το 1984-85 (στο «Αντί» και στην «Αυγή»), το πρώτο επιστημονικό άρθρο το 1986 (του Γιώργου Μπαμπινιώτη), το πρώτο δημοσιογραφικό

«γλωσσάρι» το 1988 (στο «Κλικ»)), «Επειτα ήρθαν ο Λάκης Λαζόπουλος και οι «Μικροί Μήτσοι», «Μεταξύ άλλων ο Παναγιώτης Κονδύλης συνοψίζει με τον όρο «μαζική δημοκρατία του μεταμοντέρνου», «Ωστόσο ένα κομμάτι τους από τη δεκαετία του '80 πέρασε στο κοινό νεοελληνικό λεξιλόγιο της δεκαετίας του '90» κ.λπ). Η γλωσσική ικανότητα του αρθρογράφου και η ένταξη του κειμένου στην επικοινωνιακή περίσταση διαγράφεται μέσω της χρήσης οικείου ύφους, κατά περιπτώσεις, όταν επιδιώκει να μειώσει την απόσταση με τον αναγνώστη. Η μείωση της απόστασης με τον αναγνώστη αποτελεί χαρακτηριστικό του δημοσιογραφικού λόγου και αξιοποιείται με σκοπό να γίνει συμπαθής και να πείσει για την εγκυρότητα του λόγου του. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η εισαγωγή του άρθρου με τη φράση «Μια φορά κι έναν καιρό» που παραπέμπει στον τρόπο που ξεκινούν τα λαϊκά παραμύθια. Επίσης, χαρακτηριστικό παράδειγμα υφοποίησης αποτελεί η χρήση της φράσης «Οκτώ ατάκες που «παίζουν»...» η οποία γίνεται συνειδητά για ρητορικούς λόγους. Τέλος, από την κοινωνιογλωσσική ανάλυση προκύπτει η μέση ηλικία του αρθρογράφου, καθώς εξιστορεί τα γεγονότα των προηγούμενων δεκαετιών σαν να τα έχει βιώσει και ο ίδιος και φαίνεται να γνωρίζει το λεξιλόγιο των νέων.

4.4.3 Σημειωτικός άξονας

Η γλωσσολογική και κοινωνιογλωσσολογική αναπαράσταση της γλώσσας των νέων και των ομιλητών της γίνεται συμπληρωματικά μέσα από στοιχεία του σημειωτικού συστήματος. Ο αρθρογράφος αναπαριστά την κοινωνιόλεκτο των νέων μέσα από εικόνες και μέσω της περιγραφής των περιστάσεων χρήσης της που υπονοούν τις συνήθειες της εν λόγω κοινωνικής ομάδας. Συγκεκριμένα, ο αρθρογράφος επισυνάπτει κάτω από τον τίτλο και την υπογραφή του τρεις εικόνες που συσχετίζονται με την κοινωνική ομάδα των νέων και τη γλώσσα τους. Οι εικόνες χρησιμοποιούνται ως αντιπροσωπευτικές των συνηθειών, της γλώσσας και της κουλτούρας των νέων, καθώς απεικονίζεται το παιχνίδι λέξεων «Scrabble», ο μουσικός ιστότοπος «80's server» και οι φράσεις «Ξεκόλλα και έλα να την βρούμε στις 3:00 στην πλατεία. Παίζει καλή φάση». Οι εικόνες, σε συνδυασμό με τον τίτλο του άρθρου, προϋδεάζουν τον αναγνώστη για το θέμα που θα ακολουθήσει καθώς διαθέτουν ως κοινή θεματολογία τους νέους αλλά προέρχονται από διαφορετικές εποχές. Η αναπαράσταση της γλώσσας των νέων και των ομιλητών της μέσω των

συγκεκριμένων εικόνων προσιδιάζει σε μία κοινωνική ομάδα που αρέσκεται σε παιχνίδια γλωσσικής επινόησης, ακούει τη μουσική της εποχής, χρησιμοποιεί ένα ειδικό λεξιλόγιο στα γραπτά μηνύματα και διασκεδάζει τις νυχτερινές ώρες. Η αναπαράσταση των νέων μέσω της πρώτης και της τελευταίας εικόνας υποδηλώνει ότι πρόκειται για μια κοινωνική ομάδα χαμηλού κύρους με περιορισμένες γλωσσικές ικανότητες, που διασκεδάει με την επινόηση νέων λέξεων και δημιούργησε μία δική της γλώσσα.

Η σημειωτική αναπαράσταση των νέων στην παλαιότερη εποχή πραγματώνεται από τις πρώτες γραμμές του κειμένου όπου ο αρθρογράφος αναφέρει τις περιστάσεις χρήσης της κοινωνιολέκτου των νέων παραθέτοντας παραδείγματα (π.χ «ένα λεξιλόγιο για να μιλάνε για τα κέφια τους (τη βρίσκω, στα χάι μας, πήρα ανάποδες), να εξιστορούν τις πράξεις τους (του την είπα, ξεσαλώσαμε) και να κατονομάζουν ανθρώπους γύρω τους (τζατζεμένος, τύπισσα). Για να χαιρετάνε φίλους και γνωστούς (κολλητέ, μεγάλε, ρε άτομα) και να ελέγχουν την κατάσταση (κούλαρε, ξεκόλλα). Για να ανοίγουν την κουβέντα και να οργανώνουν την αφήγησή τους (και καλά, κι έτσι). Για να αξιολογούν ό,τι τους αρέσει (αστέρι, αφασία, και γαμώ τα παιδιά, πολύ φάση, χάσιμο) ή δεν τους αρέσει (ξενέρωμα, πατάτα)»). Οι συνήθειες των νέων, όπως αναφέρονται παραπάνω, υπονοούν ότι επρόκειτο για μια κοινωνική ομάδα που εκδηλώνει τα θετικά και αρνητικά συναισθήματά της με έντονο τρόπο, αρέσκεται στη διασκέδαση, εμπλέκεται συχνά σε καυγάδες και έχει εφεύρει μία δική της γλώσσα για να εκφράζει όλα τα παραπάνω. Αντιθέτως, η σημειωτική αναπαράσταση των νέων και της γλώσσας τους στη σύγχρονη εποχή υποδηλώνει τη διαφορετική στάση απέναντί τους καθώς η γλώσσα τους χαρακτηρίζεται ως «σύμβολο νεότητας και νεωτερικότητας», υποδηλώνοντας ότι στη σημερινή αντιμετωπίζονται εποχή ως μία κοινωνική ομάδα που έχει πολλά να προσφέρει στη σύγχρονη κοινωνία.

4.4.4 Ιδεολογικός άξονας

Η γλωσσολογική και κοινωνιολογική αναπαράσταση της κοινωνιολέκτου των νέων, σε συνδυασμό με τα σημειωτικά συστήματα που αξιοποιούνται συμβάλλουν στην κατάρριψη της παραδοσιακής ηγεμονικής γλωσσικής ιδεολογίας σύμφωνα με την οποία

η γλώσσα των νέων αποτελεί μία κοινωνιόλεκτο ακατανόητη και επικίνδυνη για την ελληνική γλώσσα. Λαμβάνοντας υπόψη ότι στόχος του άρθρου είναι να δείξει τη γλωσσική και κοινωνική αλλαγή, η αναπαράσταση των νέων και της γλώσσας τους γίνεται με αντικειμενικό τρόπο και στους τρεις άξονες ανάλυσης, αποτυπώνοντας την γλωσσική και κοινωνική κουλτούρα που διατηρούσαν οι νέοι τα παλαιότερα χρόνια, καθώς και τα νέα δεδομένα της σύγχρονης κοινωνιογλωσσικής πραγματικότητας. Ως εκ τούτου, παρόλο που ο αρθρογράφος δεν επιδιώκει να αναπαραγάγει τη στερεοτυπική αντίληψη για τους νέους των προηγούμενων δεκαετιών, μέσα από την εξιστόρηση των παλαιών δεδομένων αυτή αναπαράγεται.

Ωστόσο, από την γλωσσολογική και κοινωνιογλωσσολογική ανάλυση προκύπτει η κατάρριψη της ηγεμονικής ιδεολογίας για τη γλώσσα των νέων και τους ομιλητές της στη σύγχρονη εποχή. Τα γλωσσικά στοιχεία και η κοινωνιογλωσσική αναπαράσταση της σύγχρονης κοινωνίας, με τα παραδείγματα χρήσης της γλώσσας των νέων, καταρρίπτουν την ιδεολογία ότι οι νέοι αποτελούν μία χαμηλού κύρους κοινωνική ομάδα που μιλά μία ακατανόητη γλώσσα και υιοθετεί μία μη αποδεκτή υποκουλτούρα. Αντιθέτως, ενισχύεται η ιδεολογία ότι η κουλτούρα των νέων και η γλώσσα τους, στη σύγχρονη εποχή, είναι αποδεκτές, οικείες και κατανοητές από την πλειοψηφία των ανθρώπων και δίνουν μία ευχάριστη και νεανική χροιά στην καθημερινότητα των ενηλίκων. Τέλος, καταρρίπτεται η ιδεολογία σύμφωνα με την οποία το φαινόμενο της γλωσσικής αλλαγής αποτελεί ένα δυσάρεστο γεγονός που πρέπει να αναστραφεί, καθώς προβάλλεται ως φυσική εξέλιξη των κοινωνικών πραγμάτων, όπως συνέβη και στο παρελθόν με τη γλώσσα της πιάτσας.

5. Διδακτική πρόταση στο πλαίσιο των Πολυγραμματισμών

Σε αυτή την ενότητα θα επιχειρηθεί η διδακτική αξιοποίηση του άρθρου στο πλαίσιο του Κριτικού Γραμματισμού αξιοποιώντας το μοντέλο των Πολυγραμματισμών, με στόχο την εξοικείωση των μαθητών Γυμνασίου με το κειμενικό είδος και την ανάπτυξη της κριτικής γλωσσικής επίγνωσης. Ειδικότερα, η αξιοποίηση του άρθρου στο γλωσσικό μάθημα θα δώσει στους μαθητές την ευκαιρία να εξοικειωθούν με τα βασικά χαρακτηριστικά του, καθώς και να εντοπίσουν τα στοιχεία και τις τεχνικές του δημοσιογραφικού λόγου που αξιοποιούνται στα εν λόγω κείμενα μαζικής κουλτούρας. Επιπλέον, θα εξοικειωθούν με τον εντοπισμό των κοινωνιογλωσσικών και σημειωτικών στοιχείων που συμβάλλουν στην διαμόρφωση στάσεων και αντιλήψεων για τις γλωσσικές ποικιλίες και τους ομιλητές τους, ώστε να κατανοήσουν ότι τα γλωσσικά στοιχεία είναι δηλωτικά των κοινωνικών παραμέτρων και συμβάλλουν στην κατασκευή ταυτοτήτων. Επίσης, οι μαθητές θα ασκηθούν στην κριτική ερμηνεία των κειμένων και την ανίχνευση των στερεοτύπων και ιδεολογιών για τις γλωσσικές ποικιλίες που αναπαράγονται μέσω γλωσσικών μηχανισμών και σημειωτικών συστημάτων σε συνάρτηση με την επικοινωνιακή περίσταση. Τέλος, οι μαθητές θα προβληματιστούν σχετικά με τις στάσεις απέναντι στη γλωσσική ποικιλότητα καθώς και με τον τρόπο που αυτές αναπαρίστανται με φυσικό τρόπο στο δημόσιο λόγο.

Η διδακτική πρόταση απευθύνεται σε μαθητές της γ' τάξης του Γυμνασίου. Ως διδακτικό υλικό θα χρησιμοποιηθεί το 1^ο κείμενο που αναλύθηκε στην προηγούμενη ενότητα, με τίτλο «*Η απαξίωση και ο εξοστρακισμός της ελληνικής Γλώσσας και η απίστευτη ξενομανία*» το οποίο μιλά για το φαινόμενο της γλωσσικής αλλαγής, με την εισροή ξένων λέξεων και την υιοθέτηση της γλώσσας των νέων, θίγοντας ως υπαίτιους τους νέους και τα δημόσια πρόσωπα της τηλεόρασης. Το άρθρο επιλέχθηκε για διδακτική αξιοποίηση στο πλαίσιο των Πολυγραμματισμών καθώς πρόκειται για ένα επίκαιρο κείμενο μαζικής κουλτούρας που δημοσιεύτηκε πρόσφατα στη γνωστή διαδικτυακή εφημερίδα «ΠΡΩΤΟ ΘΕΜΑ», και ως εκ τούτου, πολλοί μαθητές θα μπορούσαν να το έχουν συναντήσει στην καθημερινότητά τους. Επίσης, το κείμενο επιλέχθηκε καθώς πραγματεύεται επίκαιρα γλωσσικά ζητήματα που αφορούν την ηλικιακή ομάδα των ίδιων και απασχολούν τόσο την επιστημονική κοινότητα όσο και κάθε ομιλητή της ελληνικής γλώσσας. Επιπλέον, το

κείμενο επιλέχθηκε καθώς αποτελεί άρθρο σχολιογραφικού δημοσιογραφικού λόγου, στο οποίο εκφράζεται η προσωπική άποψη του αρθρογράφου, προσφέροντας ποικίλα γλωσσικά και κοινωνιογλωσσικά στοιχεία για την αναπαράσταση της γλώσσας των νέων και του δημόσιου λόγου της τηλεόρασης, και κατ' επέκταση, της σύγχρονης γλωσσικής και κοινωνικής πραγματικότητας. Η ανάλυση του άρθρου θα δώσει στους μαθητές τη δυνατότητα να εντοπίσουν τις γλωσσικές επιλογές του συντάκτη που χρησιμοποιούνται προκειμένου να επιτευχθούν οι στόχοι του και συμβάλλουν στην οικοδόμηση της ταυτότητάς του, να ανιχνεύσουν τα στοιχεία που αναπαράγουν στερεοτυπικές ιδεολογίες για τις συγκεκριμένες κοινωνικές ομάδες και τη γλώσσα τους και να ασκήσουν την κριτική τους.

Το μοντέλο των Πολυγραμματισμών θα εφαρμοστεί συνδυαστικά με την ομαδοσυνεργατική μέθοδο διδασκαλίας. Στο πλαίσιο της ομαδοσυνεργατικής μεθόδου προτείνεται η δημιουργία μικρών ανομοιογενών ομάδων για την πραγματοποίηση των δραστηριοτήτων. Η ομαδοσυνεργατική μέθοδος θα αξιοποιηθεί καθώς αποτελεί μία μαθητοκεντρική προσέγγιση που δίνει στους μαθητές τη δυνατότητα να εμπλακούν ενεργά στην εκπαιδευτική διαδικασία, αναλαμβάνοντας ρόλους και καθήκοντα στο πλαίσιο των ομάδων εργασίας. Επιπλέον, συμβάλλει στην ανάπτυξη της συνεργατικότητας, της διαλλακτικότητας και της διαπραγμάτευσης προκειμένου να επιτευχθεί ένας κοινός σκοπός (Ματσαγγούρας, 2000, όπως αναφ. στο Φτερνιάτη κ.α. 2016).

Ακολουθεί η διδακτική πρόταση αξιοποιώντας τις τέσσερις φάσεις του Σχεδίου (*Design*) στο πλαίσιο των Πολυγραμματισμών:

Τοποθετημένη Πρακτική

Στο πρώτο στάδιο εφαρμογής του μοντέλου των Πολυγραμματισμών επιδιώκεται η διερεύνηση των εξωσχολικών ενδιαφερόντων των μαθητών καθώς και της καθημερινής τους εμπειρίας, προκειμένου να αξιοποιηθούν αντίστοιχα κείμενα κατά τη διδακτική πράξη. Το άρθρο που επιλέχθηκε για την παρούσα διδακτική πρόταση αντλήθηκε από τη γνωστή διαδικτυακή εφημερίδα «ΠΡΩΤΑ ΘΕΜΑ», που πιθανόν να χρησιμοποιούν και οι

ίδιοι οι μαθητές ή άτομα του κοντινού τους περιβάλλοντος για να ενημερώνονται. Επιπλέον, σχετικά με τη θεματολογία του άρθρου, οι μαθητές είναι οι άμεσα ενδιαφερόμενοι καθώς αναφέρεται στη γλώσσα των νέων και τους ομιλητές της και τίγονται ζητήματα κοινωνικών και γλωσσικών ταυτοτήτων της εν λόγω κοινωνικής ομάδας. Αυτό σημαίνει ότι οι μαθητές που γνωρίζουν τη γλώσσα των νέων είναι πιθανό να χρησιμοποιούν τις ξένες λέξεις και τους νεολογισμούς που αναφέρονται στο κείμενο. Τέλος, το άρθρο αναφέρεται σε πρόσωπα της τηλεόρασης και στον αθλητισμό, θέματα που ενδεχομένως απασχολούν τους μαθητές καθώς αποτελούν μέρος της καθημερινότητάς τους.

Στην πρώτη φάση του μοντέλου των Πολυγραμματισμών επιδιώκεται να διερευνηθούν τα ενδιαφέροντα και οι εμπειρίες των μαθητών όσον αφορά τη χρήση των διαδικτυακών πηγών ενημέρωσης και τη γλώσσα των νέων. Συγκεκριμένα, ο εκπαιδευτικός μπορεί να διερευνήσει τα ενδιαφέροντα και τις προϋπάρχουσες γνώσεις των μαθητών σχετικά με τις διαδικτυακές πηγές ενημέρωσης μέσα από ερωτήσεις όπως:

- *Ποια μέσα χρησιμοποιείτε για να ενημερώνεστε για κοινωνικά θέματα;*
- *Χρησιμοποιείτε το διαδίκτυο ως πηγή ενημέρωσης;*
- *Τι είδους ειδήσεις / άρθρα σας ενδιαφέρουν περισσότερο;*
- *Ποιες ιστοσελίδες ενημέρωσης γνωρίζετε και πώς μάθατε για αυτές;*
- *Ποια είναι η γνώμη σας για την εγκυρότητα των διαδικτυακών πηγών ενημέρωσης;*

Στη συνέχεια, ο εκπαιδευτικός καλείται να διερευνήσει τις εμπειρίες και τις αντιλήψεις των μαθητών σχετικά με τη γλωσσική ποικιλότητα εστιάζοντας στη γλώσσα των νέων και την σύγχρονη καθομιλουμένη της τηλεόρασης. Ενδεικτικές ερωτήσεις είναι οι εξής:

- *Ποιες γλωσσικές ποικιλίες έχετε συναντήσει στο διαδίκτυο;*
- *Πώς αναπαρίστανται οι γλωσσικές ποικιλίες στο διαδίκτυο;*
- *Παρακολουθείτε εκπομπές / αθλητικούς αγώνες στην τηλεόραση;*
- *Τι παρατηρείτε στη γλώσσα που χρησιμοποιούν τα τηλεοπτικά πρόσωπα;*

- *Κατανοείτε τις ξένες λέξεις που χρησιμοποιούνται σήμερα από τους νέους ή από τα πρόσωπα της τηλεόρασης;*

Ύστερα, ο εκπαιδευτικός παρουσιάζει στους μαθητές το άρθρο που πρόκειται να μελετηθεί και ένας μαθητής αναλαμβάνει να το διαβάσει δυνατά. Προτείνεται το άρθρο να προβάλλεται στον προτζέκτορα ώστε οι μαθητές να μπορούν να βλέπουν τα σημειωτικά συστήματα, καθώς και να ανατρέχουν σε παλιά σημεία του κειμένου.

Ανοιχτή διδασκαλία

Στη δεύτερη φάση εφαρμογής του μοντέλου των Πολυγραμματισμών γίνεται επεξεργασία των δομικών και γλωσσικών στοιχείων που συμβάλλουν στη σύσταση του άρθρου. Αρχικά, ο εκπαιδευτικός αναφέρεται στο κειμενικό είδος του άρθρου και τη γλωσσική ποικιλότητα και συζητά με τους μαθητές τις σχετικές έννοιες (π.χ κειμενικό είδος, γλωσσική ποικιλία, κοινωνιόλεκτος, γλώσσα των νέων, λειτουργικές ποικιλίες κ.λπ). Στη συνέχεια, οι μαθητές χωρίζονται σε ομάδες των 4-5 ατόμων. Κάθε ομάδα έχοντας μπροστά της το άρθρο, καλείται να εντοπίσει τα δομικά χαρακτηριστικά του άρθρου, τις γλωσσικές ποικιλίες που υπάρχουν στο κείμενο, καθώς και τα χαρακτηριστικά τους, αναφέροντας παραδείγματα.

Αφού οι μαθητές επεξεργαστούν τις σχετικές έννοιες και εντοπίσουν τα δομικά χαρακτηριστικά του άρθρου και τις γλωσσικές ποικιλίες του κειμένου, τίθενται ερωτήσεις που αφορούν τους ίδιους τους μαθητές και συσχετίζονται με το αν οι ίδιοι χρησιμοποιούν αυτές τις γλωσσικές ποικιλίες και αν είναι σε θέση να επικοινωνήσουν επαρκώς με άτομα που τις χρησιμοποιούν. Με αυτόν τον τρόπο, ο εκπαιδευτικός μπορεί να επιβεβαιωθεί ότι οι μαθητές έχουν κατανοήσει τις έννοιες που επεξεργάστηκαν αλλά και να μάθει περισσότερα στοιχεία για την κοινωνική και γλωσσική τους καθημερινότητα. Ενδεικτικές ερωτήσεις που θα μπορούσε να θέσει ο εκπαιδευτικός στους μαθητές είναι οι εξής:

- *Κατανοείτε πλήρως το λεξιλόγιο των κοινωνιολέκτων (π.χ «φλεξ», «κριντζ», «τρώω πακέτο» κ.λπ) που αναφέρεται στο κείμενο;*

- Χρησιμοποιείτε στην καθημερινότητά σας τις γλωσσικές ποικιλίες που αναφέρονται στο κείμενο;
- Γνωρίζετε άτομα που χρησιμοποιούν αυτές τις γλωσσικές ποικιλίες στην καθημερινότητά τους;
- Που συναντάτε συνήθως αυτές τις γλωσσικές ποικιλίες (π.χ σε βιβλία, στην τηλεόραση, στα μέρη που συχνάζετε, στα γραπτά μηνύματα κ.λπ);

Κριτική Πλαισίωση

Στην τρίτη φάση της εφαρμογής του μοντέλου των Πολυγραμματισμών επιδιώκεται οι μαθητές να εντοπίσουν τα κοινωνιογλωσσικά στοιχεία του άρθρου που συμβάλλουν στην κατασκευή νοημάτων και ταυτοτήτων και να τα ερμηνεύσουν κριτικά. Σε αυτό το πλαίσιο, οι μαθητές καλούνται να λάβουν υπόψιν τους παράγοντες, όπως τον στόχο του αρθρογράφου και το καταστασιακό πλαίσιο της διαδικτυακής εφημερίδας. Σε κοινωνιογλωσσικό επίπεδο, οι μαθητές καλούνται να εντοπίσουν τα γλωσσικά στοιχεία και τους σημειωτικούς κώδικες που χρησιμοποιούνται από τον αρθρογράφο για να επιτευχθεί ο στόχος του, τα οποία συμβάλλουν στην αναπαραγωγή ιδεολογιών για τις κοινωνιολέκτους που αναφέρονται στο άρθρο και τους ομιλητές τους.

Αρχικά, κάνουμε με τους μαθητές μία συζήτηση σχετικά με το ιδεολογικό περιεχόμενο του άρθρου και τον στόχο του συντάκτη. Στη συνέχεια, οι μαθητές, διατηρώντας τις ομάδες που δημιούργησαν στο προηγούμενο στάδιο, καλούνται να αναζητήσουν κοινωνιογλωσσικά στοιχεία που χρησιμοποιούνται για την αναπαράσταση των νέων και των τηλεοπτικών προσώπων, και της γλώσσας τους αντίστοιχα. Σε αυτό το πλαίσιο, αναζητούνται στοιχεία όπως τα αξιολογικά σχόλια, η χρήση ουσιαστικών και επιθέτων, στοιχεία υφοποίησης κ.λπ. Αφού εντοπιστούν τα παραπάνω, ζητείται από τους μαθητές να εντοπίσουν τα κοινωνιογλωσσικά στοιχεία που οικοδομούν την ταυτότητα του αρθρογράφου. Στη συνέχεια, γίνεται συζήτηση σχετικά με το αν επιτεύχθηκε ο στόχος του αρθρογράφου, καθώς και το ρόλο που διαδραματίζουν κοινωνιογλωσσικές του επιλογές σε αυτό. Τέλος, οι μαθητές καλούνται να ερμηνεύσουν κριτικά τα

κοινωνιογλωσσικά στοιχεία και να εντοπίσουν τις ιδεολογίες που προωθούνται μέσω αυτών. Σε αυτό το στάδιο εφαρμογής του μοντέλου των Πολυγραμματισμών ο εκπαιδευτικός μπορεί να θέσει στους μαθητές ερωτήσεις όπως:

- *Πώς αναπαρίστανται οι νέοι / τα τηλεοπτικά πρόσωπα από τον αρθρογράφο;*
- *Ποιες ιδεολογίες προωθούνται σχετικά με την κοινωνική και γλωσσική ταυτότητα των νέων / τηλεοπτικών προσώπων;*
- *Πιστεύετε ότι το επίσημο ύφος του κειμένου (και τα στοιχεία που το συντελούν) αυξάνει την κοινωνική απόσταση του αρθρογράφου από τις εν λόγω κοινωνικές ομάδες;*
- *Θεωρείτε ότι η επιλογή του άρθρου ως κειμενικό είδος και το μέσο προώθησης (διαδικτυακή εφημερίδα) επηρεάζει τη διαμόρφωση αντικειμενικής άποψης από τους αναγνώστες;*
- *Ποια ιδεολογία προωθείται σχετικά με τις κοινωνιολέκτους; Συμφωνείτε με την άποψη ότι οι γλωσσικές ποικιλίες είναι κοινωνικά υποδεέστερες από την πρότυπη ποικιλία και αποτελούν κίνδυνο για το μέλλον της ελληνικής γλώσσας;*

Μετασχηματισμένη Πρακτική

Στο τελευταίο στάδιο εφαρμογής του μοντέλου των Πολυγραμματισμών επιδιώκεται οι μαθητές να μεταφέρουν και να εντάξουν το κείμενο σε ένα νέο επικοινωνιακό πλαίσιο. Σε αυτή τη φάση οι μαθητές διατηρούν τις ομάδες που δημιούργησαν στα προηγούμενα στάδια. Αρχικά, ο εκπαιδευτικός χωρίζει το άρθρο σε τέσσερα ή πέντε μέρη, ώστε κάθε ομάδα μαθητών να εργαστεί πάνω σε ένα κομμάτι του άρθρου. Οι μαθητές καλούνται να διαβάσουν προσεκτικά το κείμενο που τους έχει ανατεθεί και να το ξαναγράψουν διατηρώντας μία πιο αντικειμενική οπτική και μία απόσταση. Διευκρινίζεται στους μαθητές ότι για να το πετύχουν θα χρειαστεί ενδεχομένως να αντικαταστήσουν ή να παραλείψουν λέξεις και φράσεις από το πρωτότυπο κείμενο. Στόχος αυτής της δραστηριότητας είναι να αντιληφθούν οι μαθητές το ρόλο των γλωσσικών και κοινωνιογλωσσικών στοιχείων στην κατασκευή νοημάτων και ιδεολογιών. Στη συνέχεια,

κάθε ομάδα παρουσιάζει το νέο κείμενο στις άλλες ομάδες ώστε να γίνει η σύγκριση των νοημάτων και των ιδεολογιών που δημιουργούνται μέσω της γλώσσας.

Έπειτα, οι ομάδες αντλώντας από το λεξιλόγιο των κοινωνιολέκτων των νέων, της πιάτσας και της τηλεόρασης καλούνται να δημιουργήσουν ένα διάλογο και να τον δραματοποιήσουν στην τάξη. Κάθε ομάδα, αναλαμβάνει να τοποθετήσει τον διάλόγο της στο αντίστοιχο επικοινωνιακό πλαίσιο. Ενδεικτικά, ο εκπαιδευτικός προτείνει στους μαθητές να τοποθετήσουν τον διάλογο σε μια πλατεία, σε ένα σουπερμάρκετ, σε ένα πνευματικό κέντρο κ.λπ. Στη συνέχεια, γίνεται συζήτηση σχετικά με τις γλωσσικές επιλογές τους, τον ενδυματολογικό κώδικα που θα επέλεγαν κ.λπ. Στόχος αυτής της δραστηριότητας είναι να αντιληφθούν τα παιδιά τις συνειδητές και μη συνειδητές γλωσσικές και κοινωνιογλωσσικές επιλογές τους προκειμένου να συμβαδίζουν κοινωνιογλωσσικά με την κοινωνικοπολιτισμική και την επικοινωνιακή περίσταση.

6. Συμπεράσματα – Συζήτηση

Στην παρούσα εργασία μελετήθηκε το άρθρο ως κειμενικό είδος και η κοινωνιογλωσσική αναπαράσταση των γλωσσικών ποικιλιών σε τέσσερα (4) άρθρα που αντλήθηκαν από το διαδίκτυο. Η κοινωνιογλωσσική ανάλυση επικεντρώθηκε στους τέσσερις άξονες ανάλυσης που προτείνει η Στάμου (2012) για την δευτερογενή αναπαράσταση των γλωσσικών ποικιλιών σε κείμενα μαζικής κουλτούρας, και εξετάστηκαν οι περιπτώσεις αξιοποίησης του «ομιλιακού ύφους» (Coupland, 2007). Ειδικότερα, εξετάστηκε γλωσσικό υλικό της πρότυπης γλώσσας, των κοινωνιολέκτων των νέων και της πιάτσας, της κρητικής και της κυπριακής διαλέκτου, καθώς και της διανθισμένης με αγγλικά στοιχεία γλώσσας της τηλεόρασης. Εξετάστηκαν τα γλωσσικά στοιχεία που αξιοποιούνται από τους συντάκτες των άρθρων, τα οποία είναι δηλωτικά του τρόπου ομιλίας συγκεκριμένων κοινωνικών ομάδων και αποτελούν κειμενικά εναύσματα που συνδέουν τις εν λόγω κοινωνικές ομάδες με συγκεκριμένα κοινωνικά χαρακτηριστικά. Επίσης, εξετάστηκαν τα κοινωνιογλωσσολογικά στοιχεία που συμβάλλουν στην αναπαράσταση των γλωσσικών ποικιλιών και των ομιλητών τους, σε συνάρτηση με βασικές κοινωνικές παραμέτρους και το καταστασιακό πλαίσιο στο οποίο τοποθετείται

κάθε άρθρο. Σε κοινωνιογλωσσολογικό επίπεδο εξετάστηκαν και τα αξιολογικά σχόλια των συντακτών των άρθρων, καθώς και οι περιπτώσεις «υφοποίησης» (Coupland, 2001), σε συνάρτηση με τους σκοπούς των αρθρογράφων. Επιπλέον, αναλύθηκαν τα στοιχεία του σημειωτικού συστήματος που αξιοποιήθηκαν για την αναπαράσταση των γλωσσικών ποικιλιών (όπως εικόνες, συνήθειες συγκεκριμένων κοινωνικών ομάδων, σημεία στίξης κ.λπ). Εξετάστηκε, επίσης, ο συνδυασμός των γλωσσολογικών, κοινωνιογλωσσολογικών και σημειωτικών στοιχείων προκειμένου να αναδειχθεί ο ιδεολογικός ρόλος των κειμένων και τα στερεότυπα που, ενδεχομένως, αναπαράγονται μέσω της γλώσσας. Επίσης, εξετάστηκαν τα κοινωνιογλωσσικά χαρακτηριστικά που συμβάλλουν στη δόμηση των ταυτοτήτων των αρθρογράφων. Δεδομένου ότι σκοπός της παρούσας εργασίας είναι να αναδείξει τις δυνατότητες του κειμενικού είδους του άρθρου στο πλαίσιο της κριτικής γλωσσικής διδασκαλίας, επιχειρήθηκε η δημιουργία μίας διδακτικής πρότασης βασισμένης στο ερευνητικό υλικό που χρησιμοποιήθηκε, με βάση το μοντέλο των Πολυγραμματισμών (Kalantzis & Cope, 2000).

Από την ανάλυση προέκυψε ότι στα άρθρα που αντλούνται από διαδικτυακές πηγές εντοπίζονται γλωσσικά και κοινωνιογλωσσικά στοιχεία και σημειωτικοί κώδικες που με λανθάνοντα τρόπο συμβάλλουν στην αναπαραγωγή των ηγεμονικών γλωσσικών ιδεολογιών και στερεοτύπων για τις γλωσσικές ποικιλίες και τους ομιλητές τους, καθιστώντας το κειμενικό είδος του άρθρου ως σημαντικό εργαλείο αξιοποίησης στο πλαίσιο της κριτικής γλωσσικής εκπαίδευσης. Συγκεκριμένα, η κυρίαρχη ιδεολογία ότι η γλώσσα των νέων αποτελεί μία κοινωνική ποικιλία χαμηλού κύρους από την οποία απειλείται το μέλλον της ελληνικής γλώσσας, καθώς και η αντίληψη ότι η εισροή ξενικών λέξεων στο ελληνικό λεξιλόγιο αποτελεί μία προβληματική κατάσταση που χρήζει επίλυσης, αναπαράγεται στο πρώτο άρθρο που αναλύθηκε. Συνεπώς, αναπαράγεται και η κυρίαρχη ιδεολογία που αποδίδει στην κοινωνική ομάδα των νέων χαμηλό κοινωνικό κύρος και χαμηλό μορφωτικό επίπεδο, χωρίς εκλεπτυσμένους τρόπους και συνήθειες και αδυναμία χρήσης της πρότυπης ποικιλίας. Με όμοιο τρόπο, αναπαράγεται στο ίδιο άρθρο η αντίληψη για τη γλώσσα που χρησιμοποιείται από τα τηλεοπτικά πρόσωπα. Αναφορικά με την κοινωνική ομάδα των νέων και τη γλώσσα τους, η κυρίαρχη αντίληψη καταρρίπτεται στο τέταρτο άρθρο που αναλύθηκε, υπό την έννοια

ότι η αναπαράσταση των νέων γίνεται με αντικειμενικό τρόπο και η γλωσσική αλλαγή παρουσιάζεται περισσότερο φυσικοποιημένη, παρά ως μία προβληματική κατάσταση. Ειδικότερα, στο πρώτο μισό του τέταρτου άρθρου παρουσιάζεται η γλώσσα των νέων της παλαιότερης εποχής, επιβεβαιώνοντας την κυρίαρχη ιδεολογία για την κουλτούρα των νέων. Ωστόσο, εδώ η επιβεβαίωση της κυρίαρχης ιδεολογίας για τους νέους γίνεται συνειδητά στο πλαίσιο της ιστορικής αναδρομής και δεν αποτελεί στόχο του αρθρογράφου. Αντιθέτως, στόχος είναι η αντικειμενική αναπαράσταση των ιστορικών γλωσσικών δεδομένων προκειμένου να γίνει αντιληπτό ότι η γλωσσική αλλαγή αποτελεί φυσική απόρροια της κοινωνικής αλλαγής.

Από την κοινωνιογλωσσική ανάλυση του δεύτερου κειμένου προέκυψε ότι αναπαράγεται η κυρίαρχη αντίληψη για τα χαρακτηριστικά της τυπικής κρητικής ταυτότητας, στην οποία αποδίδεται αρρενωπότητα και ανδροπρέπεια (Παπαγεωργίου, 2023). Προέκυψε, επίσης, ότι καταρρίπτεται η κυρίαρχη ιδεολογία που τοποθετεί την πρότυπη ποικιλία στην κορυφή της γλωσσικής ιεραρχίας, καθώς η κρητική διάλεκτος αναπαρίσταται ως σύμβολο υψηλού πολιτισμού και κουλτούρας. Χαρακτηριστική είναι η χρήση των κειμενικών εναυσμάτων και των αξιολογικών σχολίων σε όλη την έκταση του κειμένου, καθώς και η αναφορά στα κρητικά πολιτισμικά στοιχεία (όπως μαντινάδες, κρητική λογοτεχνία, ριζίτικα, τρόπος ζωής των Κρητικών κ.λπ) τα οποία συμβάλλουν στην αναγωγή της κρητικής ταυτότητας σε σύμβολο υψηλού κοινωνικού και πολιτισμικού κύρους. Επίσης, προέκυψε ότι η χρήση κρητικών διαλεκτικών στοιχείων και οικείου ύψους στο καταστασιακό πλαίσιο της κρητικής διαδικτυακής εφημερίδας αποτελούν τεχνικές πειθούς του αρθρογράφου προκειμένου να επιτευχθεί ο στόχος του, υποδηλώνοντας βασικά στοιχεία της κοινωνικής του ταυτότητας.

Η αντίληψη ότι η χρήση της διαλεκτικής ποικιλίας ευνοεί την ανάδειξή της ως σύμβολο πολιτισμού επιβεβαιώνεται και μέσω της ανάλυσης του τρίτου άρθρου. Συγκεκριμένα, η χρήση της κυπριακής διαλέκτου σε όλη την έκταση του άρθρου υποδηλώνει το πολιτισμικό της υπόβαθρο και την ικανοποίηση του συντάκτη του άρθρου για την κυπριακή του καταγωγή. Ωστόσο, η κοινωνιογλωσσική αναπαράσταση της κυπριακής διαλέκτου αναπαράγει την ηγεμονική ιδεολογία που θεωρεί τις διαλεκτικές ποικιλίες ως κατώτερες της πρότυπης (Ντίνας, 2013: 270), καθώς τίγεται το ζήτημα της

συστηματοποίησής της και του αναγκαστικού δανεισμού του ελληνικού αλφάβητου. Επίσης, από την ανάλυση προέκυψε ότι χρήση της διαλεκτικής ποικιλίας και του οικείου ύφους σε συνάρτηση με το καταστασιακό πλαίσιο του κυπριακού ιστολογίου γίνεται συνειδητά, προκειμένου να αφυπνισθεί το εθνικό συναίσθημα του Κυπριακού κοινού, υποδηλώνοντας στοιχεία για την ταυτότητα του αρθρογράφου.

Η παρούσα εργασία αποτέλεσε μία προσπάθεια να αναδειχθούν οι δυνατότητες του άρθρου ως κειμενικό είδος για την αξιοποίησή του μέσα από το πρόγραμμα του κριτικού γραμματισμού. Ως εκ τούτου, στο τελευταίο μέρος της παρούσας εργασίας προτάθηκε η διδακτική αξιοποίηση του πρώτου άρθρου που αναλύθηκε, σε μια προσπάθεια καλλιέργειας της κριτικής γλωσσικής επίγνωσης των μαθητών Γυμνασίου, αξιοποιώντας το μοντέλο των Πολυγραμματισμών. Η διδακτική αξιοποίηση του άρθρου στο γλωσσικό μάθημα αποτελεί τη γενικότερη πρόταση της παρούσας εργασίας, η οποία οδήγησε στην κοινωνιογλωσσική ανάλυση των άρθρων σε μια προσπάθεια διερεύνησης του τρόπου αξιοποίησής του. Μέσα από την κοινωνιογλωσσική ανάλυση των άρθρων προέκυψαν οι στάσεις και οι ιδεολογίες για τις γλωσσικές ποικιλίες που υποστηρίζονται ή υποδηλώνονται στα άρθρα του διαδικτυακού τύπου. Ωστόσο, για την παρούσα εργασία αξιοποιήθηκε ένα δείγμα τεσσάρων άρθρων, δημιουργώντας το ενδιαφέρον για μελλοντική ποσοτική έρευνα ή ανάλυση μεγαλύτερου δείγματος διαδικτυακών άρθρων που πραγματεύονται ζητήματα γλωσσικής ποικιλότητας, ώστε να σχηματιστεί μία αντικειμενικότερη εικόνα για τις στάσεις των αρθρογράφων στο εν λόγω θέμα, καθώς και τα κοινωνιογλωσσικά στοιχεία που αξιοποιούνται βάσει των στόχων τους. Τέλος, σημαντική θα ήταν η αξιοποίηση των άρθρων που αναλύθηκαν στην εκπαιδευτική διαδικασία και η υιοθέτηση από τους εκπαιδευτικούς πρακτικών που προωθούν την κριτική γλωσσική επίγνωση των μαθητών, μέσα από την εργασία πάνω σε πολυτροπικά κείμενα που συναντώνται στην καθημερινότητα των μαθητών.

7. Βιβλιογραφία

Ανδρουτσόπουλος, Γ. (2001). «Γλώσσα των Νέων». Στο Χριστίδης Α.-Φ. (επιμ.), *Εγκυκλοπαιδικός Οδηγός για τη Γλώσσα*. Θεσσαλονίκη: Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας, 108-113.

Αρχάκης, Α. & Τσάκωνα, Β. (2010). «Προσεγγίζοντας τον Κριτικό Γραμματισμό μέσα από το Πρίσμα της Αφήγησης». Στο *Μελέτες για την Ελληνική Γλώσσα*, 30, 112-122.

Αρχάκης, Α. & Κονδύλη, Μ. (2011). *Εισαγωγή σε Ζητήματα Κοινωνιογλωσσολογίας* (3^η έκδοση). Αθήνα: Νήσος.

Αρχάκης, Α. & Τσάκωνα, Β. (2011). *Ταυτότητες, Αφηγήσεις και Γλωσσική Εκπαίδευση*. Αθήνα: Εκδόσεις Πατάκη.

Αρχάκης, Α. (2013). *Γλωσσική διδασκαλία και σύσταση των κειμένων*. Αθήνα: Πατάκης.

Αρχάκης, Α. (2014). «Αφηγηματικά Είδη». Στο Μ. Γεωργαλίδου, Μ. Σηφianού & Β. Τσάκωνα (επίμ.), *Ανάλυση Λόγου. Θεωρία και Εφαρμογές*. Αθήνα: Νήσος, 441-478.

Αρχάκης, Α. (2016). «Διερευνώντας τις (καθημερινές) αφηγήσεις και τη θέση τους στην κριτική γλωσσική εκπαίδευση». Στο Χοντολίδου, Ε. κ.ά. (επιμ.), *Μνήμη Σωφρόνη Χατζησαββίδη*. Αθήνα: Gutenberg.

Αρχάκης, Α. (2019). «Υβριδικές Ταυτότητες σε Μαθητικά Γραπτά Μεταναστών/τριών στην Ελλάδα: η Διαχείριση Ρατσιστικών Περιγραφών». Στο *Μελέτες για την Ελληνική Γλώσσα*, 39, 145-160. Ανακτήθηκε 20.09.2023 από το http://ins.web.auth.gr/images/MEG_PLIRI/MEG_39_145_160.pdf.

Γεωργακοπούλου, Α. (2006). «Αφηγηματικά κείμενα. Τύποι, «Ατυπίες» και Πρακτικές». Στο Δ. Γούτσος, Σ. Κουτσουλέλου, Αικ. Μπακάκου-Ορφανού, Ελ. Παναρέτου (επιμ.), *Ο Κόσμος των Κειμένων. Μελέτες Αφιερωμένες στον Γεώργιο Μπαμπινιώτη*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα, 33-48.

Γεωργακοπούλου, Α. (2007). «Γλώσσα, Ταυτίσεις και Ταυτότητες: Νέες Κοινωνιογλωσσολογικές Αφιετηρίες Μεθόδου και Ανάλυσης». Στα ηλεκτρονικά πρακτικά της 3^{ης} Συνάντησης Εργασίας Μεταπτυχιακών Φοιτητών του Τμήματος Φιλολογίας του Πανεπιστημίου Αθηνών, 9-10 Απριλίου 2005. Αθήνα: Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών.

Γεωργακοπούλου, Α. & Γούτσος, Δ. (2011). *Κείμενο και Επικοινωνία*. Αθήνα: Εκδόσεις Πατάκη.

Georgakopoulou, A. (2000). “On the sociolinguistics of popular films: Funny characters, funny voices”. *Journal of Modern Greek Studies*, 18, 119-133.

Γιαλαμπούκη, Ε. (2008). *Δημοσιογραφικός λόγος και διακειμενικότητα. Διδακτορική διατριβή*. Θεσσαλονίκη: Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης. Ανακτήθηκε στις 05.10.2023 από <http://thesis.ekt.gr/thesisBookReader/id/19104#page/1/mode/2up>.

Γκαραβέλας, Κ. (2013). *Η γλωσσική διδασκαλία στην ελληνική δημόσια υποχρεωτική εκπαίδευση: Κοινωνιογλωσσικές διαφορές και κατανόηση γραπτών κειμένων*, Ιωάννινα: Γκαραβέλας Κ.

Γούτσος, Δ. (2012). *Γλώσσα- Κείμενο, Ποικιλία, Σύστημα*. Αθήνα: Εκδόσεις Κριτική.

Cope, B. & Kalantzis, M. (1993). “Introduction: How a Genre Approach to Literacy Can Transform the way writing is Taught”. Στο B. Cope & Kalantzis M. (επιμ.), *The powers of Literacy: A Genre Approach to Teaching Writing*. London: The Falmer Press, 1-21

Δελβερούδη, Ρ. (2001). «Γλωσσική Ποικιλία». Στο Χριστίδης Α.-Φ. (επιμ.), *Εγκυκλοπαιδικός Οδηγός για τη Γλώσσα*. Θεσσαλονίκη: Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας, 54-57.

Holmes, J. (2016). *Εισαγωγή στην Κοινωνιογλωσσολογία*. Αθήνα: Εκδόσεις Πατάκη.

Johnstone, B. (2002). *Discourse Analysis*. Oxford: Blackwell.

Κακριδής-Φερράρι, Μ. & Χειλά-Μαρκοπούλου, Δ. (1996). «Η Γλωσσική Ποικιλία και η Διδασκαλία της Νέας Ελληνικής ως Ξένης Γλώσσας». Στο *Η Νέα Ελληνική ως Ξένη Γλώσσα*. Αθήνα: Ίδρυμα Γουλανδρή-Χόρν, 17-51.

Κακριδής- Φερράρι, Μ. (2007). «Στάσεις Απέναντι στη Γλώσσα». Στο *Θέματα Ιστορίας της Ελληνικής Γλώσσας*. Ανακτήθηκε 20.09.2023, από το https://www.greek-language.gr/greekLang/studies/history/thema_03/index.html.

Kalantzis, M. & Core, B. (2001). «Πολυγραμματισμοί». Στο Χριστίδης Α.-Φ. (επιμ.), *Εγκυκλοπαιδικός Οδηγός για τη Γλώσσα*. Θεσσαλονίκη: Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας, 214-216.

Κανάκης, Κ. (2014). «Αρχή της Συνεργασίας και Γλωσσικές Πράξεις». Στο Μ. Γεωργαλίδου, Μ. Σηφianού & Β. Τσάκωνα (επίμ.), *Ανάλυση Λόγου. Θεωρία και Εφαρμογές*. Αθήνα: Νήσος, 37-80.

Κεφαλίδου, Σ. (2016). «Οι Αφηγήσεις των Τηλεοπτικών Ειδήσεων». Στο Στάμου, Α., Πολίτης, Π. & Αρχάκης, Α. (επιμ.), *Γλωσσική Ποικιλότητα και Κριτικοί Γραμματισμοί στον Λόγο της Μαζικής Κουλτούρας: Εκπαιδευτικές Προτάσεις για το Γλωσσικό Μάθημα*. Καβάλα: Σαΐτα.

Κουτσογιάννης, Δ. (2011). *Εφηβικές Πρακτικές Ψηφιακού Γραμματισμού και Ταυτότητες*. Θεσσαλονίκη: Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας.

Λύκου, Χ. (2000). Η Συστημική λειτουργική γραμματική του Μ.Α.Κ. Halliday. *Γλωσσικός Υπολογιστής II*. Θεσσαλονίκη: Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας. Ανακτήθηκε 20.10.2023 από το <http://www.komvos.edu.gr/periodiko/periodiko2nd/default.htm>.

Lehner, M. (2024). *Διδακτική* (Κ. Γκαραβέλας, Μτφρ.). Αθήνα: Πεδίο.

Μακρή- Τσιλιπάκου, Μ. (2008). «Γλώσσα και Κοινωνία: Η Διάσταση του Ύφους στην Κοινωνιογλωσσολογία». Στο *Μελέτες για την Ελληνική Γλώσσα*, 28, 256-266. Ανακτήθηκε 20.10.2023 από το http://ins.web.auth.gr/images/MEG_PLIRI/MEG_28_256_266.pdf.

- Μαρωνίτη, Κ. (2017). *Η γλωσσική ποικιλότητα στον λόγο της μαζικής κουλτούρας: αναπαραστάσεις της και ανάπτυξη ενός εκπαιδευτικού προγράμματος για παιδιά προσχολικής και πρωτοσχολικής ηλικίας*. (σσ. 117- 119). Διδακτορική Διατριβή, Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας.
- Ματσαγγούρας, Η. (2000). *Ομαδοσυνεργατική διδασκαλία και μάθηση*. Αθήνα: Γρηγόρης.
- Ματσαγγούρας, Η. (2004). *Κειμενοκεντρική Προσέγγιση του Γραπτού Λόγου*. Αθήνα: Γρηγόρη.
- Μήτσης, Ν. (2004). *Διδακτική του γλωσσικού μαθήματος: Από τη γλωσσική θεωρία στη διδακτική πράξη*. Αθήνα: Gutenberg.
- Μητσκοπούλου, Β. (2001). «Λόγος». Στο Α.-Φ. Χριστίδης (επιμ.), *Λόγος και κείμενο. Ηλεκτρονικός Κόμβος για την Υποστήριξη των Διδασκόντων την Ελληνική Γλώσσα*. Θεσσαλονίκη: Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας.
- Μικρός, Γ. (2009). *Η Ποσοτική Ανάλυση της Κοινωνιογλωσσολογικής Ποικιλίας*. Αθήνα: Μεταίχμιο.
- Μιχάλης, Α. (2014). «Κριτική ανάλυση λόγου: Δυνατότητες και προβλήματα εφαρμογής στη γλωσσοεκπαιδευτική διαδικασία». Στο Γρίβα, Ε., Κουτσογιάννης, Δ., Ντίνας, Κ., Στάμου, Α.Γ., Χατζηπαναγιωτίδη, Α., & Χατζησαββίδης, Σ. (επιμ.), *Πρακτικά Πανελληνίου Συνεδρίου: Ο κριτικός γραμματισμός στη σχολική πράξη*, Δράμα 1-3 Νοεμβρίου 2013.
- Μπασλής, Ι. Ν. (1988). *Κοινωνική – Γλωσσική Διαφοροποίηση και σχολική επίδοση*, Αθήνα: Νέα Παιδεία
- Μπέλλα, Σ. (2014). «Δείξη και Επικοινωνία». Στο Μ. Γεωργαλίδου, Μ. Σηφianού & Β. Τσάκωνα (επίμ.) *Ανάλυση Λόγου. Θεωρία και Εφαρμογές*. Αθήνα: Νήσος, 225-260.
- Marriott, S. 1997. Dialect and dialectic in a British war film. *Journal of Sociolinguistics* 1 (2), 173-193

Ντίνας, Κ. (2013). «Η γλωσσική ποικιλότητα στο πλαίσιο της Παιδαγωγικής του Κριτικού Γραμματισμού», στο Τσιτσανούδη – Μαλλίδη, Ν. (επιμ.), *Γλώσσα και Σύγχρονη (Πρωτο)σχολική Εκπαίδευση. Επίκαιρες προκλήσεις και προοπτικές*. Αθήνα: Εκδόσεις Gutenberg, σσ. 265-303

Παπαγεωργίου Μ. (2023). Οι Κρητικοί ως το εθνικό απόθεμα αρρενωπότητας και ανυποταξίας; Παγκοσμιοποίηση, σεξουαλικότητα και εθνικές αντιστάσεις. *EIRINI/Μελέτες Νέων Ερευνητριών για το Φύλο*, 3(1), 62–76.

Παπαζαχαρίου, Ε. (1981). *Λεξικό της Πιάτσας*. Αθήνα: Κάκτος.

Παυλίδου, Θ. (1997). *Επίπεδα Γλωσσικής Ανάλυσης*. Θεσσαλονίκη: Παρατηρητής.

Πολίτης, Π. (2001). «ΜΜΕ: Το Επικοινωνιακό Πλαίσιο και η Γλώσσα τους». Στο Χριστίδης Α.-Φ. (επιμ.), *Εγκυκλοπαιδικός Οδηγός για τη Γλώσσα*. Θεσσαλονίκη: Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας, 114-119.

Πολίτης, Π. (2001). «Προφορικός και Γραπτός Λόγος». Στο Χριστίδης Α.-Φ. (επιμ.), *Εγκυκλοπαιδικός Οδηγός για τη Γλώσσα*. Θεσσαλονίκη: Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας, 58-62.

Πολίτης, Π. & Κουρδής, Ε. (2014). «Η χρήση γεωγραφικών διαλέκτων σε τηλεοπτικές διαφημίσεις: Μια πρόταση για τη διδακτική τους αξιοποίηση». Στο Kotzoglou et al. (επιμ.) *11th International Conference on Greek Linguistics: Selected Papers / Πρακτικά. Rhodes: University of the Aegean, Faculty of Humanities, Department of Mediterranean Studies* (σσ. 1377-1389).

Πρόγραμμα Σπουδών για τη διδασκαλία της Νεοελληνικής Γλώσσας & της Λογοτεχνίας στο Δημοτικό (2021). Αθήνα: Π.Ι. Ανακτήθηκε 20.09.2023 από https://iep.edu.gr/services/eduguide/iframes/education-guide-datefilters/index.php?gv_a=view-file&fid=801c3f989f48f7b86c342c4686c30ae3e82baaa9f556a9b10756f859221b70d9

Πρόγραμμα Σπουδών για τη διδασκαλία της Νεοελληνικής Γλώσσας & της Λογοτεχνίας στο Γυμνάσιο (2021). Αθήνα: Π.Ι. Ανακτήθηκε 20.09.2023 από https://iep.edu.gr/services/eduguide/iframes/education-guide-datefilters/index.php?gv_a=view-file&fid=171fbd49a0d4f2f7d02d8698ad6956d3d116726829849179c1ef9851803200a

Πρόγραμμα Σπουδών για τη διδασκαλία της Νεοελληνικής Γλώσσας & της Λογοτεχνίας στο Λύκειο (2021). Αθήνα: Π.Ι. Ανακτήθηκε 20.09.2023 από https://iep.edu.gr/services/eduguide/iframes/education-guide-datefilters/index.php?gv_a=view-file&fid=360aa30ed090d773d55d1779b00f0182e524acb23b7d1b2fc8fb405cac7b0ae1

Σκούρτου, Ε. (2011). *Η Διγλωσσία στο Σχολείο*. Αθήνα: Gutenberg.

Στάμου, Α.Γ. (2011). «Η Κριτική Ανάλυση Λόγου των Περιβαλλοντικών Κειμένων: Προς μια Κριτική Γλωσσική Επίγνωση». *12 Κείμενα για τη Γλωσσολογία: Πρακτικά των Ετήσιων Συναντήσεων του Τομέα Γλωσσολογίας*. Πινακάτες Πηλίου: Κοντύλι, 179-193.

Στάμου, Α. (2012). «Αναπαραστάσεις της Κοινωνιογλωσσικής Πραγματικότητας στα Κείμενα Μαζικής Κουλτούρας: Αναλυτικό Πλαίσιο για την Ανάπτυξη της Κριτικής Γλωσσικής Επίγνωσης». *Γλωσσολογία/Glossologia*, 20, 19-38.

Στάμου, Α. (2014). «Η Κριτική Ανάλυση Λόγου: Μελετώντας τον Ιδεολογικό Ρόλο της Γλώσσας». Στο Μ. Γεωργαλίδου, Μ. Σηφιανού & Β. Τσάκωνα (επιμ.) *Ανάλυση Λόγου. Θεωρία και Εφαρμογές*. Αθήνα: Νήσος, 149-188.

Στάμου, Α., Πολίτης, Π. & Αρχάκης, Α. (2016). «Γλωσσική Ποικιλότητα και Κριτικοί Γραμματισμοί στον Λόγο της Μαζικής Κουλτούρας: Χαρτογραφώντας το Πεδίο». Στο Α. Στάμου, Π. Πολίτης, Α. Αρχάκης. (επιμ.), *Γλωσσική Ποικιλότητα και Κριτικοί Γραμματισμοί στον Λόγο της Μαζικής Κουλτούρας: Εκπαιδευτικές Προτάσεις για το Γλωσσικό Μάθημα*. Καβάλα: Σαΐτα, 13-55. Ανακτήθηκε 20.09.2023, από το <http://www.saitapublications.gr/2016/05/ebook.202.html>

Τοκατλίδου, Β. (1986). *Εισαγωγή στη διδακτική των ζωντανών γλωσσών*. Αθήνα: Οδυσσέας

Τσάμη, Β., Φτερνιάτη, Α. & Αρχάκης, Α. (2016β). «Μαζική κουλτούρα, γλωσσική ποικιλότητα και χιούμορ: Διδακτικές προτάσεις για την ανάπτυξη του κριτικού γραμματισμού μαθητών/τριών Ε΄ και ΣΤ΄ Δημοτικού». Στο Α. Γ. Στάμου, Π. Πολίτης & Α. Αρχάκης (επιμ.), *Γλωσσική Ποικιλότητα και Κριτικοί Γραμματισμοί στον Λόγο της Μαζικής Κουλτούρας: Εκπαιδευτικές Προτάσεις για το Γλωσσικό Μάθημα*. Καβάλα: Σαΐτα, 84 – 109.

Τσιτσανούδη - Μαλλίδη, Ν. & Θεοδωρόπουλος, Ε. (2015). «Η Χρήση Διαλεκτικών Ποικιλιών στις Σύγχρονες Διαφημίσεις – Ιδεολογικές Προεκτάσεις». Στο Τζακόστα Μ. (επιμ.), *Η Διδασκαλία των Νεοελληνικών Γλωσσικών Ποικιλιών και Διαλέκτων στην Πρωτοβάθμια και Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση. Θεωρητικές Προσεγγίσεις και Διδακτικές Εφαρμογές*, (211-237). Αθήνα: Gutenberg.

Τσιτσιπής, Α. Δ. (2001). «Στάσεις Απέναντι στη Γλώσσα». Στο Χριστίδης Α.-Φ. (επιμ.) *Εγκυκλοπαιδικός Οδηγός για τη Γλώσσα*. Θεσσαλονίκη: Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας, 78-80.

Trilling, D., Tolochko, P., & Burscher, B. (2017). From Newsworthiness to Sharewhorthiness: How to Predict News Sharing Based on Article Characteristics. *Journalism & Mass Communication Quarterly*, 94(1), 38-60.

Φτερνιάτη, Α. (2010). Το διδακτικό υλικό για το γλωσσικό μάθημα του δημοτικού και η παιδαγωγική του γραμματισμού και των πολυγραμματισμών. *Νέα Παιδεία*, 135.

Φτερνιάτη, Α., Τσάμη & Αρχάκης, Α. (2016). Τηλεοπτικές διαφημίσεις και γλωσσική ποικιλότητα: Προτάσεις κριτικής γλωσσικής διδασκαλίας. *Προσχολική & Σχολική Εκπαίδευση*, 4:1, 85-100.

Χαραμπόπουλος, Α., & Χατζησαββίδης, Σ. (1997). *Διδασκαλία της Λειτουργικής Χρήσης της Γλώσσας*. Θεσσαλονίκη: Κώδικας.

Χατζησαββίδης, Σ. (2003). Η διδασκαλία της Ελληνικής Γλώσσας στο πλαίσιο των Πολυγραμματισμών (Προετοιμασία του κοινωνικού μέλλοντος των μαθητών). *Φιλολογος*, 113, 405-414.

Χατζησαββίδης, Σ. (2007). Ο γλωσσικός γραμματισμός και η παιδαγωγική του γραμματισμού: θεωρητικές συνιστώσες και δεδομένα από τη διδακτική πράξη. Στα Πρακτικά 6ου Πανελλήνιου Συνεδρίου της ΟΜΕΡ, Πάτρα, 1-3 Ιουνίου 2007

Χατζησαββίδης, Σ. (2012). *Νεοελληνική Γραμματική. Θεωρητικές Βάσεις και Περιγραφή*. Θεσσαλονίκη: Βάνιας.

Χριστίδης, Α.-Φ. (2001). «Η Νέα Ελληνική γλώσσα και η ιστορία της». Στο Α.-Φ Χριστίδης (επιμ., σε συνεργασία με Μ. Θεοδοροπούλου), *Εγκυκλοπαιδικός οδηγός για τη γλώσσα*. Θεσσαλονίκη: Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας, 149-154.

8. Παράρτημα

1. Η απαξίωση και ο εξοστρακισμός της Ελληνικής γλώσσας και η απίστευτη ξενομανία

(<https://www.protothema.gr/blogs/mihalis-stoukas/article/1428746/i-apaxiosi-kai-o-exostrakismos-tis-ellinikis-glossas-kai-i-apisteuti-xenomania/>, ProtoThema.gr, 27.10.2023)

The screenshot shows a mobile browser view of a blog post. At the top, there is a navigation bar with a hamburger menu icon on the left, the logo 'PROTO ΘΕΜΑ' in the center, and a search icon on the right. Below the navigation bar, the word 'Blogs.' is displayed in a large, bold, black font. The author's profile is shown with a circular profile picture of a man with a shaved head, wearing a dark jacket. To the right of the profile picture, the author's name 'Μιχάλης Στούκας' is written in bold black text, followed by a short bio: 'Η απαξίωση και ο εξοστρακισμός της ελληνικής Γλώσσας και η απίστευτη ξενομανία'. Below the bio, there is a paragraph of text: 'Ανάμεσα στα πολλά και σημαντικά γεγονότα των τελευταίων ημερών υπάρχει και ένα θέμα το οποίο ναι μεν δεν προέκυψε ξαφνικά, αλλά τον τελευταίο καιρό έχει λάβει ανησυχητικές διαστάσεις: πρόκειται για την... κακοποίηση και την περιθωριοποίηση της ελληνικής γλώσσας'. Below the text, there are five circular icons for social media sharing: Facebook, WhatsApp, Telegram, Print, and a share icon. Below the icons, the date and time '27.10.2023, 06:20' are displayed on the left, and '74 ΣΧΟΛΙΑ' (74 comments) is displayed on the right. At the bottom of the page, there is a blue button with a gear icon and the text 'Απόρρητο' (Private). The URL 'protothema.gr' is visible at the very bottom.

χρησιμοποιούν οι νέες και οι νέοι σήμερα, αυτό συνέβαινε άλλωστε και στο παρελθόν. Λέξεις όπως μπιφ (<αγγλ. beef) «λεκτική διαμάχη και έναρξη τσακωμού», φλεξ (<αγγλ. flex) «επίδειξη», συνήθως ως «φλεξάρω», «κάνω επίδειξη», κριντζ (<αγγλ. cringe), «αίσθημα ανατριχίλας, ντροπής ή και αηδίας» είναι κάποιες από αυτές. Διαβάσαμε σε κάποια σάιτ ότι λέξεις ή φράσεις όπως «πιστολιάζω» (αρχική σημασία φεσώνω κάποιον, σημερινή ακυρώνω ένα ραντεβού ή κάτι προγραμματισμένο), «τρώω πακέτο» (ταλαιπωρούμαι, βρίσκομαι σε δύσκολη θέση) κ.ά. χρησιμοποιούνται μόνο από τη σημερινή νεολαία. Να τους ενημερώσουμε ότι είναι λέξεις... της πιάτσας εδώ και κάποιες δεκαετίες. Ανάλογες... εισβολές είχαμε και στο παρελθόν. Κάποιες λέξεις άντεξαν στο χρόνο, μπήκαν σε λεξικά και χρησιμοποιούνται μέχρι σήμερα. Κάποιες άλλες ως διάττοντες αστέρες, βρέθηκαν για λίγο στο προσκήνιο και πλέον αποτελούν είδος προς εξαφάνιση...

Εκείνο που προκαλεί ιδιαίτερη ανησυχία, σε εμάς τουλάχιστον, είναι η αλόγιστη χρήση αγγλικών, κυρίως, λέξεων και φράσεων στον γραπτό και τον προφορικό λόγο, αντί για ελληνικές και η χρήση αδόκιμων νεολογισμών.. Αποτελεί άραγε αυτό ηθελημένη πρακτική, προσπάθεια επίδειξης άριστη γνώση της αγγλικής ή άγνοια της ελληνικής.

Γιατί για παράδειγμα να χρησιμοποιείται το (και) κακόηχο «μπουστάρισμα» αντί για τις ελληνικές λέξεις «στήριξη, ώθηση»; Οι περισσότερες διαφημίσεις, όχι μόνο δεν διακρίνονται από καμιά πρωτοτυπία (την ίδια ώρα που διαφημίσεις προηγούμενων δεκαετιών είναι γνωστές και αποδεκτές ακόμα κι από σημερινούς εφήβους), αλλά χαρακτηρίζονται από ακατανόητη χρήση ξενικών λέξεων. Και φυσικά στις περιγραφές αθλητικών συναντήσεων οι σχολιαστές δίνουν ρεσιτάλ: build up και transition στο ποδόσφαιρο, αντί για «χτίσιμο» ή «οργάνωση» (μιας επίθεσης) και «μετάβαση».

Στο δε μπάσκετ και οι σχολιαστές συναγωνίζονται στο ποιος θα χρησιμοποιήσει τους περισσότερους ξενικούς όρους. Το «staff» αντικατέστησε το τεχνικό επιτελείο, το «eurostep», το «overlap», το «pick' n' Roll», το «alley-oop», το «coast to coast» χρησιμοποιούνται κατά κόρον, σαν οι σχολιαστές να απευθύνονται σε προπονητές ή μπασκετμπολίστες και μόνο. Ποιος αλήθεια τους έχει πει ότι αυτό είναι πλεονέκτημα στη μετάδοσή τους; Ο αείμνηστος Φίλιππος Συρίγος, ο άνθρωπος που έβαλε το μπάσκετ στα σπίτια των Ελλήνων, είχε πει σε μερικές μεταδόσεις που έκανε για δύο απεριγράπτα ξένους, δισειτάτες ότι «αν υπάρχει Αθλητικό Απορρητό»

Στο σε μπάσκετ και οι σχολιαστές συναγωνίζονται στο ποιος θα χρησιμοποιήσει τους περισσότερους ξενικούς όρους. Το «staff» αντικατέστησε το τεχνικό επιτελείο, το «eurostep», το «overlap», το «pick' n' Roll», το «alley-oop», το «coast to coast» χρησιμοποιούνται κατά κόρον, σαν οι σχολιαστές να απευθύνονται σε προπονητές ή μπασκετμπολίστες και μόνο. Ποιος αλήθεια τους έχει πει ότι αυτό είναι πλεονέκτημα στη μετάδοσή τους; Ο αείμνηστος Φίλιππος Συρίγος, ο άνθρωπος που έβαλε το μπάσκετ στα σπίτια των Ελλήνων, είχε πει σε μια από τις μεταδόσεις που έκανε για δύο απερίγραπτους, ξένους, διαιτητές ότι «αν υπάρχει Αθλητική Αστυνομία θα πρέπει να τους συλλάβει άμεσα». Για τους σημερινούς μπασκετικούς σχολιαστές θα έπρεπε να παρέμβει η «Γλωσσική Αστυνομία»... Κάτι ανάλογο γίνεται και στο τένις, πολύ δημοφιλές λόγω Τσιτσιπά και Σάκκαρη τελευταία, όπου οι σχολιαστές νομίζουν ότι όλοι γεννηθήκαμε με μια ρακέτα του τένις στο χέρι.

Στις άλλες εκπομπές της τηλεόρασης, όπου είναι η αλήθεια ότι γίνεται λελογισμένη χρήση ξένων λέξεων, υπάρχουν άλλα προβλήματα. Άγνοια βασικών κανόνων γραμματικής και συντακτικού: ιδιαίτερα στα πρωινάδικα και τα μεσημεριανάδικα, τα μαργαριτάρια που λέγονται από παρουσιάστριες / παρουσιαστές και πανελίστριες/ πανελίστες εις τραγικά.

Απόρρητο

Και στις λεζάντες που συνοδεύουν τα ρεπορτάζ όμως υπάρχουν ένα σωρό ορθογραφικά λάθη. Ακόμα και το πιο βασικό, ότι για την ορθογραφία των λέξεων χρησιμοποιούμε την Γραμματική Τριανταφυλλίδη, εδώ και κάποιες δεκαετίες, μάλλον το αγνοούν οι τηλεαστέρες...

Σε τηλεπαιχνίδι γνώσεων είδαμε πρόσφατα γραμμένη τη λέξη λιβελλούλα. Δεν υπάρχει διπλό σύμφωνο, η σωστή γραφή είναι λιβελούλα, καθώς πρόκειται για λέξη ιταλικής προέλευσης (libellula) και πρέπει να γράφεται με την απλούστερη δυνατή μορφή. Ομοίως και ο (Ζλάταν) Ιμπραήμοβιτς έχει μόνο «γιώτα» στο επώνυμό του και όχι και «ήτα» (Ιμπραήμοβιτς), όπως είδαμε...

Δεν θα γράψουμε κάτι για τα σχόλια στα σάιτ και το YouTube και τα σόσιαλ μίντια. Πρόκειται για χαμένες παρτίδες, εκεί η κατάσταση είναι μη αναστρέψιμη. Και σαν να μη φτάνουν τα ορθογραφικά και τα συντακτικά λάθη, σε αυτά συναντάμε και ιδιαίτερα υβριστικά σχόλια, που μόνο απογοήτευση και μελαγχολία προκαλούν... Ποιος ευθύνεται όμως για τις τραγικές καταστάσεις που αναφέραμε; Η οικογένεια και το εκπαιδευτικό σύστημα είναι με την άποψή μας οι βασικοί υπαίτιοι. Όταν δεκάδες και δωδεκάχρονα παιδιά κυκλοφορούν

 Απόρρητο

μορφή. Ομοίως και ο (Ζλαταν) Ιμπραήμοβιτς έχει μόνο «γιώτα» στο επώνυμό του και όχι και «ήτα» (Ιμπραήμοβιτς), όπως είδαμε...

Δεν θα γράψουμε κάτι για τα σχόλια στα σάιτ και το YouTube και τα σόσιαλ μίντια. Πρόκειται για χαμένες παρτίδες, εκεί η κατάσταση είναι μη αναστρέψιμη. Και σαν να μη φτάνουν τα ορθογραφικά και τα συντακτικά λάθη, σε αυτά συναντάμε και ιδιαίτερα υβριστικά σχόλια, που μόνο απογοήτευση και μελαγχολία προκαλούν... Ποιος ευθύνεται όμως για τις τραγικές καταστάσεις που αναφέραμε; Η οικογένεια και το εκπαιδευτικό σύστημα είναι κατά την άποψή μας οι βασικοί υπαίτιοι. Όταν δεκάχρονα και δωδεκάχρονα παιδιά κυκλοφορούν με πανάκριβα κινητά τηλέφωνα, τα οποία τα χρησιμοποιούν για όλους τους άλλους σκοπούς πλην της απόκτησης γνώσεων, τι να περιμένουμε; Οι εκπαιδευτικοί, ανεπαρκείς πολλές φορές, λειτουργούν διεκπεραιωτικά και δεν ασχολούνται με την μετάδοση γνώσεων στις μαθήτριες και τους μαθητές. «Όποιος κατάλαβε, κατάλαβε», είναι το μότο των περισσότερων. Ακολουθούν τα φροντιστήρια, στα οποία πολλές και πολλοί μαθητές αποκομίζουν αρκετές γνώσεις, υπάρχουν όμως και κάποιοι που πηγαίνουν απλά για να συνεχίσουν τον πρωινό χαβαλέ του σχολείου. Τα σχολικά βιβλία, κακογραμμένα και απωθητικά προσφέρουν λιγυ

Απόρρητο

Γενικά καθετί έντυπο φαίνεται ότι προκαλεί αλλεργία στα νέα παιδιά. Πώς θα εμπλουτίσουν τις γνώσεις τους και το λεξιλόγιό τους; Οι γνωστές (και διεθνώς μερικές απ' αυτές...) υβριστικές ελληνικές λέξεις, οι λέξεις που αναφέραμε στην αρχή κι άλλες όπως μπρο, ρισπέκτ, μαρούλι και κασέρι για τα χρήματα (όπως και τα μπικικίνια) και μερικές εκατοντάδες ακόμα αποτελούν το λεξιλόγιο των νέων. Η άγνοιά τους σε βασικά θέματα είναι μνημειώδης. Φίλη φιλόλογος μας έλεγε πρόσφατα ότι μαθητής της την ρώτησε αν «νάζι» είναι βουνό της Γερμανίας! Κάπου το άκουσε προφανώς ο μικρός και ήθελε να μάθει αν ισχύει...

Οι αλλαγές του τρόπου ζωής και οι διαφορετικές ανάγκες σε σχέση με το παρελθόν έχουν δημιουργήσει μια σειρά από επαγγέλματα που πριν από μερικές δεκαετίες δεν υπήρχαν ούτε ως σκέψη... Και φυσικά, επίσημα, όλοι οι επαγγελματίες χρησιμοποιούν ξενικούς όρους για το επάγγελμά τους, ενώ κάποια από τα επαγγέλματα αυτά δεν μπορούν να αποδοθούν με ακρίβεια στα ελληνικά. Έτσι ο τατουατζής λέγεται tattoo artist και η νυχού nail artist. Κι αν ο όρος «personal trainer» μπορεί να αποδοθεί ως «προσωπικός προπονητής», πώς αποδίδεται ο όρος life coach (που υπάρχει στις Η.Π.Α. από το 1969...); Ο ορισμός είναι σχετικά εύκολος «επαγγελματίας» που βοηθά τους άλλους να πάρουν αποφάσεις και να αντιμετωπίσουν τα προβλήματά τους, είναι μάλλον αδύνατο να πούμε...

Απόρρητο

Η.Π.Α. από το 1969...); Ο ορισμός είναι σχετικά εύκολος «επαγγελματίας» που βοηθά τους άλλους να πάρουν αποφάσεις και να αντιμετωπίσουν τα προβλήματά τους, είναι μάλλον αδύνατο όμως να αποδοθεί στα ελληνικά.

Εκείνο που βλέπουμε τελικά να γίνεται είναι μία διαρκής και άκριτη εισαγωγή νέων ξενικών λέξεων στο ελληνικό λεξιλόγιο, ο περιορισμός της χρήσης ελληνικών λέξεων από τις νεότερες γενιές και η κακοποίηση της ελληνικής γλώσσας από τα Μ.Μ.Ε. και τα σόσιαλ μίντια (αυτό είναι αθεράπευτο...). Τα σχολικά βιβλία μάλλον απωθούν, πάρα προσελκύουν τις μαθήτριες και τους μαθητές και η διδακτέα ύλη δεν συμβαδίζει με τις απαιτήσεις των καιρών. Ο... ψηφιακός Υπουργός Παιδείας Κυριάκος Πιερρακάκης ανακοίνωσε σε συνέντευξή του στο «Πρώτο Θέμα» μια σειρά από καινοτομίες: ηλεκτρονικό αποουσιολόγιο, ηλεκτρονικό βιβλίο ύλης και βαθμολογίες και ψηφιακή ενισχυτική διδασκαλία. Κάποια πρωτοβουλία για αναβάθμιση της ελληνικής γλώσσας θα λάβει ο κύριος Πιερρακάκης; Τα παιδιά των μεταναστών που φοιτούν σε ελληνικά σχολεία κατά χιλιάδες, σε κάποια μάλιστα είναι πλειοψηφία, πώς θα ενσωματωθούν στην ελληνική κοινωνία αν δεν μάθουν την γλώσσα και την ιστορία της Ελλάδας; Επικοινωνήσαμε μέσω facebook με την Υφυπουργό Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων κυρία Δόμνα Μιχαηλίδου και της θέσαμε παραπάνω ζητήματα. Δεν λάβαμε καμία απάντηση.

 Απόρρητο

 protothema.gr

Κάποια πρωτοβουλία για αναβάθμιση της ελληνικής γλώσσας θα λάβει ο κύριος Πιερρακάκης; Τα παιδιά των μεταναστών που φοιτούν σε ελληνικά σχολεία κατά χιλιάδες, σε κάποια μάλιστα είναι πλειοψηφία, πώς θα ενσωματωθούν στην ελληνική κοινωνία αν δεν μάθουν την γλώσσα και την ιστορία της Ελλάδας; Επικοινωνήσαμε μέσω facebook με την Υφυπουργό Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων κυρία Δόμνα Μιχαηλίδου και της θέσαμε τα παραπάνω ζητήματα. Δεν λάβαμε καμία απάντηση, ούτε καν ένα τυπικό «ευχαριστούμε, θα μελετήσουμε τις προτάσεις σας».

Μάλλον η ελληνική παιδεία αξίζει καλύτερη τύχη. Εμβλωματικές λύσεις και ψηφιοποιήσεις δεν προσφέρουν τίποτα ουσιαστικό. Όπως έχουμε γράψει και στο παρελθόν οι ανθρωπιστικές σπουδές στη χώρα μας καταρρέουν. Υπό κατάρρευση βρίσκεται δυστυχώς και η ελληνική γλώσσα. Αν δεν θέλουμε οι επόμενες γενιές να μη γνωρίζουν καθόλου ελληνικά θα πρέπει να κινηθούμε άμεσα. Είναι τουλάχιστον ντροπή χιλιάδες επιστημονικοί όροι και λέξεις βασικών ξένων γλωσσών να προέρχονται από ελληνικές και εμείς οι ίδιοι να γυρίζουμε την πλάτη στη γλώσσα μας. Μάλλον τελικά και σε αυτό το θέμα, είμαστε άξιοι της μοίρας μας. Όσο για τους ιθύνοντες;

Απόρρητο

Οι συσκέψεις, οι επιτροπές και οι διαβουλεύσεις δεν είχαν κανένα ουσιαστικό αποτέλεσμα. Ας φροντίσουν οι αρμόδιοι να αντιληφθούν, αν θέλουν βέβαια, το μέγεθος του προβλήματος και να πάρουν καίριες αποφάσεις «σώζοντας οτιδήποτε κι αν σώζεται», σκεπτόμενοι ότι η ελληνική γλώσσα ομιλείται για περισσότερα από 3.000 χρόνια και ας ελπίσουμε ότι παρά την «εισβολή» ξένων λέξεων και την άγνοια που διακρίνει τους Νεοέλληνες θα επιβιώσει για μια ακόμα φορά...

 Απόρρητο

 protothema.gr

2. Μόνον η Κρητική διάλεκτος κάνει τον Κρητικό γνήσιο και αυθεντικό

(<https://rethnea.gr/%ce%bc%cf%8c%ce%bd%ce%bf%ce%bd-%ce%b7-%ce%ba%cf%81%ce%b7%cf%84%ce%b9%ce%ba%ce%ae-%ce%b4%ce%b9%ce%ac%ce%bb%ce%b5%ce%ba%cf%84%ce%bf%cf%82-%ce%ba%ce%ac%ce%bd%ce%b5%ce%b9-%cf%84%ce%bf%ce%bd-%ce%ba%cf%81/>,

rethnea.gr, 11.02.2021)

Μόνον η Κρητική διάλεκτος κάνει τον Κρητικό γνήσιο και αυθεντικό

Από Γεώργιος Βλατάκης

— 11/02/2021

Όπως το μωροκόπελο βαπτίζοντάς το, το μυρώνουν, έτσι και το κρητικόπουλο απ' όντε γεννηθεί σφραγίζεται με την κρητική διάλεκτο. Ένα από τα πολλά χαρίσματα που κάνει έναν Κρητικό αυθεντικό και γνήσιο αποτελεί και η ειλιλιά του. Αυτή η ειλιλιά ηε

rethnea.gr

αποτελεί και η εμιλιά του. Αυτή η εμιλιά με την κρητικάδα και την γνησιότητα που τον διακρίνει αποτελεί το ισχυρότερο όπλο διαχρονικά για την επιβίωση – διατήρησή του ανά τους αιώνες.

Όποιος Κρητικός κατέχει να ομιλεί την κρητική διάλεκτο, σηματοδοτεί ότι κατέχει και την ιστορία του τόπου του. Κουβαλάει έστω ακούσια την ιστορία του τόπου του. Γίνεται ο ίδιος φορέας μιας αδιαμφισβήτητης ιστορικής πραγματικότητας. *«Κι οπού κατέχει να μιλεί με γνώση και με τρόπο, κάνει και κλαίσιν και γελού τα μάτια των ανθρώπω».*

Βιτσέντζος Κορνάρος – Ερωτόκριτος

Και ποιος άλλος θα μπορούσε να είναι αυτός ο *κατεχάρης*, ο χαρισματικός ομιλητής, από τον ίδιο τον απλό Κρητικό.

Η Ελληνική γλώσσα αποτελεί κατά γενική ομολογία το τιμαλφέστερο και αντιπροσωπευτικότερο στοιχείο της εθνικής μας ταυτότητας, όπως ακριβώς καθιερώθηκε

να εορτάζεται κατ' έτος την **09 η**
Φεβρουαρίου ημέρα του Διονυσίου
Σολωμού.

Η κρητική ντοπιολαλιά αποτελεί τον
κεντρικό άξονα της ζωής του ΚΡΗΤΙΚΟΥ, το
νοηματικό πυρήνα γύρω από τον οποίο
εκτυλίσσεται η πλοκή, αναπτύσσεται η δράση,
ξετυλίγεται η ανέμη, κλώθεται και υφαίνεται
ο ιστός της ιστορίας του.

Αυτή που με την ασαλένια, ακατάβλητη
δύναμή της, για υπέρβαση όλων των
δυσπολέμητων εμποδίων που ορθώνονται
μπροστά της, τον διατήρησε ανά τους αιώνες.
Είναι βέβαιο ότι «*Με του καιρού τ'
αλλάματα*» θα επέλθει εν τέλει η κάθαρση με
τη νίκη της αγάπης του και τη δικαίωσή του
για την απόλυτη πίστη και την αφοσίωσή του
στην κρητική ντοπιολαλιά.

Η μουσική, το τραγούδι, η λογοτεχνία, η
ποίηση, τα έθιμα, οι παραδόσεις, οι
μαντινάδες, τα ριζίτικα, ο καθημερινός
τρόπος ζωής των Κρητών, με την

ακαταμάχητη γοητεία τους, αποτελούν κλειδιά για τον διάφανο κόσμο της μαγείας της κρητικής διαλέκτου, γιατί, παρακάμπτοντας εντελώς τη λογική, στοχεύουν κατευθείαν στο θυμικό του ανθρώπου, στην καρδιά και βρίσκοντάς την αφρούρητη από τις άμυνες του νου, τη μαγεύουν, την κατακτούν.

Η 9^η Φεβρουαρίου αφιερωμένη στην ελληνική γλώσσα, είναι ένα ορόσημο ώστε να ανασκευάζει μέσα του ο κάθε ένας από εμάς, τι προσφέρει, τι οικοδομεί, τι μεταλαμπαδεύει στην νέα γενιά σχετικά με την εμιλιά του. Επιπλέον όμως για κάθε Κρητικό αποτελεί προνόμιο η κρητική διάλεκτος, που πρέπει να αισθάνεται υπερήφανος.

Ο ιστορικός σύλλογος Ρεθυμνίων Αττικής «Το Αρκάδι» διατηρώντας αμείωτο το ενδιαφέρον του για την διατήρηση της κρητικής διαλέκτου και την πορεία της στο μέλλον, προτρέπει επί τη ευσήμω ταύτη ημέρα κυρίως τους νέους: **Κρατήστε τις ρίζες**

rethnea.gr

«Το Αρκάδι» διατηρώντας αμείωτο το ενδιαφέρον του για την διατήρηση της κρητικής διαλέκτου και την πορεία της στο μέλλον, προτρέπει επί τη ευσήμω ταύτη ημέρα κυρίως τους νέους: Κρατήστε τις ρίζες μας και να θυμάστε ότι οι ρίζες αυτές είναι που βαστούν το δέντρο αρκεί να είναι βαθιά θεμελιωμένες ωςάν την περίπτωση της κρητικής διαλέκτου.

Γεώργιος Βλατάκης

Ο Γεώργιος Βλατάκης είναι Πρόεδρος
του Ιστορικού Συλλόγου Ρεθυμνίων
Αττικής «Το Αρκάδι»

3. Το μόνον πράμαν για το οποίον είμαι ευγνώμων στον Ελληνικόν εθνικισμόν

(https://patosmetrypav.blogspot.com/2011/04/blog-post_10.html,

patosmetrypav.blogspot.com, 10.04.2011)

Επιάμεν πάτον, αλλά
είσιεν τρύπαν.

SUNDAY 10 APRIL 2011

Το μόνον πράμαν για το οποίον
είμαι ευγνώμων στον Ελληνικόν
εθνικισμόν

Άνοιξεν πάλαι την συζήτηση για τα κυπριακά ο
Άσερας, τζιαι έδωκεν μου αφορμήν να ξισκαλίσω
κάποιες σκέψεις που έσει πολλύν τζιαιρόν που
τες έχω. Είπα κάποια πράματα δαμαί πριν κάτι
μήνες, αλλά έχω αλλό λλία να γράψω.

Άμαν ήρτεν το έθνος-κράτος, έπρεπε η
κυβέρνηση να συννεοάται με τους πολίτες του
κράτους - ο κόσμος εν ήταν πκιόν υπήκοοι για να
μπορεί να τους μιλά σε μιαν γλώσσαν που ο λαός
μπορεί να μεν έξερεν, όπως εκάμναν οι μονάρχες.
Έτσι, έναν βασικόν στοιχείον του κάθε εθνικισμού
εν η ομογενοποίηση της γλώσσας. Επιάννασιν
λοιπόν την τοπικήν λαλίαν ή διάλεχτον της
πρωτεύουσας, τζιαι εβάλλασιν τζιαι κάποιους
επίσημους γλωσσολόγους να παράγουν γνώσην
τζιαι να τραβήσουν τες γραμμές της εθνικά
αποδεκτής γνώσης. Εβαφίζαν μια συγκεκριμένην

patosmetrypav.blogspot.com

αποδεκτής γνώσης. Εβαφτίζαν μια συγκεκριμένη μορφήν της γλώσσας επίσημην ή εθνικά καθαρήν γλώσσαν, τζιαι αναγκάζαν ούλλους τους άλλους να την μάθουν.

Η εθνικά σωστή τζιαι εθνοπρεπής ομιλία, χρήση, τζιαι γραφή της γλώσσας εσήμαινεν ότι τοπικές παραλλαγές εθεωρούνταν όι μόνον λανθασμένες, αλλά τζιαι αποτελέσμαν άγνοιας. Ό,τι ρέμπει πόςω που το εθνικόν καλούπιν εν λόγω των προσμίξεων που ήταν ξένες προς τον εθνικόν κορμόν. Όποιος εμίλαν τοπολαλιάν ήταν αγράμματος, άξεστος, τζιαι χωρκάτης εγκλωβισμένος στην καθυστερημένην παράδοσην (σε αντιδιαστολήν με τον εκσυγχρονισμόν του νεωτερισμού για τους σωστούς πολίτες του έθνους-κράτους).

Εσυζητήσαμεν πολλές φορές δαμαί τζιαι αλλού το ίνταλως εγίνην τούτον σε σχέσην με την Ελλάδαν τζιαι την Κύπρον. Το θέμαν εν πολύπλοκον τζιαι εν θα το επαναλάβω. Θέλω όμως να στρέψω την προσοχήν μου σε έναν συγκεκριμένον θέμαν: η ύπαρξη μιας εθνικά καθαρής γλώσσας που την Ελλάδας την οποίαν έπρεπεν να μιλούν (ή να νομίζουν ότι μιλούν) οι Ε/Κ εκατάστρεψεν σε μεγάλον βαθμόν την κυπριακήν διάλεχτον, τζιαι πολλές εκφάσεις της εχαθήκασιν για πάντα. Ας όψουνται οι Υπουργοί της Παιδείας που τον Σπυριδάκην ως την Κλαίρην τζιαι τον Ουράνιον. Που την άλλην, έσειει έναν πράμαν πον

εκαταφέραισιν ποττέ να κάμουν, τζιαι φαίνεσαι μου εν θα το καταφέρουσιν ποττέ.

Επειδή τα κυπριακά εν ετύχασιν ποττέ ομογενοποίησης, επειδή εν εγίναςιν ποττέ εθνική γλώσσα, τζιαι επειδή τούντους κουρούπεττους εν τους έκοψεν ποττέ να κάτσουν να τη συστηματοποιήσουν (που να μεν το κάμουςιν ποττέ!), ό,τι έμεινεν που τα κυπριακά τζιαι καταγράφεται τωρά στα μπλογκς στα κινητά τζιαι στο e-mail εν διαδικασία που έρκεται που κάτω. Θέλω να πω, κανέννας εν ήρτεν να μας επιβάλει μιαν "σωστήν" "γνώσην" των κυπριακών. Ο καθέννας γράφει την γλώσσαν όπως την φαντάζεται μες τον νουν του. Τούτη τζι'αννέν φαντασία στην εξουσία!

Επειδή το ελληνικόν αλφάβητον έν ιμπορεί να αποδώσει κάποιους ήχους των κυπριακών, ο καθέννας γράφει το σσιού, το τσιού, τζιαι το τζιού όπως το φαντάζεται μες τον νουν του ναν σωστόν, γιά όπως του φαίνεται του ίδιου γιά της ίδιας αισθητικά ωραίον. Έτσι άλλοι γράφουν chου τζιαι shou, ενώ άλλοι προτιμούν τα κατσουνούθκια· τζιαι όπως είπεν τζιαι ο Άσερας, το τζαι τζιαι το τζιαι εν θέμαν.

Με τον ίδιον τρόπον, υπάρχουν τζιαι οι τοπικές διαφοροποιήσεις: ο κοτσιηνοχωρκάτης εννα πει έχει, ενώ άλλοι λαλούν έσειει· μάχεται αντίς

έχει, ενώ άλλοι λαλούν έσει· μάχεται αντίς
μάσιεται, κτλ. Όπως του φκει του καθενού, τζιαι
απολαμβάνω τον κόσμον που γράφει όπως μιλά.
Τούντο ντε φάκτο της γραφής, ομιλίας, τζιαι
ανάγνωσης των Κυπριακών εγώ φτυχώ το πολλά.
Όπως του αρέσκει του καθενού σιόρ! Έτσι
τζι'αλλιώς, όπως τζι'άν το γράφει ο άλλος εγώ
εννά το καταλάβω. Τζιαι ας φακκούσιν όσοι στο
όνομαν του ορθολογισμού εκάμασιν την γλώσσαν
λιλλίτσια. Που τζιαιμαί τζιαι τζει, ας
προσπαθήσουμε να καταλάβουμε τζιαι να
διασώσουμε την γλώσσαν είτε που τα γραφτά
του Άσερα, του Δμ3κ, ή τζιαι που την έρευναν του
ΤΕΠΑΚ.

Υ.Γ. Τούτες οι σκέψεις ήταν λλίον-πολλά
αποτέλεσμα μιας επίσκεψης μου στην μόνιμη
επιτροπή τυποποίησης γεωγραφικών ονομάτων
τζιαι στην διάλεξη που μου έκαμεν ο τύπος
τζιαχαμαί για την "σωστήν" ορθογραφίαν των
γεωγραφικών ονομάτων, όπου το όνομαν που
είχασιν οι ντόπιοι για γενιές τζιαι αιώνες
ολόκληρους πρέπει να στρογγυλοποιηθεί για να
ανταποκρίνεται στους εθνικούς κανόνες. Ο
Foucault θα είσιεν πολλαπλούς οργανμούς
ακούοντας την λεπτομερήν επεξήγηση της
διαδικασίας παραγωγής κρατικής γνώσης μέσω
μιας χειραγωγημένης επιστήμης.

Antonis at 23:51

Share

patosmetrypav.blogspot.com

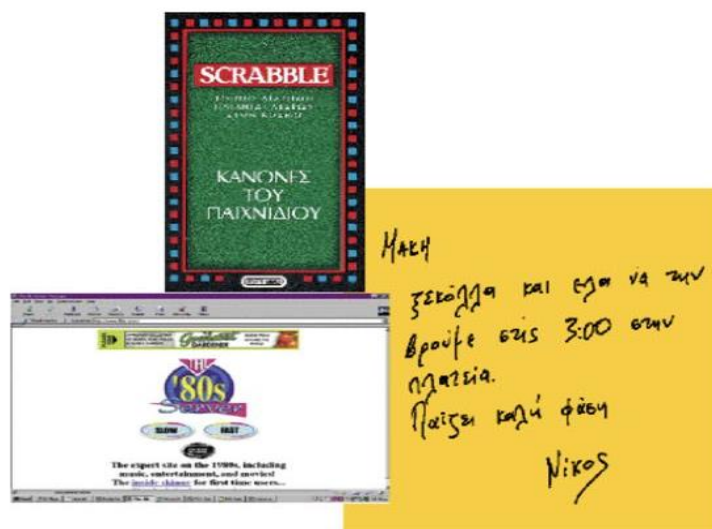
4. Η γλώσσα δεν γυρίζει πίσω

(<https://www.tovima.gr/2008/11/24/culture/i-glwssa-den-gyrizei-pisw/>,
tovima.gr, 24.11.2008)

ΤΟ ΒΗΜΑ

Η γλώσσα δεν γυρίζει πίσω

ΔΕΚΑΕΤΙΑ ΤΟΥ '80 Η γλώσσα δεν γυρίζει πίσω Στη δεκαετία του '80 η Ελλάδα ανακάλυψε τη γλώσσα των νέων. Μια φορά κι έναν καιρό, στη δεκαετία του '80, οι νέοι είχαν τη δική τους «γλώσσα». Για την ακρίβεια, ένα λεξιλόγιο για να μιλάνε για τα κέφια τους (τη βρίσκω, στα χάι μας, πήρα ανάποδες), να εξιστορούν τις πράξεις τους (του την είπα, ξεσαλώσαμε) και να κατονομάζουν ανθρώπους

Πολιτισμός
Κ ΑΝΔΡΟΤΣΟΠΟΥΛΟΣ ΓΙΑΝΝΗΣ

24.11.2008
22:48

PRIVACY

tovima.gr

Μια φορά κι έναν καιρό, στη δεκαετία του '80, οι νέοι είχαν τη δική τους «γλώσσα». Για την ακρίβεια, ένα λεξιλόγιο για να μιλάνε για τα κέφια τους (*τη βρίσκω, στα χάλι μας, πήρα ανάποδες*), να εξιστορούν τις πράξεις τους (*του την είπα, ξεσαλώσαμε*) και να κατονομάζουν ανθρώπους γύρω τους (*τζαζεμένος, τύπισσα*). Για να χαιρετάνε φίλους και γνωστούς (*κολλητέ, μεγάλε, ρε άτομα*) και να ελέγχουν την κατάσταση (*κούλαρε, ξεκόλλα*). Για να ανοίγουν την κουβέντα και να οργανώνουν την αφήγησή τους (*και καλά, κι έτσι*). Για να αξιολογούν ό,τι τους αρέσει (*αστέρι, αφασία, και γαμώ τα παιδιά, πολύ φάση, χάσιμο*) ή δεν τους αρέσει (*ξενέρωμα, πατάτα*).

Μια «γλώσσα» βασισμένη στην παραδοσιακή νεοελληνική αργκό, εμπλουτισμένη με νεολογισμούς

PRIVACY

🔒 tovima.gr

Μια «γλώσσα» βασισμένη στην παραδοσιακή νεοελληνική αργκό, εμπλουτισμένη με νεολογισμούς και αγγλικά στοιχεία. Η γραπτή χρήση της περιοριζόταν σε προσωπικά γράμματα και σποραδικές εμφανίσεις σε νεανικά περιοδικά, η δημόσια χρήση της στα νεανικά στέκια.

Όσοι άρχισε η ανακάλυψή της. Τα πρώτα δημοσιεύματα Τύπου για τη «γλώσσα των νέων» εμφανίστηκαν το 1984-85 (στο «Αντί» και στην «Αυγή»), το πρώτο επιστημονικό άρθρο το 1986 (του Γιώργου Μπαμπινιώτη), το πρώτο δημοσιογραφικό «γλωσσάρι» το 1988 (στο «Κλικ»). Τα χρόνια που ακολούθησαν, εφημερίδες και περιοδικά δημοσίευαν αραιά αλλά τακτικά ρεπορτάζ για την «ακατανόητη γλώσσα των νέων» και γλωσσάρια «για να καταλαβαίν

PRIVACY

γλωσσάρια «για να καταλαβαίνουν οι γονείς». Επειτα ήρθαν ο Λάκης Λαζόπουλος και οι «Μικροί Μήτσοι». Σήμερα πολλές από τις παραπάνω λέξεις και εκφράσεις θα τις ακούσετε και από ενηλικούς και μεσηλικούς, στη διαφήμιση, σε τραγούδια («Είμαι στα χái μου...»), σε στήλες εφημερίδων και (όχι μόνο νεανικών) περιοδικών.

Η γλωσσική ιστορία επαναλαμβάνεται: όπως η παραδοσιακή νεοελληνική αργκό έγινε γνωστή στην ευρύτερη κοινωνία μέσα από την καλλιτεχνική της χρήση (ρεμπέτικο), την επιστημονική καταγραφή (π.χ. στο «Λεξικό της πιάτσας») και την αισθητική της συγκρότηση (π.χ. σε ταινίες της Φίνος Φιλμ), έτσι και η σύγχρονη νεανική γλώσσα διαδίδεται στους λιγότερο νέους μέσα από δημοσιεύματα του Τύπου και τους «Μικρούς Μήτσους».

PRIVACY

Μεταξύ άλλων ο Παναγιώτης Κονδύλης συνοψίζει με τον όρο «μαζική δημοκρατία του μεταμοντέρνου»: τον πολιτισμικό πλουραλισμό και το «ιδανικό της νεότητας». Για τις απανταχού νεανικές (υπο)κουλτούρες, αυτό σημαίνει ότι τρόποι συμπεριφοράς που ήταν παλαιότερα στιγματισμένοι γίνονται σήμερα κοινωνικά αποδεκτοί. Ας σκεφθεί κανείς μονάχα πόσο οι στάσεις απέναντι στα ανδρικά σκουλαρίκια, τα τατουάζ και τα μακριά μαλλιά άλλαξαν από τους «τεντιμπόηδες» του '60 και τους «ροκάδες» του '70 ως σήμερα. Κάτι παρόμοιο ισχύει και για τη γλώσσα, τόσο στην Ελλάδα όσο και σε άλλες ευρωπαϊκές χώρες.

Όχι πως σήμερα δεν υπάρχουν νεανικές «γλώσσες» άγνωστες και εξωτιμ

PRIVACY

tovima.gr

Όχι πως σήμερα δεν υπάρχουν νεανικές «γλώσσες» άγνωστες και εξωτικές. Ωστόσο ένα κομμάτι τους από τη δεκαετία του '80 πέρασε στο κοινό νεοελληνικό λεξιλόγιο της δεκαετίας του '90. Ταυτόχρονα το φαινόμενο της νεανικής γλώσσας έγινε κοινωνικά αποδεκτό. Οι μεν έφηβοι διατηρούν ένα μέρος από τις νεανικές λέξεις και εκφράσεις στην ενήλικη ζωή, οι δε γονείς είναι σήμερα περισσότερο δεκτικοί απέναντι στους νεολογισμούς των παιδιών τους. Τα ΜΜΕ όχι μόνο παρουσιάζουν τη «γλώσσα των νέων» ως μέρος της σύγχρονης γλωσσικής πραγματικότητας, αλλά και προβάλλουν δείγματα της (π.χ. στη διαφήμιση) ως σύμβολα νεανικότητας και νεωτερικότητας. Έτσι η σχέση της σημερινής ελληνικής κοινωνίας με τη «γλώσσα των νέων» είναι πολύ διαφορετική απ' ό,τι πριν από 15 χρόνια. Μπορεί η ιστορία να επαναλαμ

PRIVACY

δεκτικοί απέναντι στους νεολογισμούς των παιδιών τους. Τα ΜΜΕ όχι μόνο παρουσιάζουν τη «γλώσσα των νέων» ως μέρος της σύγχρονης γλωσσικής πραγματικότητας, αλλά και προβάλλουν δείγματά της (π.χ. στη διαφήμιση) ως σύμβολα νεανικότητας και νεωτερικότητας. Έτσι η σχέση της σημερινής ελληνικής κοινωνίας με τη «γλώσσα των νέων» είναι πολύ διαφορετική απ' ό,τι πριν από 15 χρόνια. Μπορεί η ιστορία να επαναλαμβάνεται, αλλά η γλωσσική αλλαγή δεν γυρίζει πίσω.

Τι έμαθαν οι γονείς τα τελευταία χρόνια;
Οκτώ ατάκες που «παίζουν» Τι παίζει
σήμερα; Καλά, θα κουφαθείς τελείως!
Περάσαμε σουπερ! Τα πήρε στο κρανίο!
Γουστάρω με τρέλα! Ούτε με σφαίρες! Δεν
μασάω με τίποτα! Τσα γεια!

PRIVACY